

Taustaraportti: Kuntien ilmasto- ja luontotyö

Sitowise Oy

Työryhmä: Maija Mattinen-Yuryev, Siiri Fagerlund, Anni Parkkinen, Tiina Huotari, Jussi-Pekka Manner, Jaakko Kullberg, Risto Haverinen, Raisa Valli & Sanna Vaalgamaa

Tiivistelmä: Sitra

Sisältö

Lyhenteet ja käsitteet

Tiivistelmä

1 Johdanto

Työn lähtökohdat

Koonti: ilmasto- ja luontotyön hyötyjä

Aineisto ja menetelmät

2 Ilmastotyö

Kuntien päästöt

Ilmastotavoitteet

Ilmastotoimet

3 Luontotyö

Monimuotoisuustavoitteet

Kuntien luontotieto

Monimuotoisuustoimenpiteet

4 Ilmasto- ja luontotyön työkalut, tukimekanismit ja hyödyt

Läpileikkaavat työkalut

Tukimekanismit ja pullonkaulat

Hyödyt, synergiat ja ristikkäisvaikutukset

5 Haasteet ja mahdollistajat

Lähteet

Liitteet

Liite 1 Kuntien luokittelu – taulukon lukuohje

Liite 2 Kuntien luokittelutaulukot

Liite 3 Kyselylomake

Lyhenteet ja käsitteet

Käsite	Selite
ALas-malli	Kuntien kasvihuonekaasupäästöjen laskentaan tarkoitettu alueellinen laskentamalli, jota Suomen ympäristökeskus ylläpitää.
CO ₂ -ekv.	Hiilidioksidiekvivalentti kuvaa kasvihuonekaasupäästöjen ilmastoa lämmittävää vaikutusta.
Hinku-verkosto	Ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, jonka taustalla on Hiilineutraalit kunnat (Hinku) hankekokonaisuus. Hinku-kunnat ovat sitoutuneet 80 % päästövähennyksiin vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä ¹ .
Hinku-laskentasäännöt	Hinku-verkostossa ja ALas-mallissa käytetty laskentatapa kasvihuonekaasupäästöille. Ks. tarkemmin Lounasheimo ym. 2020.
Ilmastopaneeli	Ilmastolain mukaisesti asetettu paneeli, joka edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua.
Luonnon monimuotoisuus (lumo)	Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan elämän koko kirjoa: lajien sisäistä perinnöllistä muuntelua, lajien runsautta sekä niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta.
Paahdeympäristö	Avoin ympäristö, jossa on vähäisesti peittäviä kasveja tai rakenteita. Paljaan mineraalimaan suhteellinen osuus on suuri. Paahdeympäristöjä esiintyy mm harjuilla, hiekkarannoilla, kedoilla, kallioilla ja erilaisilla ruderaatti- eli joutomailla.
SECAP	Kestävän energiankäytön ja ilmaston toimintasuunnitelma (Sustainable energy and climate action plan, SECAP)
SYKE	Suomen ympäristökeskus
Tuulivoimakompensaatio	Hinku-laskentasääntöjen mukainen alueella tuotetun tuulivoiman perusteella laskettu päästöhyvitys eli kompensaatio.

¹ www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Hinku/Hinkukunnat

Tiivistelmä – Miksi kuntien ilmasto- ja luontotyöllä on väliä?

- Ihmiskunnan on ratkaistava **kestävyyskriisi**, joka koostuu ilmastokriisistä, luontokadosta ja luonnonvarojen hupenemisesta. Pikaisia toimia tarvitaan kaikilla tasoilla, myös kunnissa.
- **Kunnilla on tärkeä rooli ilmastopäästöjen vähentämisessä ja luonnon vahvistamisessa.** Kunnat voivat vaikuttaa merkittävästi ilmastopäästöihin esimerkiksi kotien lämmityksen ja liikenteen ratkaisujen kautta.
- Luonnon monimuotoisuutta kunnat pystyvät edistämään muun muassa lähimetsissä ja viheralueilla.
- Kuntien myös kannattaa tehdä ilmasto- ja luontotyötä, sillä fiksit toimet vaikuttavat myönteisesti asukkaiden viihtyvyyteen, terveyteen ja alueen yritysten mahdollisuuksiin menestyä.
- Aihe on ajankohtainen, sillä kuntiin valitaan kesäkuun 2021 vaaleissa uudet päättäjät seuraavan neljän vuoden ajaksi.

Tiivistelmä – Mitä selvitimme?

- Selvitys tarjoaa katsauksen Suomen kuntien ilmasto- ja luontotyön tilasta keväällä 2021.
- Selvityksessä kuvataan kuntien kasvihuonekaasupäästöjen tilaa ja kehitystä, kuntien ilmastotavoitteita sekä toimia päästöjen vähentämiseksi.
- Luonnon monimuotoisuuden osalta tarkastellaan kuntien asettamia tavoitteita, kuntien keräämää ja viestimää luontotietoa sekä kuntien toimia luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.
- Lisäksi tarkastellaan ilmasto- ja luontotyölle yhteisiä teemoja: työn haasteita ja sitä mahdollistavia tekijöitä, tukimekanismeja ja niihin liittyviä pullonkauloja sekä kuntien käytössä olevaa työkaluvalikoimaa ilmasto- ja luontotyön toteuttamiseksi.
- Selvitystä varten kerättiin tietoja kuntien verkkosivuilta ja toteutettiin kysely kunnille. Aineistoa syvennettiin lisäksi kuntien edustajien sekä kuntia tukevien tahojen teemahaastatteluilla. Ilmastopäästöjen kuvaamisessa hyödynnettiin Suomen ympäristökeskuksen laskentamenetelmää ja -aineistoa.

Tiivistelmä – Ilmasto- ja luontotyön hyödyt kunnille

- **Kunnat voivat säästää rahaa:**

Säästöjä voidaan saavuttaa esimerkiksi energiatehokkuustoimilla ja viheralueiden hoitokäytäntöjen päivittämisellä.

- **Yritystoiminnan edellytykset kohenevat alueella:**

Aluetaloutta ja yritystoimintaa tukevat muun muassa puhtaan energian saatavuus, mahdollisuus hyödyntää materiaalikiertoja liiketoiminnassa sekä uusien referenssiprojektien mahdollistaminen julkisten hankintojen kautta.

- **Asukkaiden hyvinvointi kohenee:**

Lähiluonto sekä toimivat kävely- ja pyörätiet tuovat terveyshyötyjä kuntalaisille ja lisäävät kunnan houkuttelevuutta asuinpaikkana.

Tiivistelmä – Kuntien päästöt

- Kunnissa eniten päästöjä aiheuttavat **lämmitys ja tieliikenne**.
- Vuosina 2005–2018 kuntien yhteenlasketut **päästöt ovat vähentyneet 15 prosenttia** esimerkiksi lämmityksen ja sähköntuotannon puhdistumisen myötä.
- Kaikista kuntien päästöistä (yht. 38 miljoonaa tonnia, Mt) **yli puolet aiheutuu kaupunkimaisista kunnista (56 %)**.
- Selvityksessä hyödynnettiin Suomen ympäristökeskuksen aineistoa, jossa kuntien päästöihin lasketaan muun muassa alueen kotitalouksien ja yritysten toiminnasta aiheutuvia päästöjä.
- Yksittäisten kuntien päästöihin vaikuttaa merkittävästi **elinkeinorakenne** (mm. maatalouden sijoittuminen sekä teollisuuden hukkalämpöjen hyödynnettävyys).

Tiivistelmä – Kuntien ilmastotavoitteet

- **Kaksi kolmesta kunnasta** (206 kuntaa 309:stä) on asettanut **ilmastotavoitteen**.
- Yleisin tavoite on **hiilineutraalisuus**, yhteensä 130 kunnalla. Hiilineutraaliutta tavoitellaan **tyypillisesti vuonna 2030**.
- **50 suurimman kunnan ilmastotavoitteiden kunnianhimo on kasvanut aiemmasta:** tästä joukosta hiilineutraaliutta tavoittelee nyt 29 kuntaa. Vuonna 2018 tehdyssä selvityksessä hiilineutraaliutta tavoitteli 16 kuntaa 50 suurimman joukosta.
- Jos kunnat saavuttaisivat ilmastotavoitteensa, **niiden päästöt puolittuisivat** (-20 miljoonaa tonnia) vuoden 2018 tasolta vuoteen 2035 mennessä. Määrä vastaa suuruusluokaltaan yli puolta päästövähennyksistä, joita Suomi tarvitsee koko maata koskevan hiilineutraaliustavoitteen (2035) saavuttamiseksi.
- Kokonaisuutena kuntien ilmastotavoitteiden **viestinnässä on kuitenkin puutteita** – esimerkiksi päästövähennysten tavoite- ja vertailuvuosia ei kaikilta osin ole kerrottu selkeästi ja jäljelle jäävien päästöjen mahdollista kompensointia ei ole kuvattu selvästi.

Tiivistelmä – Kuntien ilmastotoimet

- Erityisesti **liikenteen päästöjen vähentäminen** koetaan kunnissa haasteelliseksi mm. hajanaisen yhdyskuntarakenteen ja asukkaiden tottumusten vuoksi. Toisaalta monissa kunnissa on edistetty kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä otettu käyttöön vähäpäästöisiä käyttövoimia ajoneuvoissa.
- Myös **maatalouden** päästöihin vaikuttamisen mahdollisuudet koetaan kunnissa vähäisiksi.
- Kuntien lähtökohdat ilmasto- ja luontotoimiin eroavat toisistaan merkittävästi. Suuremmissa kunnissa työn **resurssointiin** on usein paremmat mahdollisuudet.
- Toisaalta myös pienemmissä kunnissa voidaan edistää esimerkiksi taloudellisesti houkuttelevia toimia, kuten **energiatehokkuutta** lisääviä toimia.

Tiivistelmä – Kuntien luontotyö

- **Luontotyötä on tehty kunnissa pitkään:** esimerkiksi vieraslajien torjunta ja vesiensuojelutehtävät ovat tyypillisiä toimia, joihin myös lainsäädäntö velvoittaa. Monissa kunnissa on myös tehty aloitteita suojelualueiden perustamiseksi ja toteutettu virkistysalueita.
- Luontotyö ei ole kuitenkaan yhtä tavoitteellista kuin ilmastotyö: **Vasta joka viides kunta**, eli 64 kuntaa 309:stä, on asettanut luonnon monimuotoisuutta koskevan tavoitteen (verkkosivuilta kerättyjen tietojen mukaan).
- Näistä 26:lla oli kirjattuna myös **toimenpiteitä** tavoitteiden saavuttamiseksi sekä **mittareita** edistymisen seuraamiseksi. Tällaisia kuntia oli erityisesti Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Etelä-Karjalassa.
- Joukossa **korostuvat isot kaupungit**, joilla on paitsi resursseja panostaa luontotyöhön myös suurimmat paineet luontoa kohtaan asukasluvun kasvun ja rakentamisen myötä.

Tiivistelmä – Luontotyön työkalut ja tukimekanismit

- Kunnissa hyödynnetään kyselyn perusteella yleisimmin **neuvontaa ja viestintää**, yhteistyötä yritysten ja muiden tahojen kanssa sekä kaavoitusta ja maapolitiikkaa luontotyössä.
- **Kaavoituksen keskeinen rooli** ilmasto- ja luontotyön kannalta tunnistetaan laajasti, mutta erilaisten maankäytön tavoitteiden yhteensovittamisen ja päästövähennysten arviointi nousevat esiin haasteellisina tekijöinä.
- Harvemmin hyödynnetyjä työkaluja kyselyyn vastanneissa kunnissa ovat **julkiset hankinnat, omistajaohjaus ja taloudelliset ohjauskeinot**.
- Tukimekanismeista tärkeimmäksi mainittiin **rahoitus** (kuten hankerahoitukset ja avustukset). Rahoituksen hyödyntämistä hankaloittavat kuitenkin haku- ja budjettiaikataulujen yhteensovittaminen sekä hakemuksen vaatimat resurssit. Myös luontotoimien hyötyjä on vaikea osoittaa.

Tiivistelmä – Haasteet ja mahdollistajat

Kuntien mainitsemat merkittävimmät haasteet ilmasto- ja luontotyölle:

- rahallisten resurssien sekä henkilöstön puute
- tahtotilan puute
- prioriteetti- ja intressiristiriidat
- osaamisen ja työkalujen puute

Kuntien mainitsemat tärkeimmät mahdollistajat ilmasto- ja luontotyölle:

- johdon sitoutuminen
- hyvä yhteistyö kuntaorganisaation sisällä ja ulkoisten tahojen kanssa

Jatkon kannalta toivottiin erityisesti:

- ilmastotyön tuomista osaksi kunnan taloussuunnittelua
- luontotyön edistämiseksi tietotason kasvattamista (esim. vaikutusten mittaaminen) sekä työkaluja mittaamisen tueksi

Tiivistelmä – Johtopäätökset

- **Kunnissa on tehty luonnon monimuotoisuutta vahvistavia toimia jo pitkään.** Selvityksen aineisto piirtää kuvaa siitä, että luontotyö ei toistaiseksi ole kuitenkaan edennyt yhtä pitkälle **tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden** suhteen kuin ilmastotyö.
- Myös ilmastotyössä tarvitaan **lisää toimia kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi** – ja osalta kunnista ilmastotavoite puuttuu.
- Ilmastotyössä jo saavutetut edistysaskeleet osoittavat, että määrätietoisella tavoitteiden asettamisella kunnan strategiassa, johdon sitoutumisella, työn seurannalla sekä tiedon ja tuen tarjoamisella **saadaan aikaan tuloksia.**
- Luontotyön edellytyksiä kunnissa voitaisiin tukea myös vahvistamalla tietoisuutta luonnon monimuotoisuutta edistävien toimien mahdollisuuksista alueilla, joiden käyttöön kohdistuu monia erilaisia tavoitteita – esimerkiksi kuntien talousmetsissä ja rakennetussa ympäristössä.
- Monet luontoratkaisut **ovat kustannusneutraaleja tai ne jopa säästävät rahaa.**

1 Johdanto

Työn lähtökohdat

- Kunnat ovat avainasemassa ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja luonnon tilan parantamisen kannalta. Esimerkiksi kotien lämmityksen, liikenneratkaisujen ja yhdyskuntarakenteen kautta kunnat voivat vaikuttaa ilmastopäästöihin merkittävästi. Kunnilla on myös erinomaiset mahdollisuudet vahvistaa luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi lähimetsissä ja viheralueilla – ja tukea samalla kuntalaisten virkistysmahdollisuuksia ja terveyttä.
- Yritystoiminnan edellytyksiä kunnat voivat kohentaa esimerkiksi tukemalla kierrätysmateriaalien ja sivuvirtojen hyödyntämisen mahdollisuuksia liiketoiminnassa tai mahdollistamalla hankinnoilla uusien, puhtaiden ratkaisujen käyttöönottoa. Asukkaiden korkeampi hyvinvointi ja houkutteleva toimintaympäristö elinkeinoille ovat merkittäviä vetovoimatekijöitä.
- **Tämä selvitys tarjoaa katsauksen Suomen kuntien ilmasto- ja luontotyön tilasta keväällä 2021.** Selvityksessä kuvataan kuntien kasvihuonekaasupäästöjen tilaa ja niiden kehitystä, kuntien asettamia ilmastotavoitteita sekä kuntien toimia päästöjen vähentämiseksi. 50 suurimman kunnan osalta tarkastellaan viime vuosina tavoitteiden asetannassa tapahtuneita muutoksia vertailemalla nykyisiä tavoitteita vuonna 2018 toteutetun selvityksen tietoihin.
- Luonnon monimuotoisuuden osalta tarkastellaan kuntien asettamia tavoitteita, kuntien keräämää ja viestimää luontotietoa sekä kuntien toimia luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.
- Lisäksi tarkastellaan ilmasto- ja luontotyölle yhteisiä teemoja: työn haasteita ja sitä mahdollistavia tekijöitä, tukimekanismeja ja niihin liittyviä pullonkauloja sekä kuntien käytössä olevaa työkaluvalikoimaa ilmasto- ja luontotyön toteuttamiseksi.

Koonti: ilmasto- ja luontotyön hyötyjä

Teema	Esimerkkejä
Kuntien talous	<ul style="list-style-type: none">• Energiankäytön tehostaminen ja vaihtoehtoisten käyttövoimien hyödyntäminen ajoneuvoissa vähentävät päästöjä ja tuovat rahallisia säästöjä.• Myös luonnon monimuotoisuuden edistäminen voi avata mahdollisuuksia kustannussäästöihin: esimerkiksi nurmikkojen leikkuun vähentäminen säästää kustannuksissa.
Aluetalous	<ul style="list-style-type: none">• Yritystoiminnan edellytyksiä kohentavat esimerkiksi: puhtaan energian saatavuus ja mahdollisuudet materiaalien hyödyntämiseen kiertotalouden periaatteiden mukaisesti sekä hankinnoilla referenssiprojektien mahdollistaminen uusille, puhtaille ratkaisuille.• Retkeilyä ja virkistäytymistä tukevat luontokohteet tuovat positiivisia aluetalousvaikutuksia mm. lisääntyvän luontomatkailemisen ja kävijöiden tarvitseman palveluverkoston kasvun myötä.
Asukkaiden hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none">• Asukkaat arvostavat viihtyisää asumisympäristöä, joten virkistysmahdollisuuksista huolehtiminen auttaa vahvistamaan kunnan vetovoimaa. Koronapandemian myötä kiinnostus virkistysalueita kohtaan on kasvanut huomattavasti. Luonnossa virkistäytyminen kohentaa myös asukkaiden terveyttä. Monipuolinen lähiluonto luo harrastusmahdollisuuksia ja leikkipaikkoja. Erityisesti kaupungeissa vehreät alueet vähentävät lämmön kerääntymistä helteillä ja niitä voidaan hyödyntää hulevesien hallinnassa.• Joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edistäminen lisää viihtyisyyttä ja kohentaa asukkaiden terveyttä paremman ilmanlaadun sekä hyötyliikunnan myötä.
Yhteistyö	<ul style="list-style-type: none">• Ilmasto- ja luontotyön myötä avautuu mahdollisuuksia lisätä yhteistyötä niin kuntaorganisaatioiden sisällä kuin ulkopuolisten tahojen kanssa. Yhteistyö on keskeinen mahdollistaja niin tietojen ja toimivien käytäntöjen levittämiseksi kuin myös uuden yritystoiminnan kehittämiseksi.• Tarjoamalla kuntalaisille mahdollisuuksia osallistua päästöjä vähentävien tai luonnon monimuotoisuutta vahvistavien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen (esim. vesistökuunnostuksiin) kunta voi vahvistaa kuntalaisten osallisuutta ja luoda väylän luontevalle vuorovaikutukselle kuntalaisten kanssa.

Aineisto ja menetelmät

Selvityksen sisältökokonaisuudet ja tietolähteet

Sisältökokonaisuudet

Kuntien ilmastotyön tilannekatsaus

Kuntien luonnon monimuotoisuustyön yleiskatsaus

Syventyminen ilmasto- ja monimuotoisuustyön toimenpiteisiin, tukimekanismeihin ja pullonkauloihin

Haasteet ja mahdollistajat

Tietolähteet

Julkiset kasvihuonekaasupäästötiedot

- Suomen ympäristökeskuksen Alueellinen laskentamalli (Alas 1.1) aikasarja 2005-2018 (vuoden 2019 aineisto ei ollut selvityksen tekohetkellä saatavilla)
- Tilastokeskuksen kasvihuonekaasupäästötiedot
- Kuntien ja verkostojen nettisivut, strategiat ja muut asiakirjat sekä raportit

Kuntien verkkosivumateriaalit

- Strategiat ja toimenpideohjelmat
- Tiedotteet
- Luontoselvitykset

- Nettikysely
- Kuntien edustajien teemahaastattelut
- Tukevien tahojen teemahaastattelut

- Nettikysely
- Kuntien edustajien teemahaastattelut
- Tukevien tahojen teemahaastattelut

Tiedon esittäminen

- Päästöaineistoa on tarkasteltu hyödyntäen tilastollista kuntaryhmitystä sekä lisäksi erittelemällä tuloksia kuudelle suurimmalle kaupungille (ns. kuutoskaupungit: Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu). Lisäksi vertailtavuuden saavuttamiseksi ilmastotavoitteiden aineistoa on esitetty 50 suurimmalle kunnalle aiemman vuoden 2018 selvityksen mukaisesti.
- Luonnon monimuotoisuuteen liittyvää aineistoa on esitetty ja tarkasteltu pääosin tilastollisen kuntaryhmityksen jaottelulla. Graafeissa datasta on eroteltu myös kuutoskaupungit.

Tilastollinen kuntaryhmitys (Tilastokeskus, 1989, 2020):

- Kaupunkimaiset kunnat: Väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman* väkiluku on vähintään 15 000 as.
- Taajaan asutut kunnat: Väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000, mutta alle 15 000 asukasta.
- Maaseutumaiset kunnat: Väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000 sekä ne kunnat joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000 as.

*Taajama: Taajamaksi määritellään kaikki vähintään 200 asukkaan rakennusryhmät, joissa rakennusten välinen etäisyys ei yleensä ole 200 metriä suurempi.

Päästöanalyysissä hyödynnetty kunnittaista sekä kansallisen tason tietoja

- Päästöanalyysin aineistona on Suomen ympäristökeskuksen Alueellisen laskentamallin (ALas) aikasarja 2005-2018. Tässä raportissa esitetyt kuntakohtaiset päästöt on laskettu Hinku-laskentasääntöjen mukaisesti ilman tuulivoimakompensaatiota. Aineisto kattaa kaikki Suomen kunnat. ALas-mallia ja sen laskentaperiaatteita on esitelty tarkemmin raportin osiossa kuntien päästöt. Laskentaan voi tutustua myös hiilineutraalisuomi.fi – sivustolla¹.
- Kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamisen vaikutusta päästöihin on analysoitu hyödyntämällä verkkosivuanalyysin aineistoa sekä ALas-mallin päästötietoja. Lisäksi on tukeuduttu Tilastokeskuksen aineistoon (kasvihuonekaasupäästöt Suomessa, väestötilastot) sekä viimeisimpiin kansallisiin linjauksiin hiilineutraaliudesta ja sen saavuttamiseksi vaadittavista päästövähennystavoitteista (Ilmastopaneeli 1/2021).

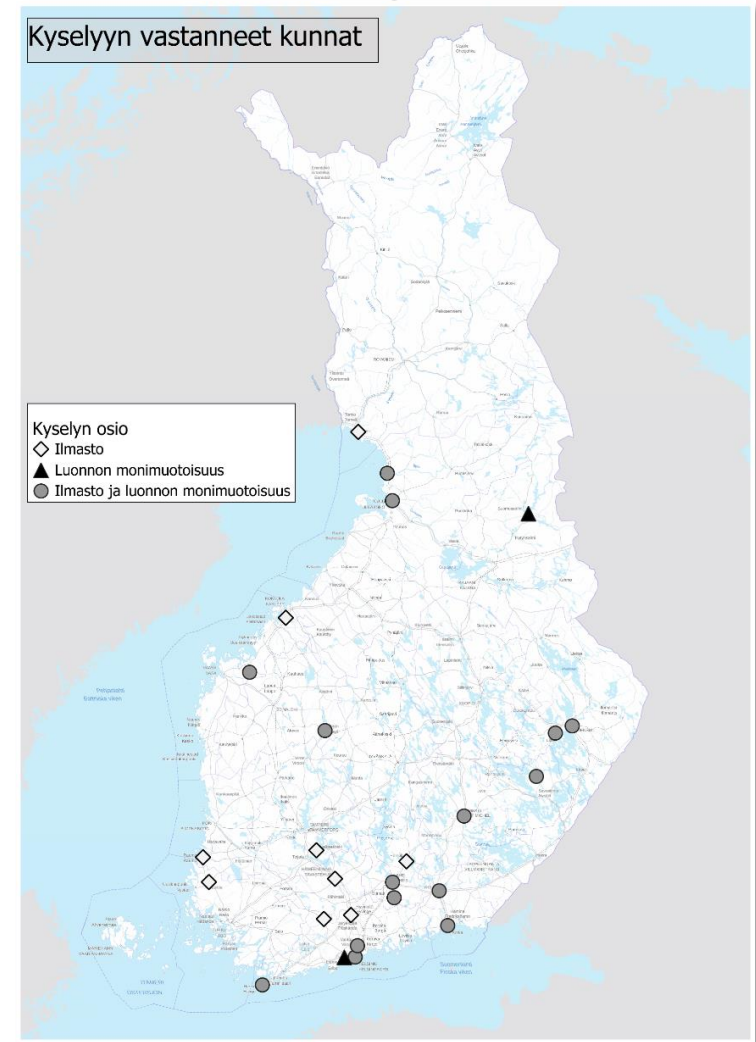
¹[https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kasvihuonekaasupaastot/Paastolaskennan_menetelma\(50082\)](https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kasvihuonekaasupaastot/Paastolaskennan_menetelma(50082))

Selvitystä varten kerättiin perustiedot kaikkien Suomen kuntien internetsivuilta

- Tiedot kuntien ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustyön nykytilasta kerättiin kaikkien Suomen kuntien verkkosivuilta hyödyntämällä kuntien verkkosivujen hakutoimintoja.
- Hakusanoina käytettiin: ilmasto, ilmastonmuutos, hiilineutraali, luonto, monimuotoisuus, luonnon monimuotoisuus ja biodiversiteetti. Lisäksi käytettiin eri muotoja ja osia näistä sanoista. Tietoja kerättiin kaikkien kuntien palveluhakemistoista sekä ympäristön- ja luonnonsuojeluosioiden alta.
- Lisäksi tarkasteltiin kuntien verkkosivuilta kuntien strategioita ja muita julkisia asiakirjoja sekä ilmasto-, ympäristö- ja luonnon monimuotoisuusohjelmia.
- Tiedot ilmasto- ja monimuotoisuustyöstä ja -tavoitteista (mm. tavoitevuodet) tallennettiin kaikki kunnat kattavaan taulukkoon.

Kyselyllä selvitettiin kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyön tavoitteita, toimia ja mahdollistajia

- Kysely toteutettiin Surveypal- verkkokyselytyökalulla 2.-19.2.2021 välisenä aikana.
- Luonteeltaan vertaileva kysely oli jaettu kahteen osa-alueeseen: ilmastotyö ja luonnon monimuotoisuustyö.
- Kysely lähetettiin yhteensä 101 kunnan edustajalle. Kyselyotoksessa huomioitiin erikokoiset ja -tyyppiset kunnat Tilastollisen kuntaryhmittelyn mukaan (Tilastokeskus, 1989, 2020).
- Lisäksi Kuntaliitto jakoi kyselyn ilmasto-sähköpostilistallaan.
- Vastauksia saatiin yhteensä 30 (25 eri kunnasta)
 - Ilmastotyöhön liittyviin kysymyksiin saatiin 25 vastausta.
 - Luonnon monimuotoisuustyöhön liittyviin kysymyksiin saatiin 17 vastausta
- Vastaajakunnat eivät muodosta edustavaa otosta Suomen kunnista. Vastausaineistossa on kuitenkin havaittavissa samojen teemojen toistuminen, eli se ns. kyllääntyy. Lisäksi toteutetut temahaastattelut vahvistavat havaintoa kylläntymisestä.
- Kyselylomake on tämän selvityksen liitteenä

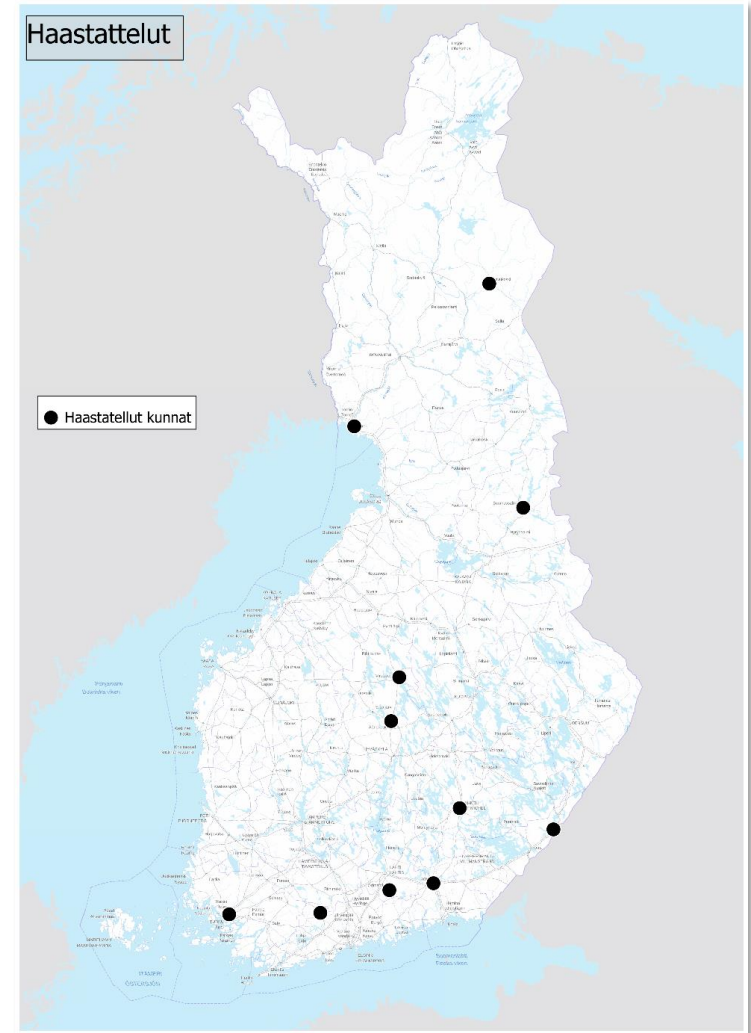

Tiedonkeruuta syvennettiin haastattelemalla kuntien ympäristötoimen asiantuntijoita sekä rahoittaja- ja tukitahojen edustajia

- Haastattelut toteutettiin teemahaastattelumenetelmällä helmikuussa 2021.
 - Puolistrukturoitu teemahaastattelu on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Haastattelussa edetään etukäteen määriteltyjen teemojen varassa. Haastattelun edetessä kysymyksiä tarkennetaan ja syvennetään haastateltavien vastauksiin perustuen.
- Ilmastotyötä ja luonnon monimuotoisuustyötä tarkasteltiin sekä kuntien että tuki- ja rahoittajatahojen haastatteluissa viiden pääteeman avulla. Teemat olivat ilmastotyön ja monimuotoisuustyön:
 - **Tavoitteet ja motivaattorit**
 - **Toimet ja keinot**
 - **Hyvät käytännöt ja johtaminen**
 - **Haasteet ja mahdollistajat**
 - **Hyödyt ja kustannukset**
 - **Tukimekanismit**

Haastateltaviksi valittiin ympäristötoimen asiantuntijoita erikokoisista kunnista sekä rahoittaja- ja tukitahoja

- Ympäristötoimen asiantuntijoiden teemahaastatteluja tehtiin 11:ssä kunnassa. Kunnat valittiin siten, että mukaan saatiin ilmastotyössä eri vaiheissa olevia kuntia jokaisesta kuntatyypistä: maaseutumaisia, taajaan asuttuja ja kaupunkimaisia.
- Haastatteluissa käytiin läpi ilmasto- ja monimuotoisuustyön tilanne kunnassa. Haastattelut tehtiin Teamsin kautta. Muistiinpanot kirjattiin haastattelun aikana taulukoituun muotoon.
- Kolmessa haastattelussa oli mukana 2 kunnan asiantuntijaa. Haastatteluihin osallistui yhteensä 14 henkilöä.
- Selvitystä varten haastateltiin kolme rahoitus- ja tukitahoa, jotka olivat ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja Kuntarahoitus. Haastatteluissa otettiin huomioon sekä ilmasto- että luonnon monimuotoisuustyön tukeminen.

2 Ilmastotyö

Kuntien päästöt

Päästöanalyysi perustuu Suomen ympäristökeskuksen aineistoon (1/2)

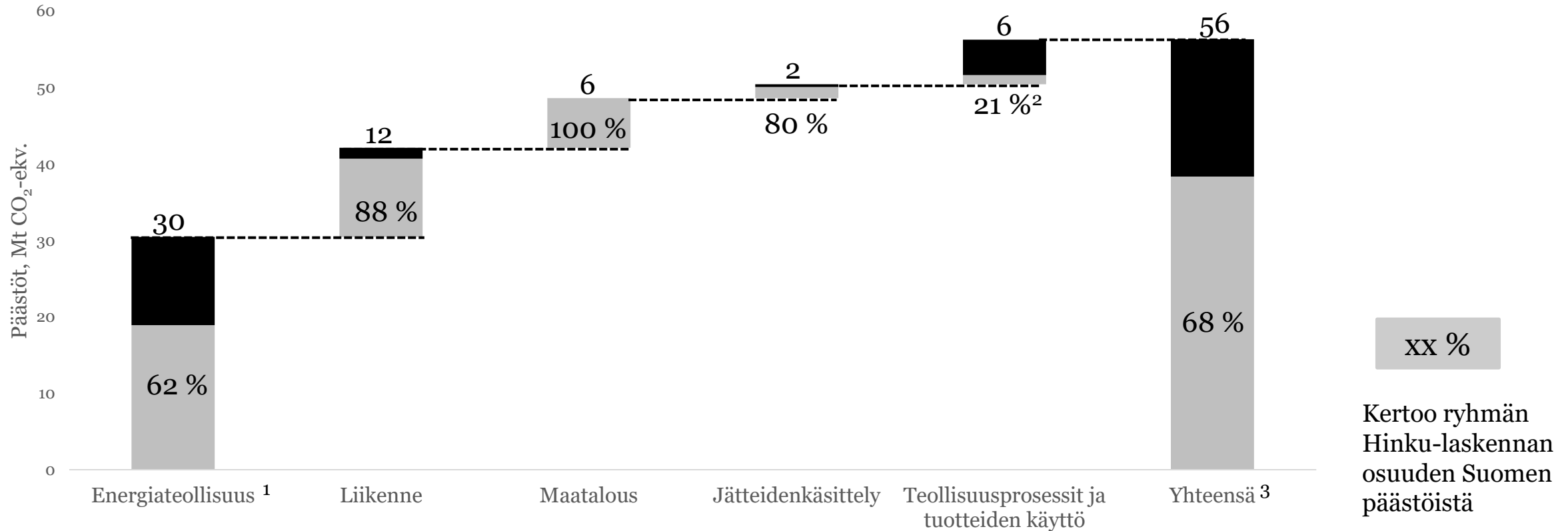
- Kuvaajien ja laskelmien lähtöaineistona on Suomen ympäristökeskuksen Alueellinen laskentamalli (ALas 1.1). Tässä raportissa esitetyt päästöt on laskettu Hinku-laskentasääntöjen mukaisesti ilman tuulivoimakompensaatiota.
- Aineisto kattaa kaikki Suomen kunnat. ALas-malli ja sen laskentaperiaatteet on esitetty tarkemmin julkaisussa Lounasheimo ym. 2020. Laskenta on myös kuvattu lyhyesti hiilineutraalisuomi.fi –sivustolla¹.
- Hinku-laskennassa henkilöautojen, moottoripyörien, mopojen ja mopoautojen päästöt lasketaan käyttöperusteisesti. Tämä tarkoittaa, että tieliikenteen päästöihin lasketaan kuntaan rekisteröidyn ajoneuvon ajosuoritteen aiheuttamat päästöt riippumatta siitä, missä päästöt aiheutetaan.
- Lämmityksen ja kulutussähkön päästöihin lasketaan asumisen, palveluiden, teollisuuden ja maatalouden kulutuksen mukaisia päästöjä.
- Hinku-laskennan ulkopuolelle jätetään tekijöitä ja päästöjä, joihin kunta ei pysty erityisesti vaikuttamaan:
 - Päästökauppaan kuuluvan teollisuuden polttoaineiden käyttö
 - Teollisuuden sähkönkulutus
 - Teollisuuden jätteiden käsittely
 - Paketti-, linja- ja kuorma-autojen läpiajoliikenne.

¹[https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kasvihuonekaasupaastot/Paastolaskennan_menetelma\(50082\)](https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kasvihuonekaasupaastot/Paastolaskennan_menetelma(50082))

Päästöanalyysi perustuu Suomen ympäristökeskuksen aineistoon (2/2)

- Seuraavilla kalvoilla päästöt esitetään pääsääntöisesti seuraavalla jaottelulla (Hinku-laskennan sektorit, pl. tuulivoima):
 - Kulutussähkö, sähkölämmitys, kaukolämpö, öljylämmitys, muu lämmitys, teollisuus, työkoneet, tieliikenne, raideliikenne, vesiliikenne, maatalous, jätteiden käsittely ja F-kaasut.

Kuntien päästöt kattoivat 68 % Suomen kokonaispäästöistä vuonna 2018

¹Energiateollisuuden Suomen päästöistä on poistettu kotimaan liikenteen päästöt (esitetty erikseen kohdassa liikenne).

²Hinku-laskennan F-kaasujen päästöt.

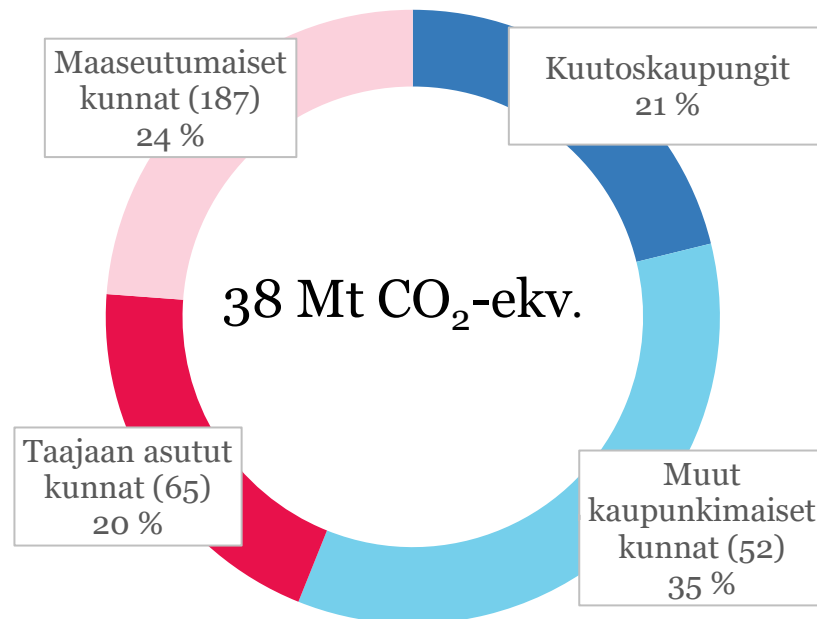
³Suomen päästöistä on poistettu maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF).

Lähteet: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta ilman tuulivoimakompensaatiota.

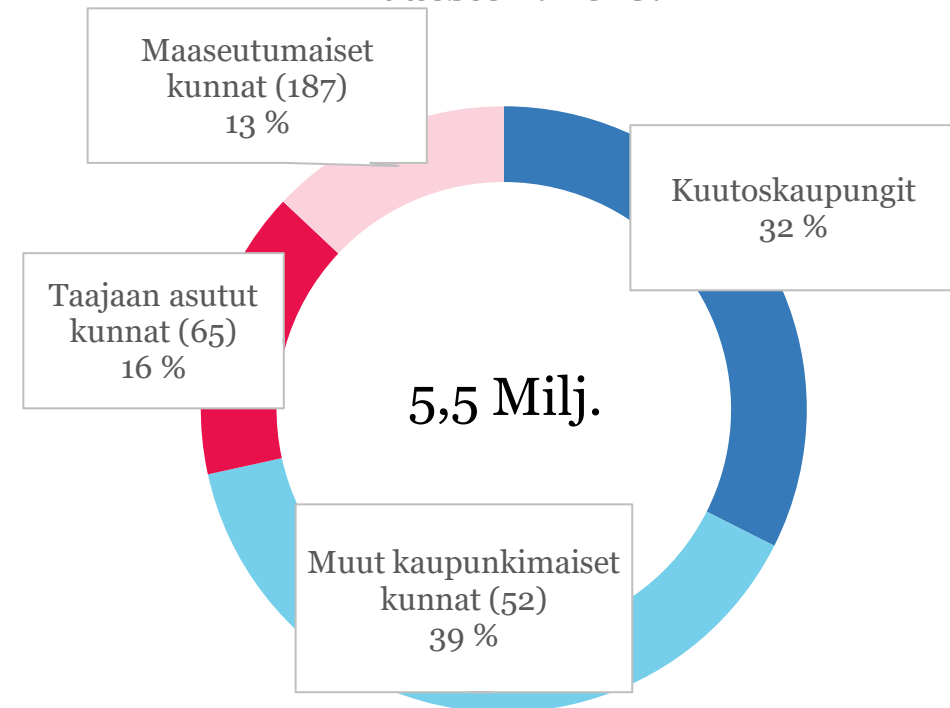
Tilastokeskus, kasvihuonekaasupäästöt Suomessa.

Kaupungeissa asuu lähes kolme neljästä, ja ne tuottavat yli puolet kuntien päästöistä

Suomen kuntien päästöt v. 2018.

Väestö v. 2018.

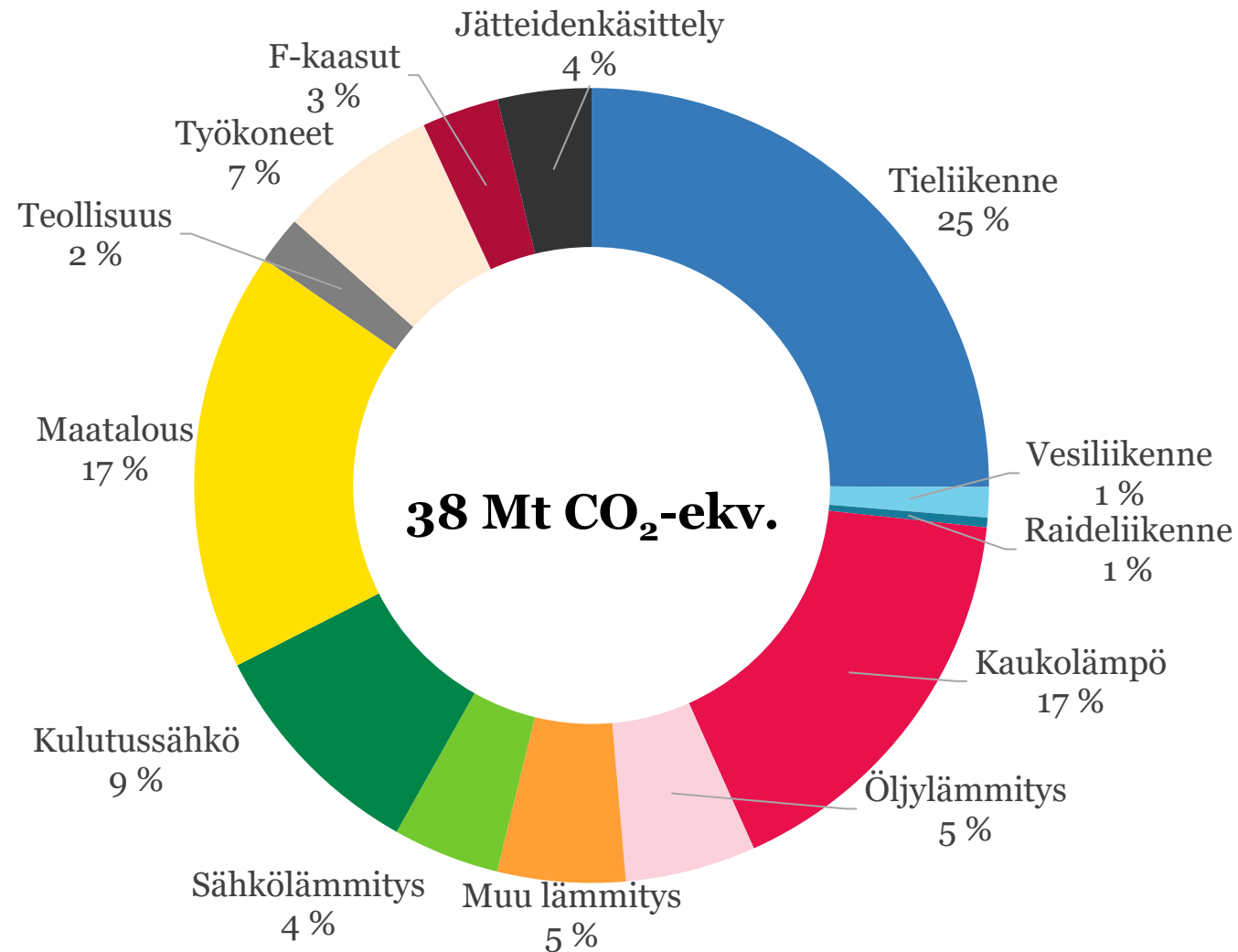

Lähteet:

Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöt v. 2018, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota. Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli.

Väestö ja tilastollinen kuntaryhmitys, Tilastokeskus.

Lämmitys ja liikenne suurimmat päästölähteet kunnissa

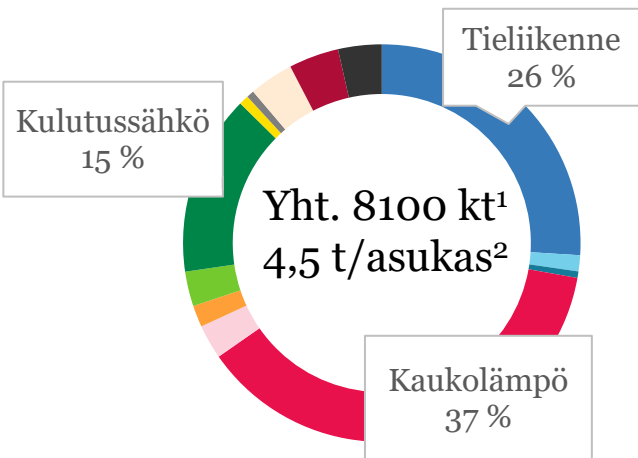

Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöjen jakauma v. 2018, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

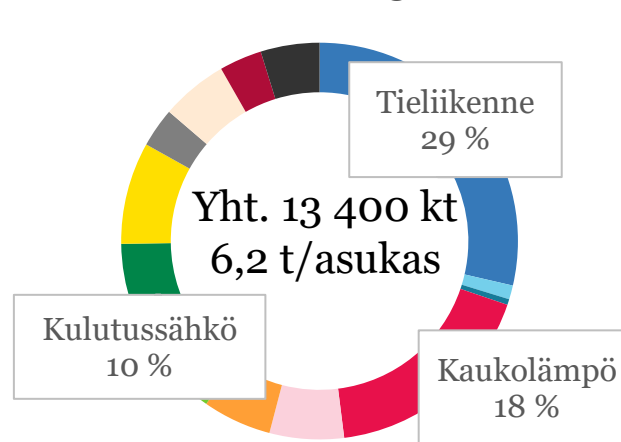
Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli.

Kaupunkimaisissa kunnissa korostuvat kauko- lämmön päästöt, muissa maatalouden päästöt

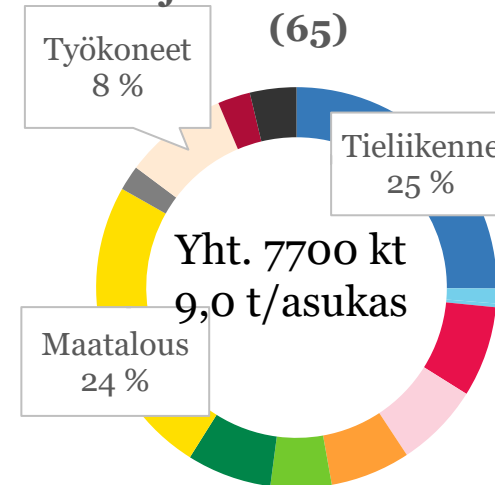
Kuutoskaupungit

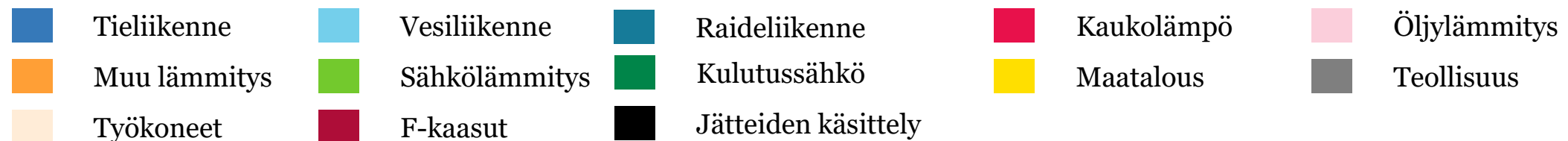
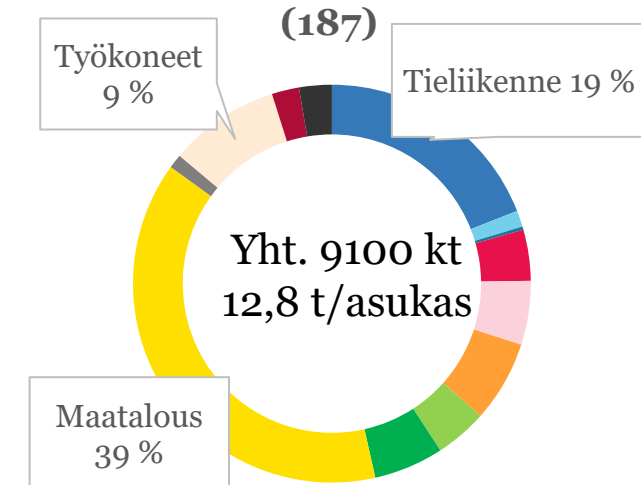
Muut kaupunkimaiset kunnat (52)

Taajaan asutut kunnat (65)

Maaseutumaiset kunnat (187)

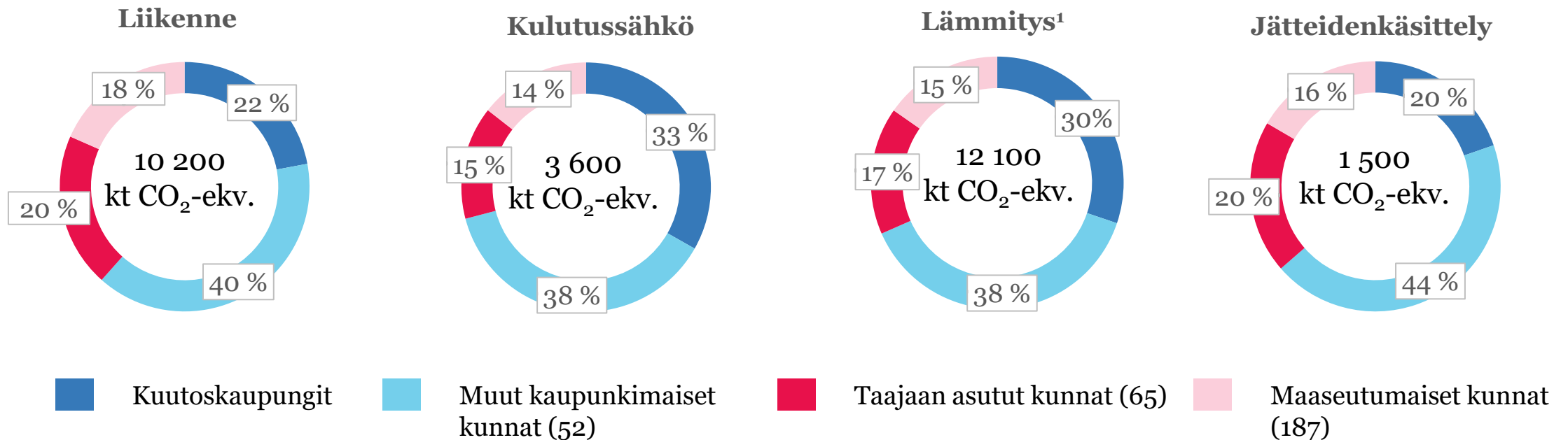

¹kt = kt CO₂-ekv.

²t/asukas = t CO₂-ekv./asukas (kuntaryhmän kuntien yhteenlasketut päästöt kuntaryhmän asukasluvulla jaettuna)

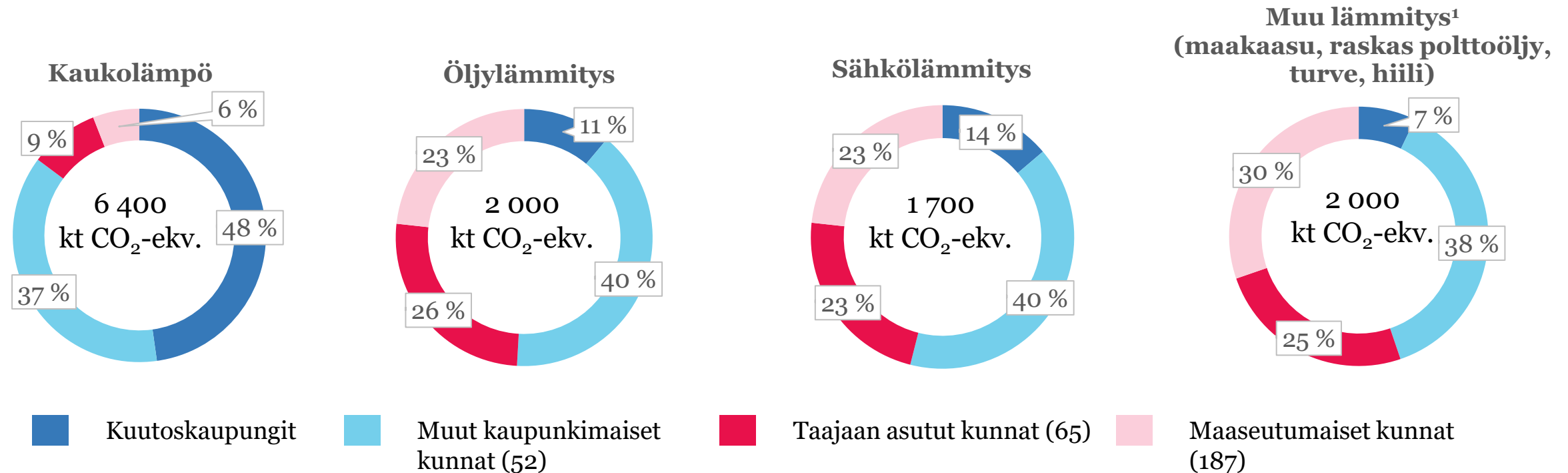
Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Kaupunkien rooli suuri, mutta toimia päästöjen vähentämiseksi tarvitaan kaikissa kuntatyypeissä

¹ Sähkölämmitys, kaukolämpö, öljylämmitys, muu lämmitys
Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli 1.1, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Kaukolämpö on kaupunkien haaste, maaseutu- maisilla ja taajaan asutuilla kunnilla suuri rooli erillislämmityksen päästöjen leikkaamisessa

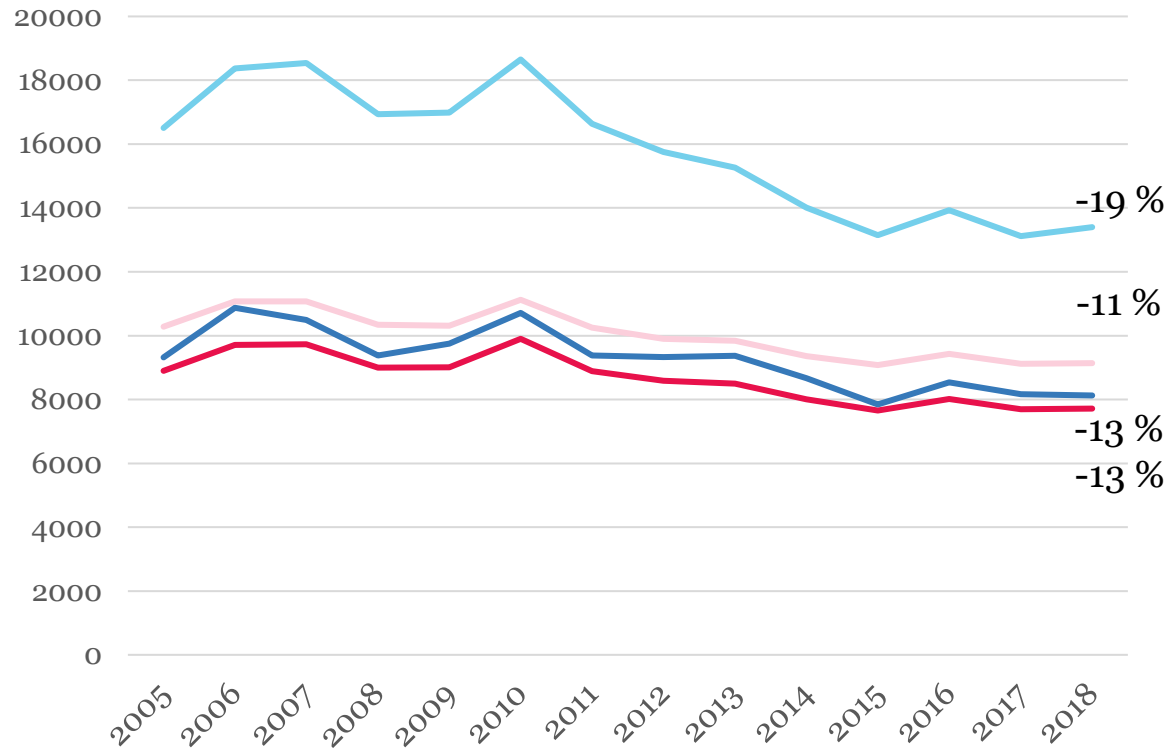

¹ Sisältää asumisen, palveluiden, teollisuuden ja maatalouden lämmityksen päästöjä.

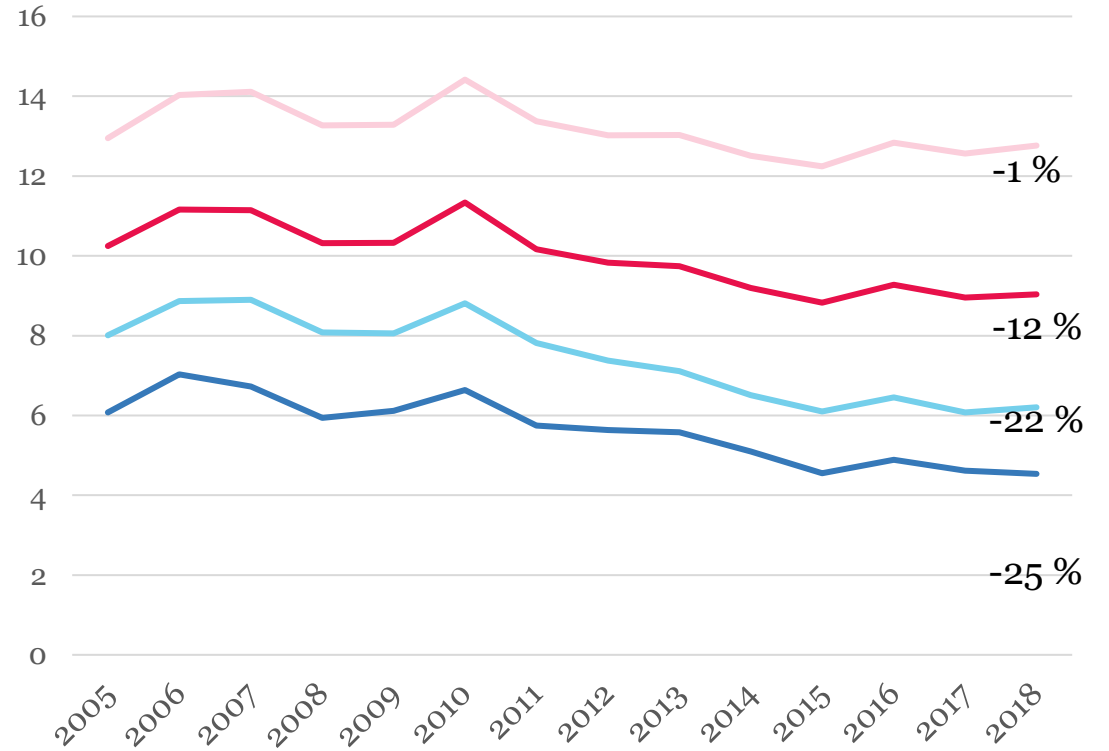
Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli 1.1, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Merkittävimmin päästöt vähentyneet kaupungeissa vuosina 2005-2018

Päästöt kt CO₂-ekv., v. 2005-2018

Päästöt, t CO₂-ekv. / as., v. 2005-2018

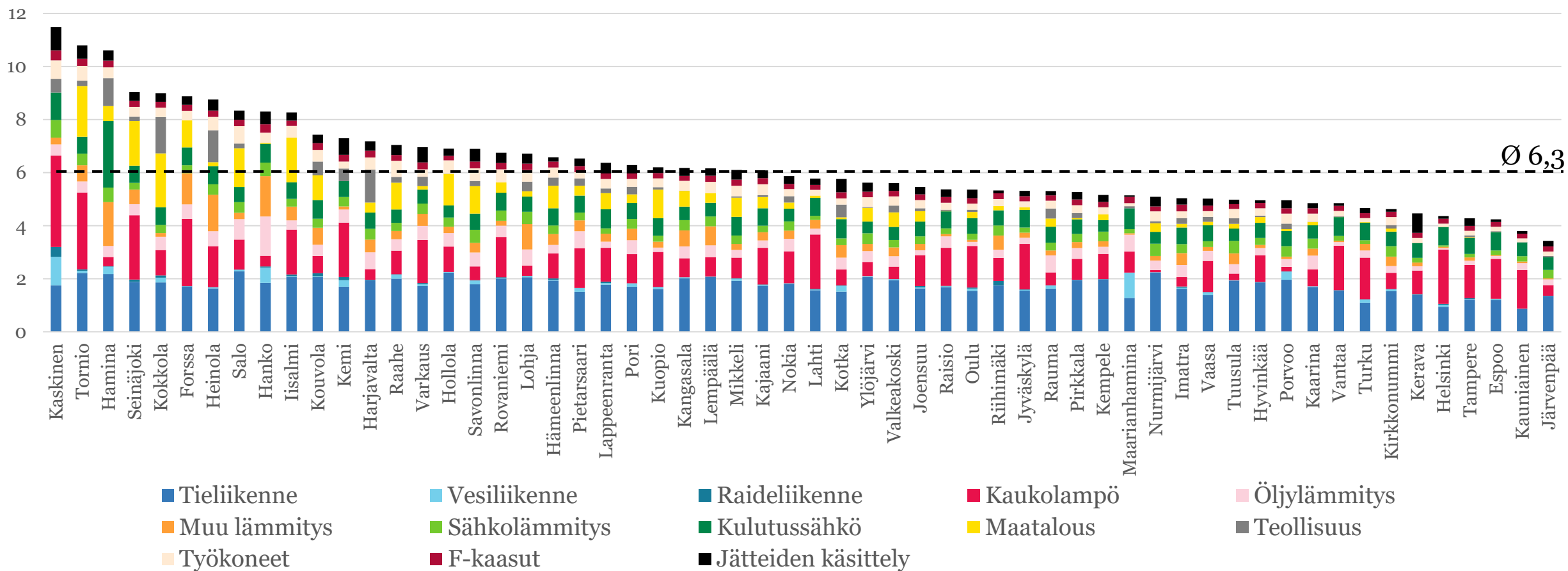

■ Kuutoskaupungit
 ■ Muut kaupunkimaiset kunnat
 ■ Taajaan asutut kunnat
 ■ Maaseutumaiset kunnat

Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli 1.1, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Erot kaupunkien asukaskohtaisissa päästöissä suuret kaikissa päästöluokissa

Kaupunkimaisten kuntien päästöt v. 2018, t CO₂-ekv. /asukas

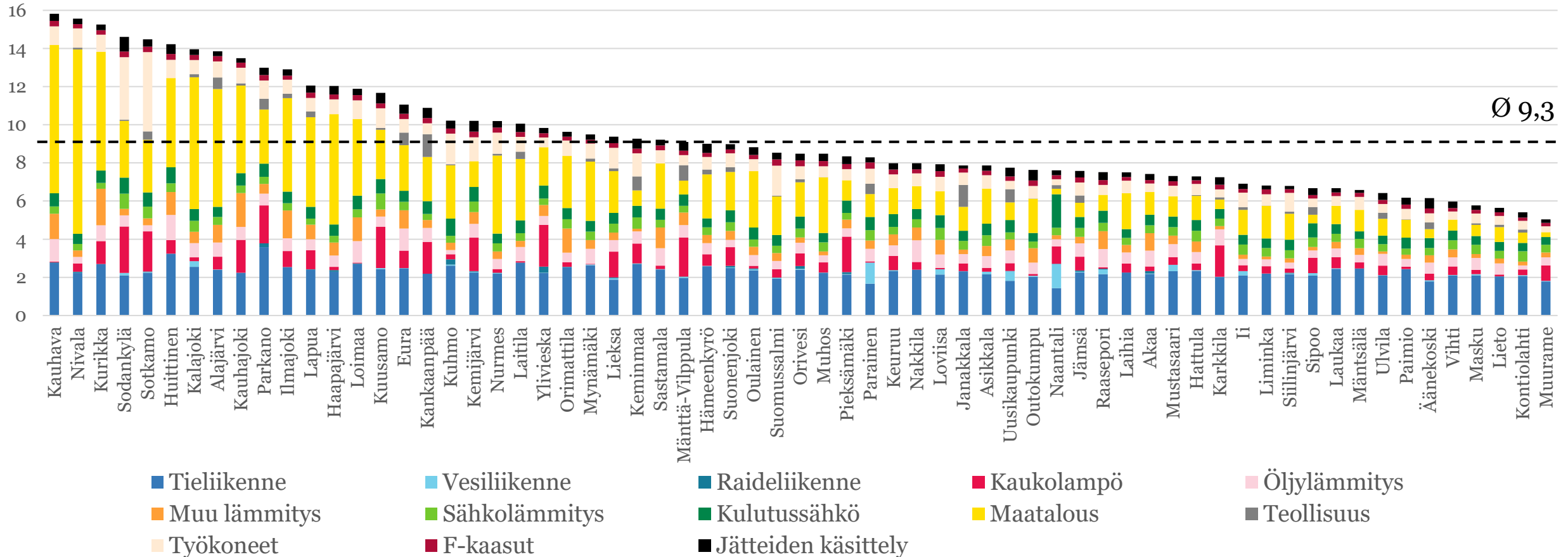

Ø= asukaskohtaisten päästöjen keskiarvo (kaupunkimaiset kunnat)

Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Taajaan asutuissa kunnissa maatalous selittää suuren osan kuntien päästöjen eroista

Taajaan asuttujen kuntien päästöt v. 2018, t CO₂-ekv./asukas

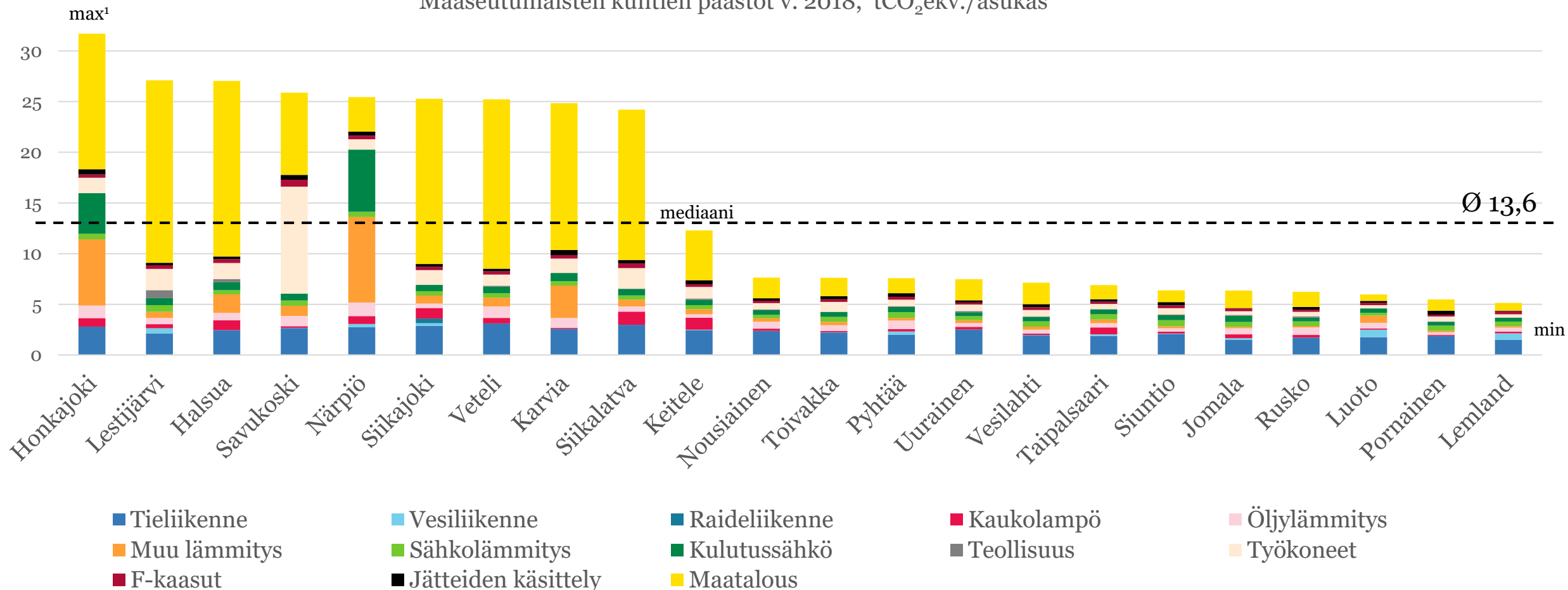

Ø= asukaskohtaisten päästöjen keskiarvo (taajaan asutut kunnat)

Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Maatalous ja kasvihuoneet määrittää vahvasti maaseutumaisien kuntien päästöjä

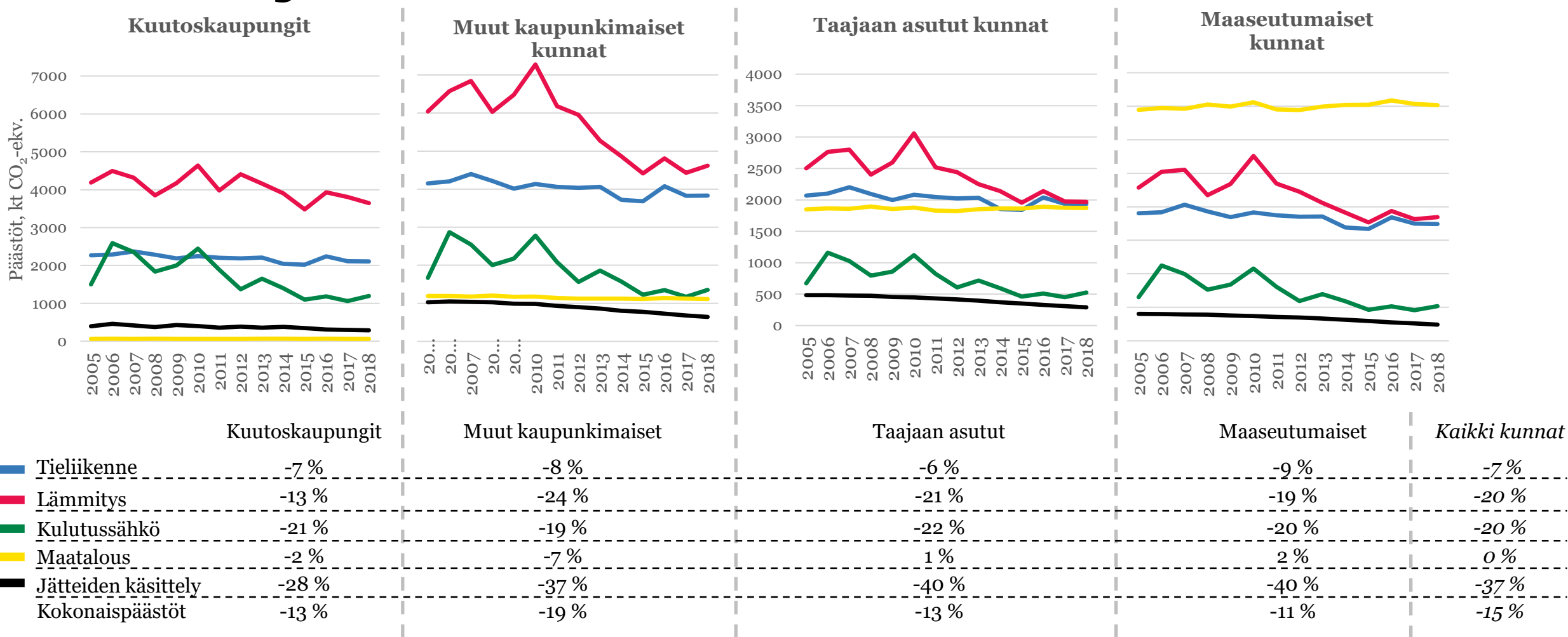
Maaseutumaisien kuntien päästöt v. 2018, tCO₂ekv./asukas

Ø= asukaskohtaisten päästöjen keskiarvo (maaseutumaiset kunnat)

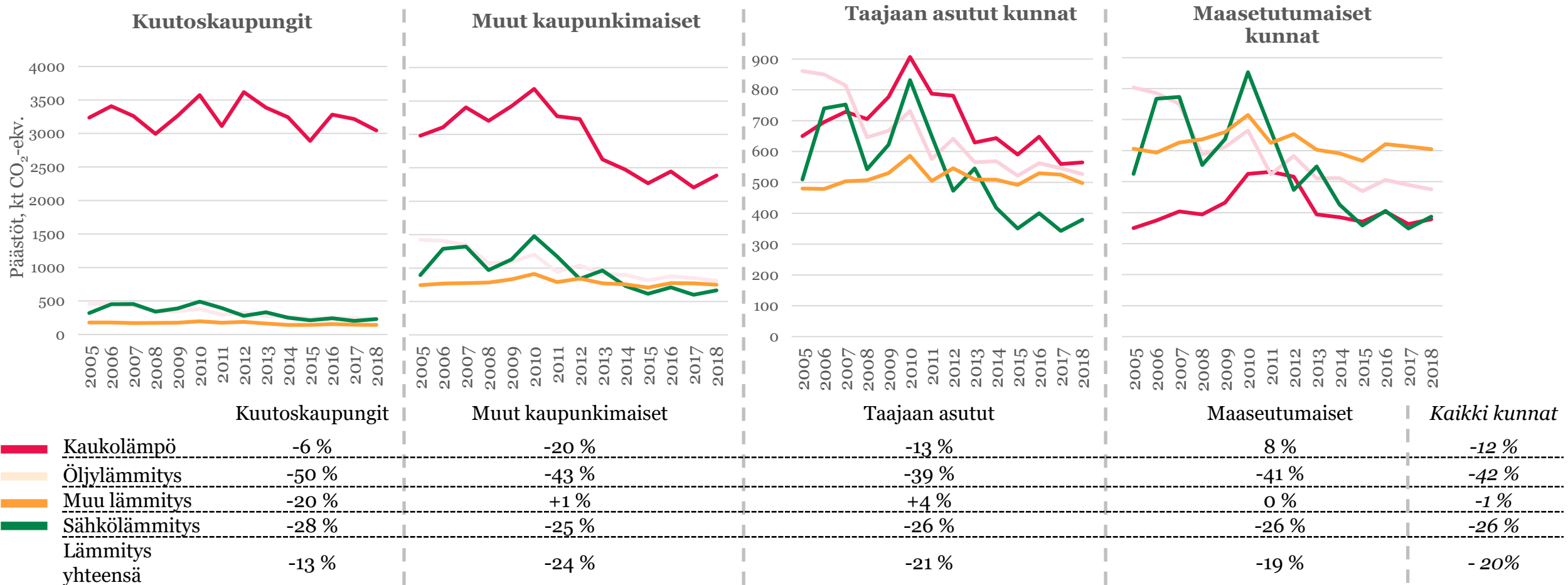
¹Näyte maaseutumaisista kunnista päästöjen ääriarvojen havainnollistamiseksi (pl. Lumparland, jossa vesiliikenteen päästöt korostuvat runsaan tavara- ja matkustajaliikenteen vuoksi).

Lämmityksen ja kulutussähkön päästöt vähentyneet noin viidenneksen v. 2005-2018

Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Ölly- ja sähkölämmityksen päästöt vähentyneet merkittävästi 2005-2018

Lähde: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli, Hinku-laskenta, ilman tuulivoimakompensaatiota.

Polttoainevaihdokset ja energiatehokkuus päästövähennysten ajureina lämmityksessä, sähkössä ja tieliikenteessä

- Kuntien yhteenlasketut päästöt ovat vähentyneet 15 % v. 2005-2018. Kaikissa kuntatyypeissä **lämmityksen ja kulutussähkön päästöt ovat vähentyneet merkittävästi**. Päästövähennysten ajureina on useita tekijöitä, joilla on erityisesti **vähennetty fossiilisten polttoaineiden käyttöä**.
- **Rakennusten lämmityksessä öljylämmitystä on korvattu** mm. maalämmöllä. Kaukolämmön tuotannossa maakaasun ja öljyn käyttö on vähentynyt ja toisaalta **biopolttoaineiden ja hukkalämmön hyödyntäminen on kasvanut**. Valtakunnallisesti **sähkön päästökerroin on pienentynyt**, kun fossiilisilla polttoaineilla tuotetun lauhdesähkön tuotanto on vähentynyt ja vähäpäästöisempien tuotantomuotojen osuudet ovat kasvaneet. **Sähkön tuotannon päästövähennykset näkyvät sähkölämmityksen, kulutussähkön sekä raideliikenteen päästöjen pienenemisenä**, joissa myös energiatehokkuuden paraneminen selittää päästövähennyksiä. (Lounasheimo ym. 2020)
- **Tieliikenteen** päästövähennemien taustalla ovat aiempaa **energiatehokkaammat ajoneuvot** sekä **biokomponenttien käyttö liikennepolttoaineissa**.
- Jätteiden käsittelyn päästöt ovat vähentyneet ensinnäkin siksi, että **jätteitä** loppusijoitetaan **kaatopaikoille** aiempaa **vähemmän**, mikä pienentää metaanin hajapäästöjä kaatopaikoilla. Lisäksi **kaatopaikkakaasun talteenotto on tehostunut**. (Lounasheimo ym. 2020).

Yhteenveto ja päätelmät

- Suomen kuntien **päästöistä puolet syntyy 36 väkiluvultaan suurimmassa kunnassa**, loput jakautuvat pienemmille kunnille. Lämmitys aiheuttaa lähes kolmanneksen päästöistä ja tieliikenne noin neljänneksen kuntien päästöistä.
- Kuntien **eroja** kasvihuonekaasupäästöissä selittävät erityisesti **lämmitys** ja **maataloustuotanto**. **Tieliikenne on** merkittävä päästölähde **kaikissa** Suomen kunnissa. **Maatalous** on merkittävä päästölähde **maaseutumaisien** kuntien päästöissä. Maatalouden päästöt ovat pysyneet vuoden 2005 tasolla taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.
- Kuntien Hinku-laskennan mukaisten päästöjen näkökulmasta **kaupunkien rooli on suuri** (56 % kuntien päästöistä), mutta **toimia päästöjen vähentämiseksi tarvitaan kaikissa kuntatyypeissä**. Aikavälillä 2005-2018 päästöt ovat vähentyneet eniten kaupunkimaisissa kunnissa ja vähiten maaseutumaisissa kunnissa. Kaupunkimaisten kuntien päästövähennysten merkittävimpänä ajurina on kaukolämmön tuotannossa vähentynyt fossiilisten polttoaineiden käyttö.
- Yleisesti kunnissa **merkittävimmät päästövähennykset** on toistaiseksi saavutettu **lämmityksessä sekä kulutussähkössä**. Lämmityksen päästöt ovat vähentyneet jopa neljänneksen (muut kaupunkimaiset kunnat). Öljylämmityksen korvaaminen vähäpäästöisemmällä lämmitysmuodoilla (esim. maalämpö) tuo päästövähennyksiä. Energiantuotannossa fossiilisten polttoaineiden käyttö on vähentynyt ja toisaalta biopolttoaineiden käyttö lisääntynyt. Myös jätteiden käsittelyn päästöt ovat vähentyneet suhteellisesti jopa 40 %, mutta päästöjen merkitys kuntien kokonaispäästöjen kannalta on vaatimaton.

Ilmastotavoitteet

Tietoa ilmastotavoitteista kerättiin kuntien verkkosivuilta

- Hiilineutraalius- ja päästövähennystavoitteiden nykytila selvitettiin kuntien verkkosivuilla antamien tietojen sekä julkisten dokumenttien pohjalta.
- Tietoa kerättiin kaikkien Suomen kuntien verkkosivuilta palveluhakemistoista ja ympäristön- sekä luonnonsuojeluosioiden alta. Tiedonkeruussa hyödynnettiin myös verkkosivujen hakutoimintoja.
- Kuntien verkkosivuilta löytynyttä aineistoa täydennettiin Hinku-verkoston tiedoilla (hiilineutraalisuomi.fi – sivusto), sekä maakuntien verkossa julkaisemilla tiedoilla päästövähennystavoitteista.

Kaksi kolmesta kunnasta asettanut päästö- vähennystavoitteen (1/2)

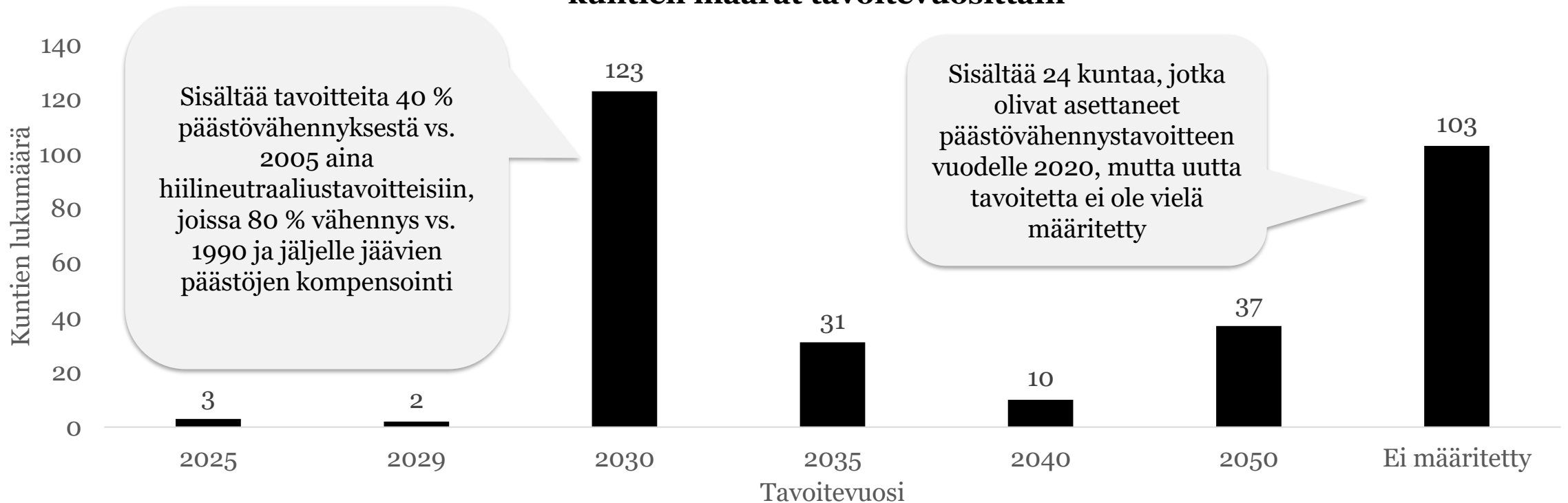
- **Hiilineutraalius- tai määrällinen päästövähennystavoite on asetettu tuleville vuosille 206** kunnassa. Tavoite on kirjattu joko kunnan omaan ilmastostrategiaan tai -ohjelmaan tai kunta on osana maakunnallista ilmastotavoitetta (101 kuntaa) tai verkostoa (esim. Hinku –verkosto, 78 kuntaa). Tässä selvityksessä määrällinen, maakunnallinen päästövähennystavoite on tulkittu kunnan tavoitteeksi, mikäli kunnan omaa tavoitetta ei ole. Kaiken kaikkiaan **122 kuntaa toi päästövähennystavoitteitaan esille** verkkosivuillaan tai hiilineutraalisuomi.fi -sivustolla.
- Päästövähennystavoitteiden lisäksi kunnat ovat asettaneet tavoitteita, jotka tukevat ilmastonmuutoksen torjuntaa. Tyypillisimpiä näistä ovat kunta-alan energiatehokkuussopimukseen liitetyt tavoitteet (KETS), uusiutuvien energianlähteiden osuuden lisääminen ja muut energiatehokkuuden tavoitteet.
- **Yleisin päästövähennystavoite on hiilineutraalisuus, yhteensä 130 kunnalla.** Hiilineutraaliuden määrittely vaihtelee kuntien välillä: esimerkiksi asetettu tavoitevuosi vaihtelee, lisäksi vertailutason määrittely, sekä sallitut päästökompensaatiokeinot vaihtelevat. Kuusi hiilineutraaliustavoitteen asettaneista kunnista ei ole ilmoittanut tavoitevuotta.
- Esimerkiksi Hinku-verkoston hiilineutraaliuden (-80 % päästövähennys) vertailuvuosi on 2007 ja tavoitevuosi 2030. Myös Kioton ilmastosopimuksen vertailuvuosi 1990 on yleinen vertailuvuotena (32 kunnalla). Kunnianhimoisimmat ilmastotavoitteet tähtäävät hiilineutraalisuuteen jo ennen vuotta 2030 (4 kuntaa).

Kaksi kolmesta kunnasta asettanut päästö- vähennystavoitteen (2/2)

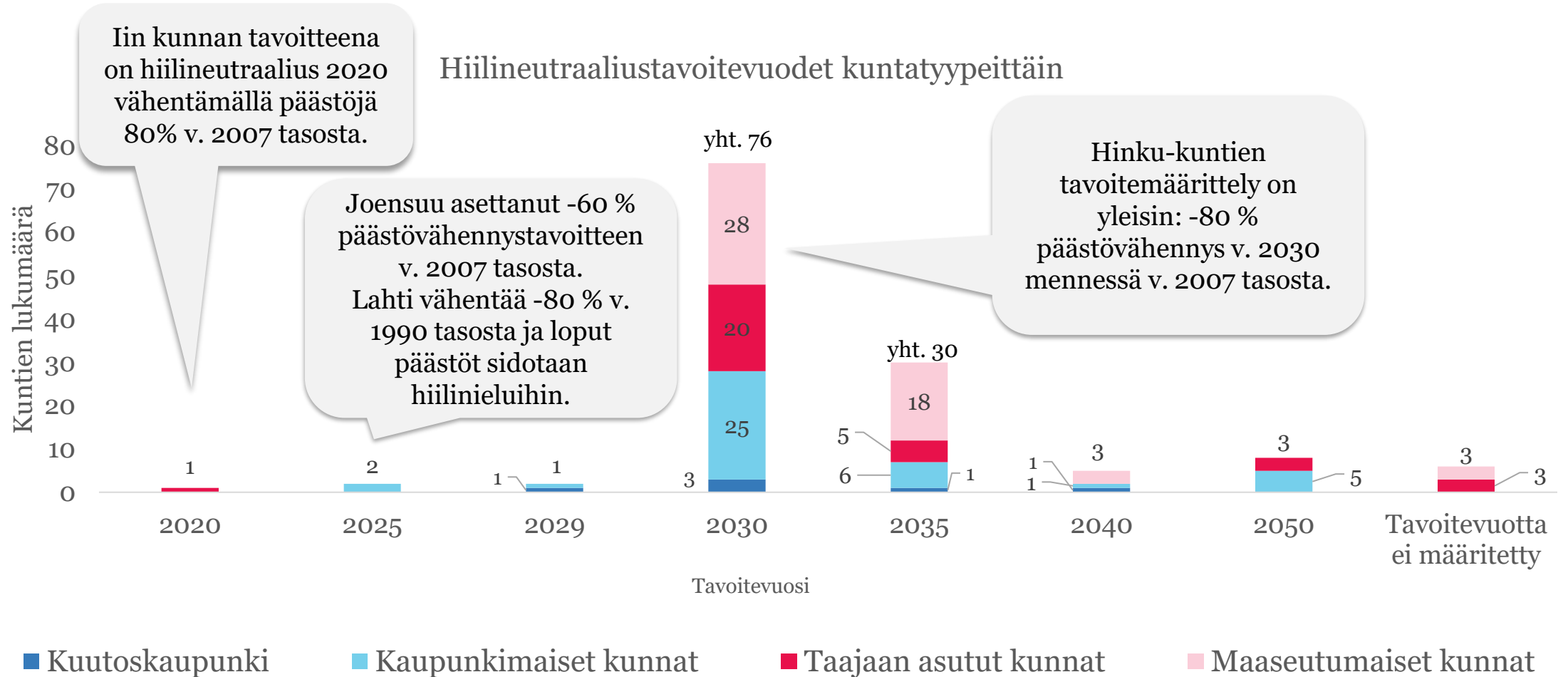
- Hiilineutraalisuustavoitteen jälkeen yleisin tavoite on **80 % päästövähennys vuoteen 2050 mennessä (yht. 29 kuntaa)**. Tavoitteen vertailuvuodet ovat näissä kunnissa toisistaan poikkeavia.
- Yhteensä **80 kuntaa ei ole asettanut määrällistä päästövähennystavoitetta ja selkeää tavoitevuotta**. 68 kuntaa on osana maakunnallisia ohjelmia, joissa tavoitteet eivät ole määrällisiä tai jotka ovat vielä luonnosvaiheessa.

206 kuntaa on asettanut tavoitevuoden päästövähennyksille: tyypillisin määrällisten päästövähennysten tavoitevuosi on 2030

Päästövähennystavoitteen (päästövähennys tai hiilineutraalius) asettaneiden kuntien määrät tavoitevuosittain

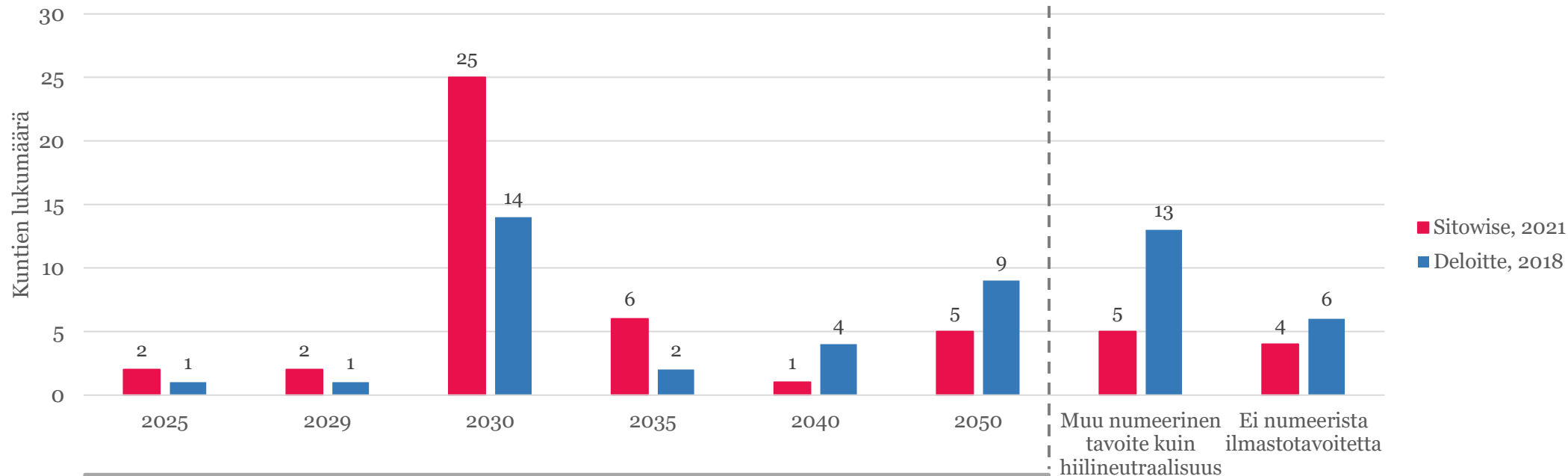

2030 mennessä hiilineutraaliutta tavoittelevien kuntien joukossa edustettuna kaikki kuntatyypit

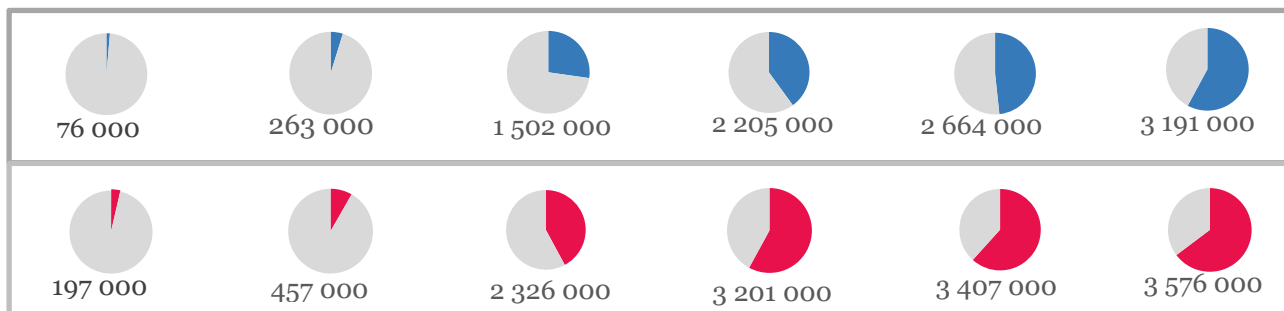

50 suurimman kunnan kunnianhimo päästövähennyksissä kasvanut vuodesta 2018

Hiilineutraalisuutta tavoittelevien kuntien määrät ja tavoitevuodet

Hiilineutraaleissa kunnissa asuvan väestön määrä ja osuus Suomen väestöstä (Deloitte, v. 2017 väestö).

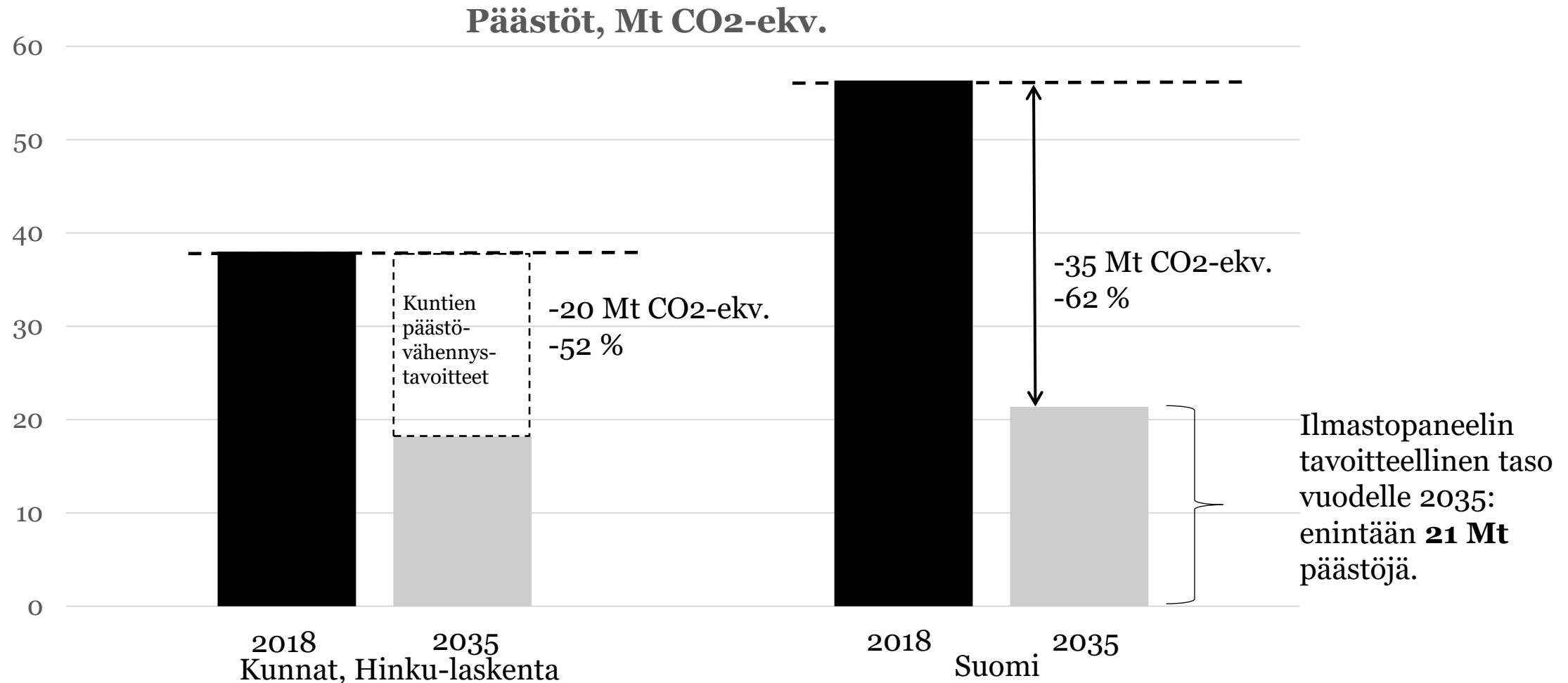
Hiilineutraaleissa kunnissa asuvan väestön määrä ja osuus Suomen väestöstä (Sitowise, v. 2019 väestö).

Analyysi kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamisen vaikutuksesta päästöihin

Laskennan toteutus

- Laskennan **lähtökohtana** ovat **kuntien ilmastotavoitteet**, jotka kerättiin verkkosivuanalyysillä. Laskennassa käytettiin ilmoitettuja vertailu- ja tavoitevuosia. **Päästövähennys** vuosien välillä **oletettiin toteutuvan lineaarisesti käyttäen SYKEN ALas-mallin päästötietoja**.
- Sellaisten **kuntien osalta**, jotka ovat **ilmoittaneet määrällisen päästövähennystavoitteen, mutta eivät tavoite- tai vertailuvuotta**, tehtiin **oletus**, että puuttuvat tiedot vastaavat **Hinku-verkoston tavoitteiden asetantaa** (-80 % päästövähennys vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta), sillä se vastaa tyypillistä tavoitteen asetantaa kunnissa, vaikka kunta ei olisikaan sitoutunut Hinku-verkoston tavoitteisiin.
- Sellaisten **kuntien osalta, jotka ovat ilmoittaneet vertailuvuodeksi 1990, oletettiin vertailuvuoden päästöjen olevan v. 2007 tasolla**, sillä ALas-mallin päästöaikasarja ei ulotu vuoteen 1990. Valittu vertailuvuosi on näin ollen yhdenmukainen Hinku-verkoston liittyneiden kuntien kanssa laskentateknisistä syistä.
- **75 kunnasta kerätyt tiedot olivat määrälliseen laskentaan riittämättömät, tai määrällistä ilmastotavoitetta ei oltu asetettu**. Näiden kuntien päästöjen oletettiin laskelmassa pysyvän v. 2018 tasolla.
- Seuraavalla sivulla on kuvattu kaikkien **kuntien ilmastotavoitteiden potentiaalia** ja mahdollista **vaikutusta kasvihuonekaasupäästöihin**, mikäli kuntien asettamat määrälliset ilmastotavoitteet toteutuvat täysimääräisesti.
- Kuntien tavoitteiden yhteenlaskettua **suuruusluokkaa** (suhteessa kuntien Hinku-laskelman mukaisiin kokonaispäästöihin) **verrataan koko Suomen ilmastotavoitteeseen** (Ilmastopaneelin 2/2021 linjaus vuoden 2035 päästötasosta).

Toteutuessaan kuntien tavoitteet alentaisivat niiden päästöt puoleen 2035 mennessä

Lähteet: Suomen ympäristökeskus, Alueellinen laskentamalli. Tilastokeskus, kasvihuonekaasupäästöt Suomessa. Ilmastopaneeli 1/2021. Kuntien päästöt v. 2035 Sitowise Oy analyysi kuntien ilmastotavoitteista.

Ilmastotavoitteiden yhteenveto ja päätelmät

- **206 kuntaa** Suomessa on **asettanut päästövähennystavoitteen. Yleisin päästövähennystavoite on hiilineutraalius, yhteensä 130 kunnalla.** Hiilineutraaliuden määrittely kuitenkin vaihtelee kuntien välillä: eroavaisuuksia esiintyy vertailu- ja tavoitevuoden asettamisen lisäksi jäljelle jäävien päästöjen kompensoimisen määritelmässä sekä keinoissa.
- **Päästövähennystavoitteiden kunnianhimo on kasvanut** 50 väestöltään suurimmassa kunnassa vuodesta 2018. Yhä useampi kunta on asettanut määrällisen päästövähennystavoitteen ja viestii niistä.
- Vaikka ilmastotavoitteita on asetettu monessa kunnassa, noin puolet tavoitteen asettaneista kunnista eivät viesti tavoitteistaan verkkosivuillaan. Lisäksi useiden **kuntien viestinnästä puuttuvat täsmälliset tiedot** mm. päästövähennysten tavoite- ja vertailuvuodesta ja jäljelle jäävien päästöjen mahdollisesta kompensoinnista.
- **75 kunnasta saatavat tiedot olivat määrälliseen päästövähennysten arviointiin riittämättömät tai määrällistä päästövähennystavoitetta ei ole toistaiseksi asetettu.** Henkilöstöressurssien puute on tyypillisin haaste ilmastotyössä, ja osaltaan vaikuttaa siihen, että määrällisiä päästövähennystavoitteita ei ole asetettu. Lisäksi haasteita ilmastotyössä ovat yleisesti mm. epäselkeät vastuut kunnan sisällä ja päättäjien tahtotilan kohdistuminen muualle*.
- Mikäli kuntien **ilmastotavoitteet toteutuvat täysimääräisesti**, kuntien **päästöt puolittuisivat nykytasosta.** Suomen hiilineutraaliustavoitteen mukaisesta päästövähennystarpeesta (35 Mt) saavutettaisiin jo 57 % kuntien tavoitteilla. Kuntien päästöt eivät sisällä mm. päästökauppasektorin osuutta, joten **kansallisen tason tavoitteen toteutumiseen tarvitaan kansallisen tason toimenpiteitä ja/tai EU-säätelyä**, jotta tavoiteltu päästökatto ei ylity.

*Tiedot peräisin tämän selvityksen kyselystä ja haastatteluista, ks. raportin osio Haasteet ja mahdollistajat.

Ilmastotoimet

Tietoa kuntien ilmastotoimista kerättiin kyselyllä ja haastatteluiden avulla

- Kuntien nykyisiä ilmastotoimia selvitettiin kyselyn ja haastatteluiden avulla.
- Kyselyssä selvitettiin erityisesti viiteen eri teemaan kohdentuvia ja suunniteltuja ilmastotoimia: liikenne, kaukolämpö, öljylämmitys, rakennusten energiatehokkuus ja jätteiden käsittely.
- Kunnat ovat toteuttaneet erilaisia ilmastotoimia kaikkiin edellä mainittuihin teemoihin liittyen. Kyselyssä mainittiin vähiten kaukolämpöön liittyviä ilmastotoimia ja eniten jätteiden käsittelyyn liittyviä toimia. Kaukolämpöön liittyviä toimia nostettiin kuitenkin esiin haastatteluissa.
- Rakennuskantaan kohdistuvista toimista nousivat eniten esiin energiatehokkuus sekä lämmitysjärjestelmien muutokset. Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen sekä joukkoliikenne nousivat myös merkittävinä mainintoina aineistossa.
- Tässä osiossa esitellään ensin kuntien roolia ilmastonmuutoksen torjunnassa, ja sen jälkeen käydään läpi keskeisimmät toimet ja kuntien esille tuomat haasteet teemoittain.

Kunnat avainasemassa ilmastonmuutoksen torjunnassa kansallisten toimien rinnalla

- Kyselyssä ja haastatteluissa nousi esiin, että kuntasektorilla päätetään ilmastotavoitteiden kannalta keskeisistä asioista ja kuntien kautta ilmastoasiat saadaan lähelle ihmisten sekä yritysten arkea. Useilla kunnilla on aktiivinen rooli erityisesti energiasektorilla, ja kunnat voivat vaikuttaa päästöihinsä suoraan omistamiensa energiayhtiöiden ohjauksella. Lisäksi maankäytön suunnittelu on keskeinen osa kuntien ilmastotyötä. Kunta voi myös toimia esimerkkinä ja tiedonjakajana asukkaillaan. Kaikissa kunnissa tätä merkittävää roolia ei välttämättä ole vielä sisäistetty johdon tasolla.
- Varsinkin suurissa kaupungeissa tapahtuvat päästövähennykset ja vaikutusmahdollisuudet ilmastotyössä ovat merkittäviä myös valtakunnallisesti. Pienempien kuntien kohdalla rooli ja vaikutusmahdollisuudet päästöjen vähentämiseksi koetaan varsin marginaalisena. Harva asutus asettaa haasteita esimerkiksi liikenteen suunnittelulle ja jätteen kuljetukselle. Pienemmissä kunnissa ilmastotyötä voidaan toteuttaa taloudellisestikin houkuttelevilla energiatehokkuustoimilla, viestinnällä ja neuvonnalla sekä seudullisen yhteistyön avulla.
- Ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi kuntien toimenpiteet eivät itsessään riitä. Kunnissa toivotaankin valtakunnallisia tai EU-tasoisia päätöksiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Ylhäältä tulevan sääntelyn toteuttamiseen tarvitaan kuitenkin taloudellista tukea ja neuvoa. Esimerkiksi pienen haastatellun kunnan huolenaiheena oli, miten EU:n sääntelemiä energiatehokkuustoimia saadaan toteutettua resurssipulan takia. Henkilöstön osaamiseen tarvitaan myös vahvistusta etenkin pienissä ja keskisuurissa kunnissa. Valtiolta toivotaan ensisijaisesti tukea esimerkiksi verotukseen, energia-avustuksiin, ajoneuvoliikenteen hinnoitteluun, vähäpäästöisen liikenteen infrastruktuurin kehittämiseen, kannustimiin, ja lainsäädäntöön.

Kaupunkien roolista sanottua

”Kunnilla on erittäin tärkeä rooli mm. kaavoituksen, liikenteen suunnittelun ja useimmiten kaukolämmön tuotannon osalta. Lisäksi hankinnoilla suuri potentiaali. Myös kasvatuksellisesti kunnat voivat edistää lasten ja nuorten, ja heidän kauttaan myös heidän vanhempiensa ympäristötietoisuutta ja vastuullisia toimintatapoja.”

– Kaupungin ilmastoasiantuntija

Liikenne

Kyselyn vastauksissa **eniten mainintoja toteutetuista toimista liikenteen päästöjen vähentämiseksi** saivat vähäpäästöiset liikkumismuodot:

panostukset kevyeen liikenteeseen (kaupunkipyöräjärjestelmät sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmat) ja liikenteen käyttövoimanmuutokset sekä joukkoliikenteessä että kuntien omissa autoissa. Kunnat olivat myös hankkineet esimerkiksi pyöriä tai yhteiskäyttöautoja työntekijöidensä käyttöön.

Muutamia mainintoja toteutettuina toimina saivat sähköautojen latausverkoston kehitys sekä investoinnit joukkoliikennepalveluihin (palvelutason ja matkaketjujen suunnittelu).

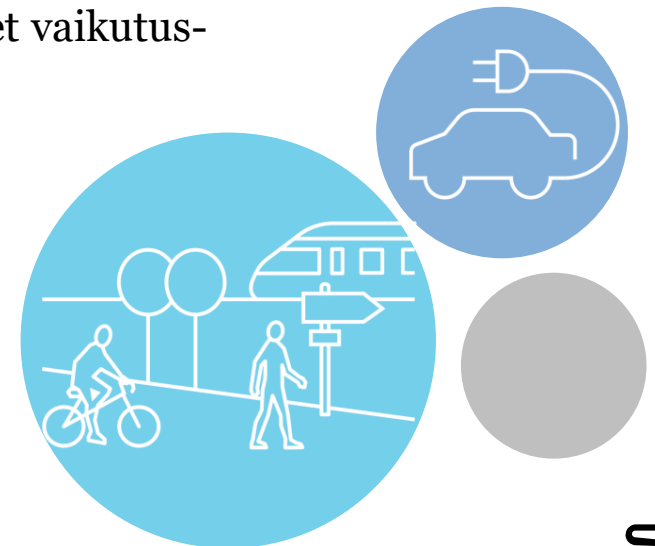
Yksittäisiä mainintoja toteutetuista toimista saivat panostus lähiraideliikenteeseen tai kaupunkiratikoihin, nopeusrajoitusten lasku keskusta-alueella, yleiskaavamuutokset sekä älyliikenteen edistys.

Liikenteen **suunnitelluissa toimenpiteissä** korostui joukkoliikenteen käyttövoiman muutos (biokaasu, sähkö) sekä panostus kävelyyn ja pyöräilyyn mm. väyläparannuksin ja pyöräverkostoin.

Muutamissa maininnoissa esille nousivat matkaketjujen parantaminen ja kaupunkirakenteen tiivistäminen pitkällä aikavälillä.

Suunnitelluissa toimenpiteissä yksittäisiä mainintoja saivat esimerkiksi raideliikenteen investoinnit ja sähköistäminen, autokaluston uusiminen sekä suurteholatauspisteiden rakentaminen.

Liikenteen haasteeksi koettiin erityisesti hajanainen kaupunkirakenne yhdistettynä yksityisautoilua suosiviin asenteisiin ja rakenteisiin. Liikenteen edistämistoimet koettiin ensisijaisesti seudullisiksi ja valtakunnallisiksi, jolloin kunnat ovat kokeneet vaikutusmahdollisuutensa rajallisemmiksi.

Kaukolämpö

Yleisimmin toteutettuina toimina

kyselyvastauksissa mainittiin kaukolämmön tuotannon siirtäminen hiilineutraaleihin lähteisiin, mm. biopolttoaineisiin. Muutama kyselyyn vastanneet kunnat olivat liittäneet öljylämmitteisiä rakennuksia kaukolämpöverkkoon. Yksittäisissä kunnissa tehtyihin toimiin lukeutuvat kivihilestä luopuminen, uuden tekniikan käyttöönotto sekä teollisuuden osittainen liittäminen kaukolämmön piiriin.

Suunniteltujen toimenpiteiden osalta yleisimmin kyselyssä mainittiin keskittyminen energiantuotannon vähähiilisyteen (öljystä ja turpeesta luopuminen) sekä toimenpiteisiin, joilla energiayhtiöt saadaan siirtymään uusiutuviin polttoaineisiin. Muutamissa kyselyyn vastanneissa kunnissa suunnitelmissa on uuden aluelämpölaitoksen perustaminen sekä kestäviin ratkaisuihin siirtyminen pienemmissä laitoksissa ja prosessivoimalaitoksissa.

Yksittäisissä kunnissa **suunnitelmissa** on perustaa kaukolämmön kysyntäjoustopalvelu, tehdä selvityksiä kaksisuuntaisen kaukolämmön hyödyntämismahdollisuuksista sekä investoida esimerkiksi lämpöpumppuihin ja geotermiseen energiaan.

Kaukolämmön vähähiilisyden edistämisen **haasteeksi** koettiin päätöksenteko kunnallispoliitikkojen taholta. Lisähaastetta ovat tuoneet kaukolämpöinfran puutteellisuus, kunnallisten liikelaitosten liikevoittotavoitteellisuus sekä energiantuotannon investointien hitaus. Haasteina mainittiin myös energiayhtiöiden aiemmat sijoitukset turvesoihin sekä öljyn rooli tukipolttoaineena.

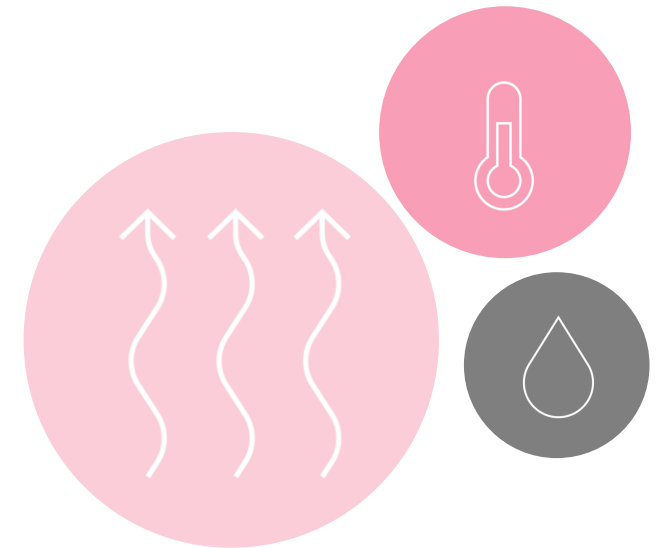
Öljylämmitys

Öljylämmityksen osalta yleisimmin kyselyyn vastanneissa kunnissa oli edistetty vaihtoehtoisten lämmitysmuotojen (ilmalämpöpumput, maalämpö) käyttöönottoa ja lisäksi useampi kunta oli luopunut tai luopumassa öljylämmityksestä omistamissaan kiinteistöissä. Muutama kyselyyn vastannut kunta oli tarjonnut asukkailleen avustuksia ja neuvontaa esimerkiksi erilaisten asukastilaisuuksien, opasmateriaalien ja teemailtojen muodossa. Vain yksittäisissä vastauksissa kunnat olivat luopuneet öljylämmityksestä kokonaan.

Yleisimmin kyselyyn vastanneissa kunnissa suunnitellaan kiinteistöjen tukemisen jatkamista öljylämmityksestä luopumiseksi, mm. kuntakampanjointia ja neuvontaa hyödyntäen. Lisäksi suunnitelmissa on jatkaa lämmitysjärjestelmämuutoksia kunnan omistamissa kiinteistöissä. Muutamissa kyselyyn vastanneista kunnissa on suunnitelmissa asettaa aikaraja lämmitysjärjestelmämuutokselle, toisissa taas on suunnitelmissa antaa lisäresursseja, jotka tukisivat kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumista.

Yksittäisissä vastauksissa mainittiin suunnitelmina omakotitaloasukkaille suunnatut yhteishankinnan pilottihankkeet, esim. lämpöpalveluna tuotettu siirtymä maalämpöön.

Haasteeksi koettiin kiinteistökannan korjausvelka, joka vaikeuttaa öljylämmityksestä luopumista. Öljylämmityksen korvaamisen investointien koettiin olevan myös euromääräisesti suuria ja aikaavieviä.

Rakennusten energiatehokkuus

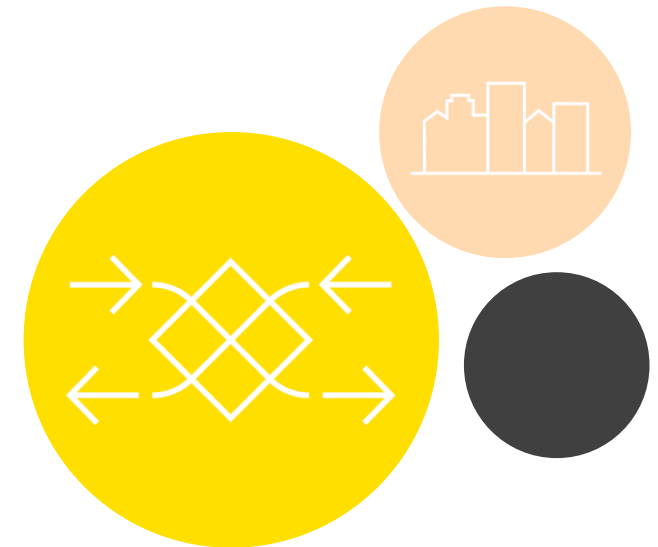
Rakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi kunnat olivat yleisimmin korjanneet vanhaa rakennuskantaa ja tehostaneet sekä seuranneet kiinteistöjen energiankäyttöä. Kunnissa oli myös selvitetty rakennusten energiatehokkuuspotentiaalia. Muutamissa kyselyyn vastanneista kunnista valaistuksessa oli hyödynnetty vähän energiaa kuluttavia LED-valaisimia ja energiatehokkuus oli huomioitu uudisrakentamisessa. Yksittäisissä kunnissa oli kohdennettu toimia rakennusvalvonnan laadunohjauksen kehittämiseen, jolla tavoitellaan kattavampaa energiatehokkuuden huomiointia.

Kyselyyn vastanneissa kunnissa **yleisin suunnitelmissa oleva toimenpide** on uusien energiatehokkaiden kiinteistöjen rakentaminen. Muutamissa kunnissa suunnitelmissa ovat energiatehokkuusneuvonnan vahvistaminen ja asiantuntijuuden lisääminen. Yksittäisissä kunnissa suunnitellaan hajautetun energian käytön tukemista tai mahdollistamista kaavoituksessa, rakennuskannan digitaalista optimointia, aurinkopaneelien käyttöönottoa, LED-tekniikkaan siirtymistä sekä rakentamisohjeistusten päivittämistä.

Haasteeksi koettiin rakennuskannan ikä, ja erityisesti vanhemman kannan korjausvelka. Investoinnit koettiin hitaiksi ja määrärahojen saaminen haastavaksi. Uusia keinoja kaivataan asukkaiden ja taloyhtiöiden motivointiin sekä taloyhtiöiden energiaremontteihin.

”Helpot toimet on tehty - jäljelle jäävät vaativat enemmän ponnisteluja.”

-Kaupungin ympäristöpäällikkö

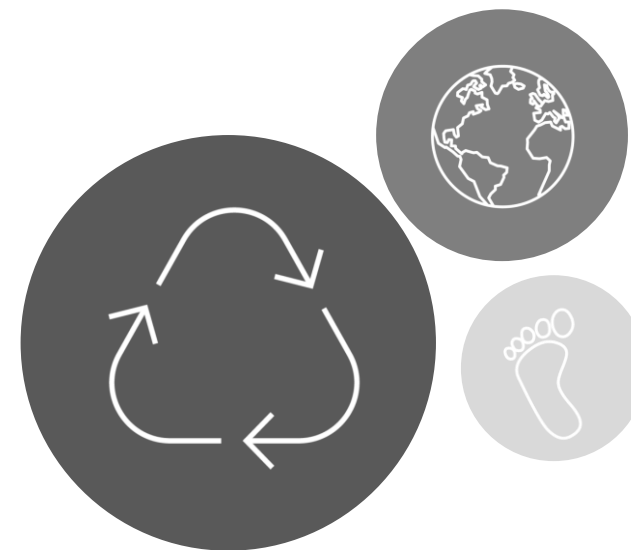

Jätteiden käsittely

Jätteiden käsittelyn osalta kunnat olivat yleisimmin lisänneet lajittelua, edistäneet muovinkeräystä ja alkaneet hyödyntää biojätettä biokaasuntuotannossa. Muutamissa kyselyyn vastanneissa kunnissa keskityttiin vastausten mukaan ruokahävikin vähentämiseen, kiertotalouden edistämishjelmiin sekä jätemateriaalien hyödyntämiseen. Yksittäisissä vastauksissa esille tulivat tehokkaaseen jätteiden lajitteluun ohjaavien jätehuoltomääräysten tekeminen, jonka koettiin edistävän tehokkaasti jätteidenkäsittelyä.

Kyselyyn vastanneet kunnat ovat suunnitelleet erityisesti lajittelun, materiaalien kierrätyksen ja uusiokäytön tehostamista. Muutamissa kunnissa suunniteltuihin toimenpiteisiin kuuluvat kaatopaikkojen sulkeminen, kiertotalousohjelmat sekä kunnan järjestämään jätehuoltoon siirtyminen, joka parantaa myös kuljetusten optimointia. Yksittäisissä kunnissa on suunniteltu lisäresurssien palkkaamista esimerkiksi erillisen koordinaattorin muodossa.

Haasteeksi koettiin jätteiden käsittelyn päästöjen vähentämisessä **resurssien vähyys**. Lisäksi asukkaiden tieto lajittelusta koetaan puutteelliseksi sekä uusien materiaalien käyttömäärä suureksi. Myös jätemäärän kasvu ja kierrätysmateriaalien sekä niiden käyttökohteiden kohtaanto-ongelmat nähtiin haasteina. Jätevastaanottojen keskittäminen puolestaan on lisännyt liikennettä paikallisesti. Myös lainsäädäntö jätesektorilla koettiin vastausten mukaan puutteellisenä.

Toteutettuja ilmastotoimia teemoittain

*Eniten mainintoja saaneet ilmastotoimet **lihavoituna**

Liikenne	Kaukolämpö	Öljylämmitys	Rakennusten energiatehokkuus	Jätteen käsittely
<ul style="list-style-type: none">• Joukkoliikenteen palvelutason kehittäminen• Raideliikenteen kehittäminen• Kulkuvälineen omistajuuden murros (kaupunkipyörät ja yhteiskäyttö sähköautot)• Sähköautojen latausverkon kehittäminen• Biokaasun jalostus liikenteen polttoaineeksi	<ul style="list-style-type: none">• Rakennusten siirtäminen kaukolämpöverkkoon• Polttoöljystä luopuminen aluelämpölaitoksessa• Kaukolämmön tuotannon muuttaminen hiilineutraalimaksi uusiutuvilla lähteillä• Teollisuusrakennusten liittäminen kaukolämpöön	<ul style="list-style-type: none">• Öljylämmityksen vaihtaminen ilmalämpöpumpuihin, maalämpöön tai muihin uusiutuviin energialähteisiin• Öljyn käytön vähentäminen energiatehokkuustoimin• Avustukset ja neuvonta öljylämmityksestä luopumiseksi	<ul style="list-style-type: none">• Energiatehokkaat uudisrakennukset• Vanhan rakennuskannan korjaaminen ja energian käytön tehostaminen• Valaistuksen muuttaminen energiatehokkaaksi• Rakennusten energiatehokkuuspotentiaalin selvittäminen• Aurinkopaneelien asentaminen• Rakennusvalvonnan laadunohjaus	<ul style="list-style-type: none">• Jätteen lajittelun ja materiaali-kierrätyksen tehostaminen• Energian tuottaminen jätteestä• Kaatopaikkakaasun talteenotto• Ruokahävikin vähentäminen aktiivisin toimin• Tehokkaaseen jätteen lajitteluun ohjaavat jätehuoltomääräykset

Suunniteltuja ilmastotoimia teemoittain

*Eniten mainintoja saaneet suunnitellut ilmastotoimet **lihavoituna**

Liikenne	Kaukolämpö	Öljylämmitys	Rakennusten energiatehokkuus	Jätteen käsittely
<ul style="list-style-type: none">• Kestävien liikkumismuotojen edistäminen, esimerkiksi infraparannuksin, kaupunkipyörin tai opastusta parantamalla• Joukkoliikenteen käyttövoiman muutos• Matkaketjujen parantaminen• Raideliikenteen sähköistäminen• Sähköautojen latausverkon kehittäminen ja suurteholatauspisteiden parantaminen	<ul style="list-style-type: none">• Turpeen ja öljyn käytön vähentäminen• Uuden aluelämpölaitoksen rakentaminen• Kestäviin ratkaisuihin siirtyminen myös pienemmissä laitoksissa ja prosessivoimalaitoksissa	<ul style="list-style-type: none">• Kiinteistöjen kartoitus ja lämmitysmuotojen vaihto• Aluelämpölaitoksen perustaminen• Kiinteistöjen tukeminen erilaisin lisäresurssein pois öljylämmityksestä, kuntakampanjointi ja neuvonta• Pilotti-hankkeet, esim. yhteishankinta omakotitaloasukkaille.	<ul style="list-style-type: none">• Uusien kiinteistöjen rakentaminen ja vanhojen korjaaminen• Ohjeistuksen tarjoaminen• Aurinkopaneelien ja maalämmön käyttöönotto• Rakennusten digitalisointi toiminnanvarmistuksen ja kulutuksen seuraamiseksi sekä optimoimiseksi• Henkilöstön asiantuntijuuden vahvistaminen uusiutuvan energian lupa-asioissa• Hajautetun energian määrääminen/mahdollista minen kaavoituksessa, rakentamisen ohjeissa ja neuvonnassa.	<ul style="list-style-type: none">• Lajittelun parantaminen ja muovinkeräyspisteiden lisääminen• Jätehuoltokoordinaattorin palkkaaminen• Materiaalien kierrätyksen ja uusiokäytön tehostaminen• Uuden jätteen lajittelulaitoksen rakentaminen• Kiertotalousohjelman perustaminen• Siirtyminen kiinteistökohtaisesta jätehuollosta kunnan järjestämään jätehuoltoon, (mahdollistaa kuljetusten paremman optimoinnin)• Kaatopaikkojen sulkeminen

Ilmastotoimien haasteita teemoittain

*Eniten mainintoja saaneet haasteet **lihavoituna**

Liikenne	Kaukolämpö	Öljylämmitys	Rakennusten energiatehokkuus	Jätteen käsittely
<ul style="list-style-type: none">• Liikenteen edistämistoimet ovat seudullisia ja valtakunnallisia, jolloin kaupunkien vaikutusmahdollisuudet ovat melko rajalliset.• Hajanainen kaupunkirakenne, jossa etäisyydet ovat pitkiä ja julkinen liikenne usein minimaalista.• Yksityisautoilun suosiminen statusarvon ja tottumuksen takia.• Vaihtoehtoisten käyttövoimien riittävyys ja siirtymän nopeus.• Puutteet sähköautojen latausinfrastruktuurissa.	<ul style="list-style-type: none">• Kaukolämpöinfra on puutteellista• Kaukolämpö ei ole kaupungin omistuksessa• Energiantuottajien ja kaupunkien investointien hitaus (esim. siirtymisessä puupolttoainetta käyttäviin lämpölaitoksiin)• Kunnallisten liikelaitosten tehtävä on tuottaa tulosta.• Öljyn käyttö tukipolttoaineena• Energiayhtiöillä käytössään paljon turvesoita• Päätöksenteko kunnallispoliitikkojen taholta.	<ul style="list-style-type: none">• Investoinnit ovat kalliita ja aikaavieviä• Tilastoissa ei erotella öljy- ja maakaasulämmitystä• Asenteet• Viestinnän vaikeus• Kiinteistökannassa on paljon korjausvelkaa• Kaupunki ei suoraan pysty vaikuttamaan yksityisten toimijoiden ratkaisuihin.	<ul style="list-style-type: none">• Asukkaiden ja taloyhtiöiden motivointi energiatehokkuusremontteihin on haastavaa• Investointien hitaus• Rakennuskannan ikä• Määrärahojen saaminen on haastavaa kuntapäätäjiltä• IV-vaatimukset• Kaupungin rooli on vain välillinen ei-omistamissaan kiinteistöissä• Helpot toimet on tehty• Yhteistyön haastavuus	<ul style="list-style-type: none">• Jätehuoltosektorilla on käytössään vähäiset resurssit• Kotitalouksien lajittelemattoman jätteen määrä on liian suuri ja biojätteen lajittelussa edelleen ongelmia• Uusien materiaalien käyttömäärä on valtavaa• Jättemäärä kasvaa edelleen• Kierrätysmateriaalien ja käyttökohteiden kohtaanto-ongelmat (varastoinnin ja kuljetusten kustannukset)• Jätevastaanoton keskittäminen lisää liikennettä paikallisesti• Lainsäädäntö ei ole riittävä

Imastotoimien yhteenveto ja päätelmät

- **Liikenteessä** on keskitytty erityisesti joukkoliikenteen kehittämiseen sekä vähäpäästöisten käyttövoimien tukemiseen.
 - **Hajanainen yhdyskuntarakenne ja yksityisautoilu koetaan haasteina liikenteen päästöjen vähentämisessä.** Panostaminen kevyeen liikenteeseen (kaupunkipyörät, sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmat) saivat eniten mainintoja haastatteluissa.
 - Haastatteluissa **liikenne korostui selkeästi haastavimpana päästövähennyskohteena** sekä pienissä että suurissa kunnissa. Liikenteen päästöjen vähentämisen korostettiin vaativan yhteistyötä kunnan ulkopuolisten tahojen kanssa sekä valtiotason toimia.
- **Kaukolämpöön liittyvissä toimenpiteissä** on keskitytty energiantuotannon vähähiilisyteen (mm. öljyn ja turpeen käytön vähentämiseen). Yksittäisissä kunnissa on myös suunniteltu kaukolämmön kysyntäjoustopalveluita.
 - Haasteina on kuitenkin ollut kaukolämpöinfran puutteellisuus, kunnallisten laitosten liiketaloudelliset tavoitteet ja energiantuotannon investointien hitaus.
- **Öljylämmityksen** osalta kuntien toimet ovat pääosin keskittyneet kampanjointiin ja neuvontaan, jotta öljylämmityksestä voidaan luopua. Kampanjointi on keskittynyt vaihtoehtoihin lämmitysmuotoihin, kuten ilmalämpöpumppuihin ja maalämpöön.
 - Haasteena on nähty olevan kiinteistökannan korjausvelka, ja öljylämmityksen korvaamisinvestointien suuruus sekä hitaus.
- **Rakennusten energiatehokkuudessa** on keskitytty hyödyntämään vähän energiaa kuluttavia LED-valaisimia, sekä huomioimaan energiatehokkuutta uudisrakentamisessa.
 - Rakennuskannan iän sekä vanhemman kannan korjausvelan koetaan aiheuttavan haasteita.
- **Jätteiden käsittelyssä** kunnat ovat yleisimmin keskittyneet lajitteluun ja jätehierarkian noudattamiseen sekä biojätteen hyödyntämiseen biokaasuntuotannossa. Suunnitelmissa on erityisesti materiaalien kierrätykseen ja uusiokäyttöön liittyviä toimia.
 - Haasteeksi koetaan kunnan asukkaiden vähäinen tieto lajittelusta. Jättemäärän kasvu on edelleen haaste, ja jätevästäänottojen keskittäminen voisi lisätä liikennettä paikallisesti.

3 Luontotyö

Monimuotoisuustavoitteet

Tietoa monimuotoisuustavoitteista kerättiin kuntien verkkosivuilta

- Kuntien luonnon monimuotoisuustyön tavoitteet selvitettiin kuntien verkkosivuillaan antamien tietojen ja julkisten dokumenttien pohjalta.
- Tiedonhaussa hyödynnettiin kuntien verkkosivujen hakemistoja ja hakutoimintoja. Pääasialliset tietolähteet olivat kunnan johtamiseen liittyvät dokumentit sekä verkkosivujen ympäristö- ja luonnonsuojeluosioiden alla olevat tiedot ja dokumentit.
- Kerätty aineisto tavoitteista analysoitiin ja analysoinnin perusteella muodostettiin kolme luokkaa, joiden mukaan kunnat luokiteltiin.
- Tietoja kuntien tavoitteista luonnon monimuotoisuuteen liittyen syvennettiin nettikyselyn avulla sekä täydennettiin edelleen kuntien vastuuhenkilöiden teemahaastatteluissa kerätyillä tiedoilla.

Suurin osa Suomen kunnista ei ole vielä asettanut monimuotoisuustavoitteita

- Kaikki Suomen kunnat kattavan verkkosivuihin perustuvan analyysin perusteella vain noin 20 % kunnista (64 kuntaa) on asettanut tavoitteita luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.
- Monimuotoisuustavoitteiden dokumentointi vaihtelee kunnittain: tavoitteet on kirjattu erilliseen lomo-ohjelmaan tai sisällytetty kunnan strategiaan, ympäristöohjelmaan, resurssiviisauden tiekarttaan, metsäohjelmaan tai ympäristötavoitteisiin.
- Kuntien asettamia tavoitteita voidaan jaotella niiden määrittelytavan perusteella laadullisiin ja numeerisiin tavoitteisiin.
 - **Numeerisia luonnon monimuotoisuustavoitteita** oli asettanut vain harva kunta. Yleisimmin tavoitteet liittyivät suojeltujen alueiden osuuteen kunnan pinta-alasta.
 - **Laadulliset tavoitteet** vaihtelivat yleispiirteisistä yksittäisistä maininnoista useita monimuotoisuusnäkökohtia eritteleviin tavoitteisiin.
 - Osa **yleispiirteisistä tavoitteista** oli asetettu perustellen niitä **luonnon vetovoimalla**, viheralueiden ja lähivirkistysalueiden läheisyydellä, ekosysteemipalveluilla tai ekologisten ja sosiaalisten tavoitteiden yhteensovittamisella.
 - **Kattavimmat monimuotoisuustavoitteet pitävät sisällään useita eri näkökohtia**, kuten uhanalaiset luontotyypit, ekologiset verkostot, vesistöjen tilan ja luontoarvot, kaupunkimetsien monimuotoisuuden, lähiluonnon saavutettavuuden, haitallisten vieraslajien torjunnan tehostamisen ja ympäristökasvatuksen.
- Tuloksia tulkitessa on syytä huomioida, että kaikki kunnat eivät viesti tavoitteiden asettamisesta verkkosivuillaan.

Luokittelu tavoitteiden ja tahtotilan perusteella

Kuntien verkkosivutarkastelun pohjalta kunnat luokiteltiin kolmelle eri tasolle perustuen kunnan lumo-tavoitteisiin ja luonnon monimuotoisuuden huomiointiin strategisella tasolla.

Määritelmä:

Lumo-työlle on laadittu **tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit**, jotka on esitetty toimenpideohjelmassa tai muussa dokumentissa.

Esimerkkejä:

- Tavoitteeksi on asetettu ”*luonnon monimuotoisuuden turvaaminen*”.
 - Tavoitteen saavuttamiseksi on määritelty **toimenpiteet** (esim. suojelualueiden lisääminen yksityisellä ja kunnan maalla)
 - Edistymiselle on määritelty tarkka **mittari** (esim. luonnonsuojelualueiden osuus % kunnan pinta-alasta)

Luonnon monimuotoisuuden edistäminen mainitaan strategiassa yleispiirteisesti.

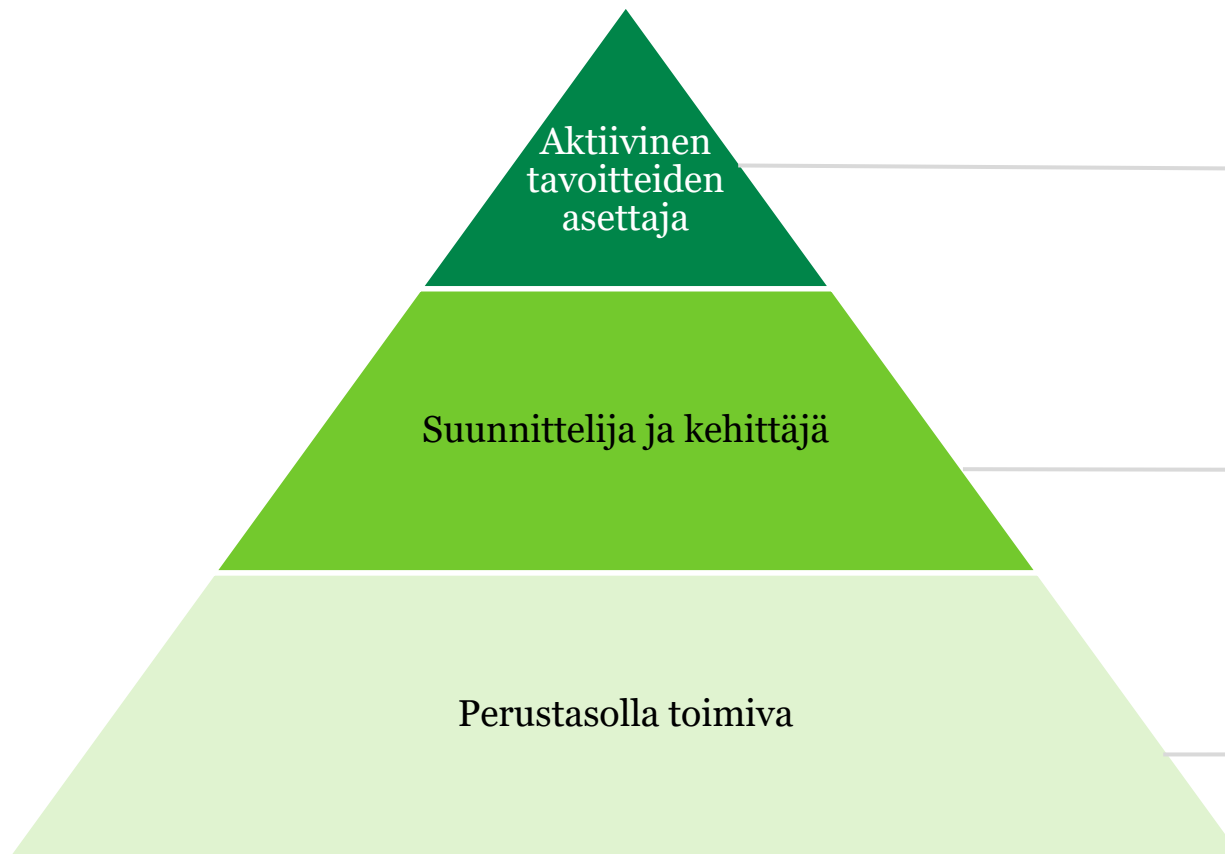
Esimerkkejä:

- Määritelty yleispiirteinen tavoite ”*Kaupunki x toimii luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi*”, mutta tavoitteen saavuttamiseksi ei ole esitetty toimenpiteitä tai asetettu mittareita.

Kunnan verkkosivuilla tai strategiassa **ei ole mainintoja luonnon monimuotoisuuden edistämisestä ja siihen liittyvistä tavoitteista**.

Esimerkkejä:

- Kunnan strategiassa luontoasiat yleispiirteisenä mainintana ”*Kuntaa x kehitetään luonnonmukaisena elinympäristönä*”.

Esimerkkejä yleispiirteisistä ja pidemmälle viedyistä tavoitteista

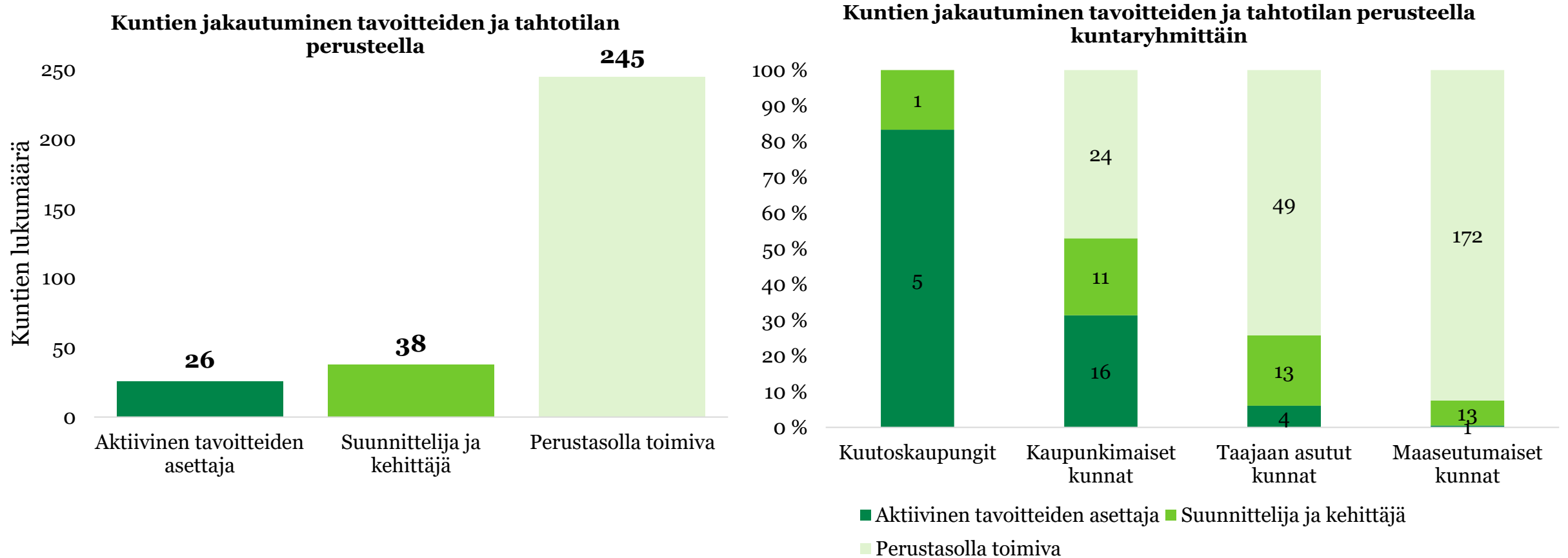
Yleispiirteiset tavoitteet (Suunnittelijat ja kehittäjät)

- Monimuotoisuuden säilyttäminen kaupungin omistamilla viheralueilla
- Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Kunnan alueella olevien luontotyyppien ja lajien säilyttäminen
- Kaupungin maankäytön kehittäminen siten, että varmistetaan viheralueiden läheisyys, biologinen monimuotoisuus, kestävän elämäntavan mahdollisuus ja sietokyky ilmastonmuutokseen.
- Monimuotoisuuden huomioiminen kaavoituksessa

Pidemmälle viedyt tavoitteet (Aktiiviset tavoitteiden asettajat)

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen kääntäminen rikastumiseen vuoteen 2030/2050 mennessä
- Viheralueiden osuus asemakaava-alueesta/kunnan pinta-alasta x %
- Suojeltujen alueiden osuus x % kunnan pinta-alasta.
- Kattava monipuolinen kokonaisuus tavoitteita, esimerkiksi:
 - Ekologinen verkosto kattava ja toimiva
 - Arvokkaat luontokohteet ja eliölajisto säilyvät
 - Vieraslajien leviäminen pysäytetään
 - Vesialueiden tilaa parannetaan
 - Lähiluonto ja talousmetsät ovat monimuotoisia
 - Aukkaat tietoisia luonnon erityispiirteistä ja kantavat vastuun luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä.

Noin viidesosa kunnista on asettanut monimuotoisuustavoitteen

Resurssi- ja osaamispula sekä intressiristiriidat vaikeuttavat lumo-tavoitteiden asetantaa

- Monimuotoisuustavoitteiden asettamisen taustaa selvitettiin kyselyn ja haastatteluiden avulla. Useimpien kuntien lumo-tavoitteet ovat tällä hetkellä korkeintaan kehitysvaiheessa (luokittelun alataso tai keskitaso). Sekä kyselyssä että haastatteluissa esitettiin tähän pääasialliseksi syyksi henkilöresurssi- ja osaamispulaa.
- 65 % kyselyyn vastanneista kunnista piti lumo-työn yleisimpinä haasteina kuntien sisäisiä prioriteetti- ja intressiristiriitoja maankäyttöön liittyen. Ristiriitoja nähtiin esimerkiksi maatalouden ja luonnon monimuotoisuustyön yhteensovittamisessa. Haastatteluaineiston perusteella esimerkiksi pienessä haastattelussa maa- ja metsätalousvaltaisessa kunnassa lumo-tavoitteita ei ole ollut mahdollista asettaa, koska luonnon monimuotoisuuden huomioinnin ei ole koettu sopivan kunnan maa- ja metsätalouden edistämisen käytäntöihin.
- Molemmissa aineistoissa nousi esille ristiriidat, joita koetaan olevan ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden välillä. On tunnistettu, että ilmastotavoitetta edistävä toimenpide voi heikentää luonnon monimuotoisuutta. Tällainen on esimerkiksi avomaaympäristön istuttaminen metsäksi - erityisesti jos istutetaan vain yhtä puulajia.
- Erityisesti konkreettisten ja mitattavien monimuotoisuustavoitteiden laatiminen koetaan haasteellisenä: siihen tarvitaan tukea, ohjeistusta ja asiantuntemusta.
- Aineistojen perusteella monimuotoisuuteen liittyvien tavoitteiden asetantaa ei vielä nähdä kunnissa tärkeänä. Ajatus siitä, että taloudellinen hyöty on mahdollista maksimoida ilman luonnon monimuotoisuutta huomioivia toimenpiteitä, on vallitseva.
- Konkreettisten monimuotoisuustyön hyötyjen tunnistaminen ja viestiminen eri tahoille auttaisi nostamaan ymmärrystä lumo-työn tärkeydestä ja kehittämään yleistä ilmapiiriä mahdollistavammaksi.

Aktiivisten tavoitteiden asettajien tunnuspiirteitä

- Tavoitteiden asetannassa pidemmälle konkretian, mittaamisen ja monipuolisuuden suhteen edistyneiden kuntien kyselyvastauksissa korostui **luonnon itseisarvo**. Luonnon **monimuotoisuuden ylläpitäminen nähtiin mahdollisuutena**, ei rajoitteena.
- Aktiiviset tavoitteiden asettajat toivat vastauksissa esille **monipuolisemmin useampia ekosysteemejä**, joille tavoitteita oli asetettu (sekä maa- että vesiekosysteemejä).
- Aktiivisesti tavoitteita asettaneissa kunnissa on **yleiskaavoituksessa pyritty turvaamaan metsäisten luontoalueiden verkosto** (suojelualueet ja ekologiset yhteydet).
- Maaseutumaisissa, tavoitteiden asetannassa pidemmälle edenneissä kunnissa monimuotoisuustyö kattaa kylät ja taajamat sekä haja-asutusalueet. Metsien osalta kunnissa oli tunnistettu **talous- ja luontoarvojen yhteensovittamisen tarve**. Vesistöjen osalta mainittiin ekologisen tilan parantaminen sekä pienvesistöjen luontoarvojen lisääminen.

Kunnan johto avainasemassa tavoitteiden asetannassa

- Sekä kyselyaineistossa että haastatteluissa ilmeni, että **tahtotilan puute** on merkittävänä hidasteena tavoitteiden asetannalle. Lumo-työn ei olla välttämättä tunnistettu koskevan myös maaseutumaisia kuntia.
- Sekä suuren että pienen kunnan haastattelussa nousi esiin, että **kunnan johdon henkilökohtaisilla näkemyksillä** on lopulta merkittävä vaikutusvalta tavoitteiden asetannassa. Jos johto ei ole valveutunut monimuotoisuustyössä, tämä näkyy suoraan tavoitteissa, vaikka tämä näkemys ei olisi yhteneväinen koko kunnan organisaatiossa.
- **Poliittinen sitoutuminen** monimuotoisuustyöhön vauhdittaa tavoitteiden kehittämistä.
- **Monimuotoisuustavoitteiden sisällyttämistä strategiaan** pidettiin tärkeänä lumo-työtä ohjaavana tekijänä. Tätä helpottaisi kattava eri toimialojen ja asiantuntijoiden edustavuus strategian viimeistelyssä. Yhteistyön puutteen mainittiin antaneen valtaa henkilökohtaisille näkemyksille.
- Hyvänä tavoitteiden asetannan käytäntönä haastatteluista nousi esiin lumo-ohjelman laadinta poikkihallinnollisessa ohjausryhmässä, jossa on mukana kaupungin eri tahoja. Tämän lisäksi yhdessä haastattelussa ehdotettiin, että kuntalaisten kuulemisen tulisi olla olennaisena osana ohjelman laadintaa.

Yhteenveto ja päätelmät (1/2)

- **Noin viidennes Suomen kunnista (64 kuntaa) viestii asettamastaan luonnon monimuotoisuuteen liittyvästä tavoitteesta verkkosivuillaan** tai muussa dokumentissa.
- Tavoitteita on määritelty hyvin erilaisilla tavoilla:
 - Yleispiirteiset tavoitteet (esim. ”luonnon monimuotoisuuden turvaaminen”) ilman tarkempaa mittareiden määrittelyä
 - Useita monimuotoisuusnäkökohtia erittelevät monipuoliset tavoitteet, joissa mainitaan tavoitetilana esim. ekologisen verkoston kattavuus, arvokkaiden luontokohteiden säilyminen ja asukkaiden vastuu
 - Numeeriset tavoitteet (tyypillisesti liittyen suojeltujen alueiden osuuteen kunnan pinta-alasta)
- 26 kuntaa oli edennyt tavoitteiden asetannassa selvästi pisimmälle: ne olivat määritelleet tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä sekä mittareita edistymisen seuraamiseksi. Tässä joukossa oli vähintään yksi edustaja kaikista kuntatyypeistä (ns. ”Aktiiviset tavoitteen asettajat”)
 - Väkiluvultaan suuremmat kunnat ovat asettaneet luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tavoitteita pienempiä kuntia tyypillisemmin. Taustalla vaikuttavat mm. kasvavien kuntien maankäyttöpaineet sekä luonnon monimuotoisuustyöhön käytettävissä olevat taloudelliset ja henkilöresurssit.

Yhteenveto ja päätelmät (2/2)

- **Tavoitteiden asettaminen koetaan haasteelliseksi mm. henkilöresurssi- ja osaamispulan vuoksi.**
 - Varsinkin konkreettisten ja mitattavien monimuotoisuustavoitteiden laatiminen nähdään haasteellisena, joten kunnat todennäköisesti hyötyisivät siihen liittyvästä ohjeistuksesta, esimerkeistä ja asiantuntijatuesta.
- Myös maankäyttöön liittyvien eri tavoitteiden ristiriitaisuuden koettiin aiheuttavan haasteita.
 - Haastatteluissa nousi esiin, että esimerkiksi pienessä maa- ja metsätalousvaltaisessa kunnassa luonnon monimuotoisuuden huomioinnin ei ole koettu sopivan kunnan maa- ja metsätalouden edistämisen käytäntöihin. Havainto antaa viitteitä siitä, että edellytyksiä kuntien työlle luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi voitaisiin tukea vahvistamalla tietoisuutta laajamittaisesti luonnon monimuotoisuuden edistämisen mahdollisuuksista erilaisilla alueilla.
- **Tavoitteiden asettamista mahdollistavina tekijöinä** nousi esiin:
 - Johdon sitoutuminen ja luonnon monimuotoisuuden sisällyttäminen strategiaan
 - Konkreettisten hyötyjen tunnistaminen ja kommunikointi, jotka auttavat kasvattamaan ymmärrystä aiheen tärkeydestä.
- **Lisäksi ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden yhteensovittamisen haasteet** korostuivat aineistossa. Myös ilmasto- ja monimuotoisuustyön mahdollisia **synergioita** olisi tärkeää pyrkiä tunnistamaan positiivisten luonto- ja ilmastovaikutusten aikaansaamiseksi.
 - Esimerkkinä maankäyttösektorin monimuotoisuutta vahvistavat toimet, joilla on myös positiivisia ilmastovaikutuksia kasvavan hiilensidonnan myötä.

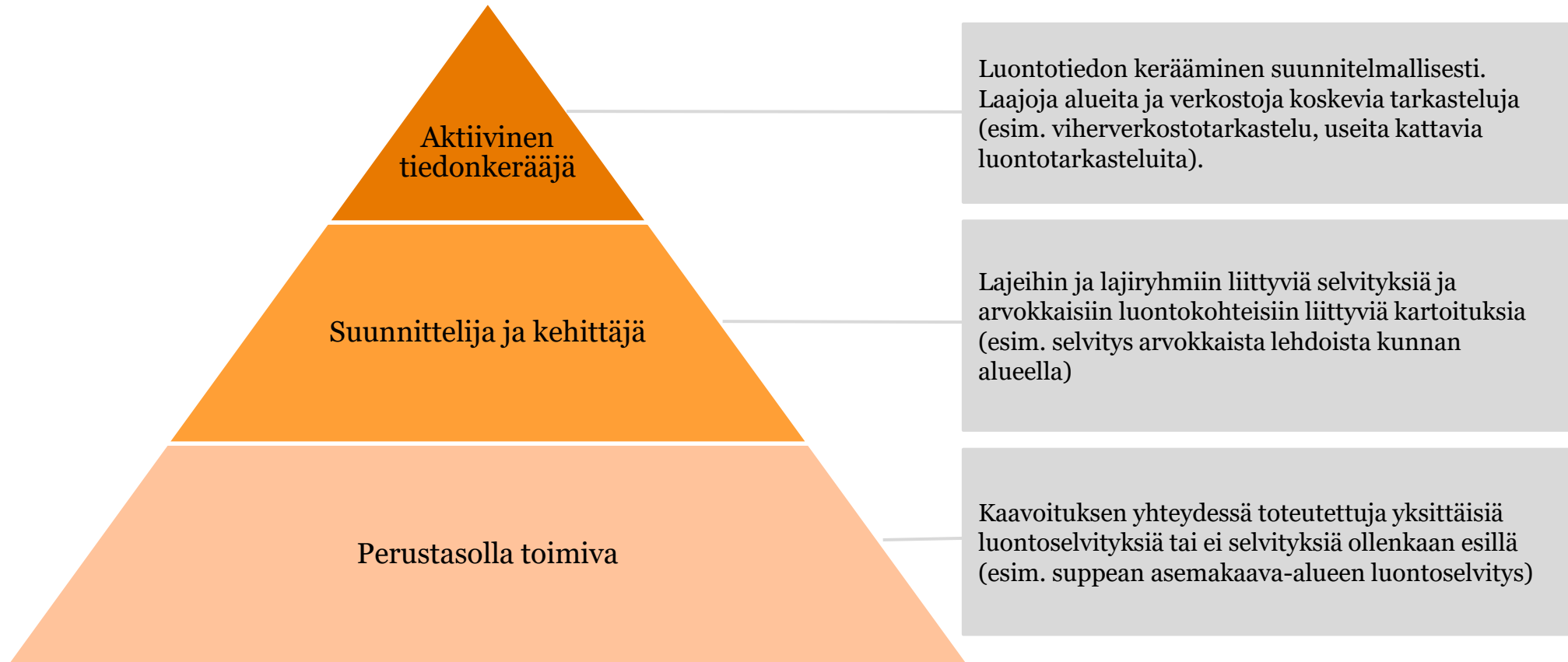
Kuntien luontotieto

Taustaa

- Lumo-tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamista varten on **kunnilla oltava riittävää** tietoa ekosysteemeistä ja niiden lajistosta. Kunnilla on lakisääteinen **velvoite kerätä luontotietoa esimerkiksi kaavoituksen** yhteydessä. Näin ollen kaikilla kunnilla on hallussaan vähintään perustasoista tietoa luonnon monimuotoisuudesta.
- **Myös ekologisen verkoston ydinalueiden (eliöstölle tärkeät alueet) sekä niiden välisten yhteyksien tunnistaminen ovat olennainen osa luontotietoa.** Riittävän laajat ja yhtenäiset luontoalueet sekä niiden väliset toimivat ekologiset yhteydet ovat välttämättömiä luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta.
- Selvityksen yhteydessä kartoitettiin myös kuntien verkkosivuillaan esittämää luontotietoa ja arvioitiin sen monipuolisuutta. Seuraavilla sivuilla on esitetty arvio kuntien verkkosivuillaan esittämästä luontotiedosta sekä kuntien luokittelu esitetyn tiedon määrän ja laadun perusteella.

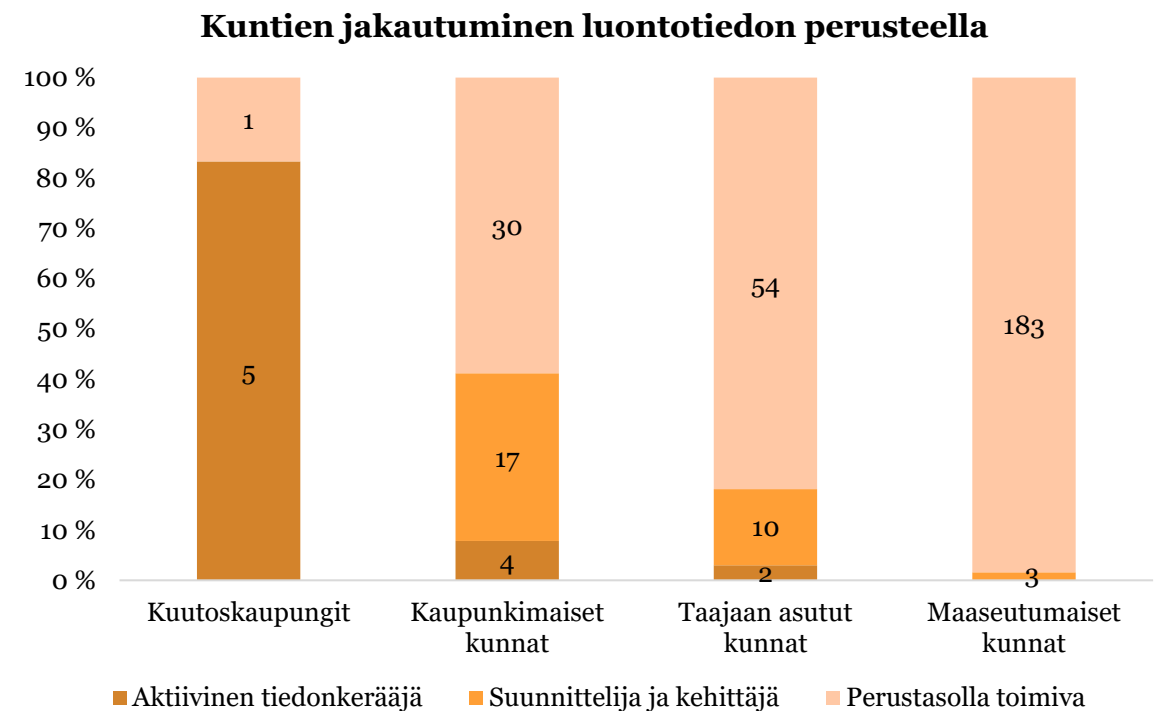
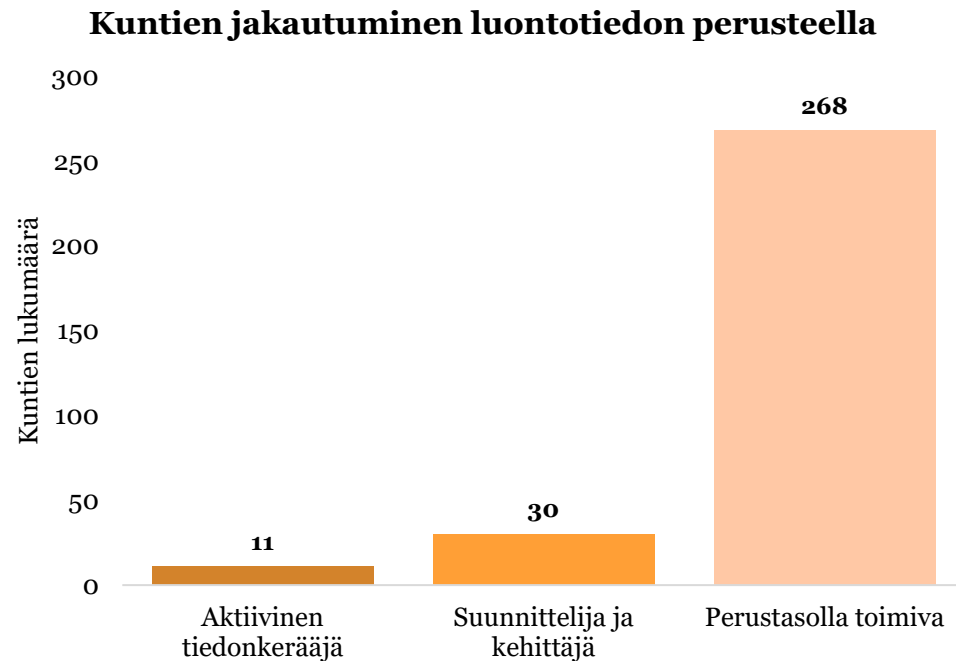
Kuntien luokittelu saatavilla olevan luontotiedon perusteella

Kuntien verkkosivuillaan jakaman luontotiedon perusteella kunnat jaettiin kolmeen luokkaan.

Laajoja alueita kattavaa luontotietoa vain harvoilla kunnilla

Tietoa oli saatavilla kattavimmin kuutoskaupungeista, joissa myös maankäyttöpaineet ovat suurimmat, mutta myös yksittäiset pienemmät kunnat ovat jo edenneet luontotiedon keräämisessä ja jakamisessa isoja kaupunkeja vastaavalle tasolle.

Alle 15 % kunnista esittää verkkosivuillaan luontotietoa perustasoa enemmän

- Aineiston perusteella tunnistettiin kunnat, joilla on perusteellinen kokonaiskuva luonnostaan ja verkostoselvityksiä tietopohjana. Nämä aktiivisesti tietoa keräävät kunnat (11 kpl) kattavat alle 5% Suomen kunnista.
- Noin 10%:lla Suomen kunnista oli sivuillaan esillä monipuolisia luontoselvityksiä rajatuista kohteista ja lajiryhmistä. Näiden Suunnittelija ja kehittäjä -luokkaan kuuluvien kuntien (30 kpl) luontotieto ei yltänyt antamaan kokonaiskuvaa luontoverkostoista.
- Yli 85% Suomen kunnista kuuluu perustasolla toimiviin. Näillä kunnilla (268 kpl) oli verkkosivuillaan esillä korkeintaan lainsäädännön edellyttämiä kaavoitukseen liittyviä luontoselvityksiä. Näihin kuntiin kuuluu myös kuntia, joilla ei ollut luontoselvityksiä esillä ollenkaan, tai luontokohteita oli esitelty ainoastaan virkistyskäyttämielessä. Osalla näistä kunnista ei ollut verkkosivuilla löydettävissä mitään luontotietoa.
- Tuloksia tulkitessa on syytä huomioida, että kaikki kunnat eivät viesti luontotiedostaan verkkosivuillaan.

Tietoaukkoja erityisesti rakennetun ympäristön ja vedenalaisen luonnon tuntemuksessa

- Kerätyn tiedon analysoinnin lisäksi haastatteluilla kartoitettiin, miten kunnissa koetaan tiedon riittävyys ja selvitysten painottuminen eri sektoreille.
- Haastatellut henkilöt kaipasivat luontotietoa erityisesti ennallistamiskohteiden valinnan tueksi.
- Rakennettuun ympäristöön liittyvä lumo-tieto koettiin erityisesti puutteelliseksi. Rakennetut tai ihmisen muokkaamat ympäristöt tarjoavat turvapaikkoja uhanalaisille lajeille. Niiden arvoa ei kuitenkaan aina ymmärretä eikä rakentamisessa tunnisteta kohteen monimuotoisuuspotentiaalia.
- Yhdessä haastattelussa kävi ilmi, että vaikka haastateltavan edustama kaupunki on lumo-toiminnassaan aktiivinen, kartoitustiedon vedenalaisesta luonnosta koetaan olevan vielä puutteellista.

Luontotiedon yhteenveto ja päätelmät

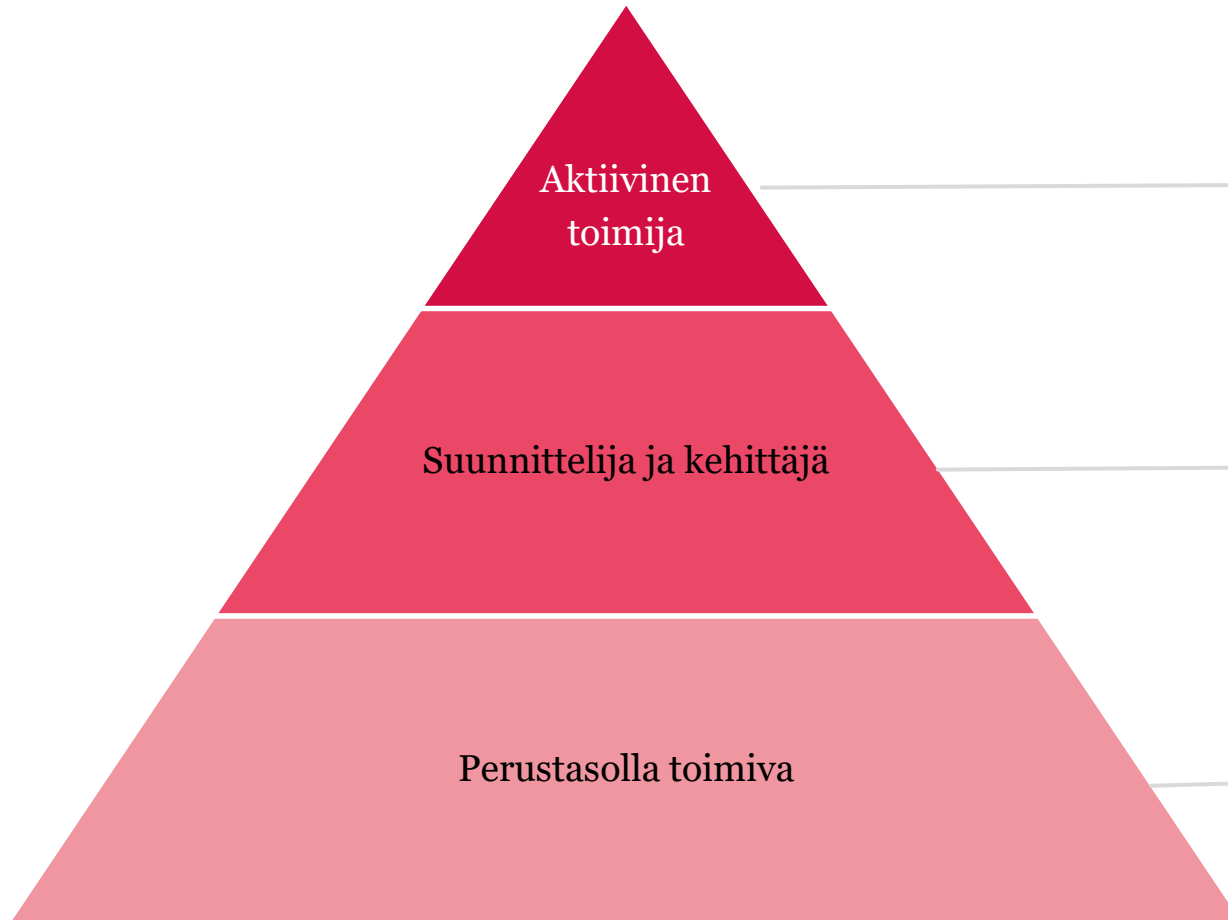
- **Riittävä ekologinen tieto on välttämätön lähtökohta** luonnon monimuotoisuuteen liittyvien tavoitteiden asettamiselle ja toimenpiteiden suunnittelulle. Mikäli kattavaa tietoa lajeista ja ekologisista verkostoista ei ole käytettävissä, **vaikuttavien toimenpiteiden suunnittelu ja priorisointi on käytännössä mahdotonta**.
 - Kunnista vain harva (11 kuntaa) esittää verkkosivuillaan **kattavasti luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tietoa** (nämä kunnat olivat luokiteltavissa ”Aktiivisiksi tiedonkerääjiksi”).
 - 30 kunnalla oli sivuillaan esillä **monipuolisia luontoselvityksiä rajatuista kohteista ja lajiryhmistä** (luokittelu: ”Suunnittelija ja kehittäjä”), mutta niiden esittämä tieto ei yltänyt antamaan kokonaiskuvaa luontoverkostoista.
 - Valtaosalla kunnista (268 kuntaa) oli sivuillaan joko **lainsäädännön edellyttämiä kaavoitukseen liittyviä luontoselvityksiä** tai muita perustason tietoja, tai **tiedot puuttuivat** verkkosivuilta.
 - Näin ollen **valtaosalla kunnista on vielä kehitettävää** riittävän luontotiedon keräämisessä tehokkaiden luontotoimenpiteiden ja -tavoitteiden perustaksi, sekä luontotiedosta viestimisessä.
- Haastattelujen perusteella kunnat kaipaavat **kattavampaa tietopohjaa erityisesti rakennettujen ympäristöjen luonnosta, vedenalaisesta luonnosta sekä ennallistamiskohteiden valinnan tueksi**.
- Tuki **tärkeimpien tietoaukkojen tunnistamiseen ja niiden täyttämiseen** olisi todennäköisesti hyödyllistä kuntien kannalta (esim. asiantuntijatuki tai kokemusten vaihto verkostossa).

Toimet luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi

Taustaa luontotoimiin

- Perustiedot kuntien toteuttamista luonnon monimuotoisuustoimista selvitettiin hyödyntäen kuntien verkkosivuillaan antamia tietoja.
- Tietoja tehdyistä ja suunnitelluista toimenpiteistä ja niihin liittyvistä haasteista syvennettiin kyselyn avulla, jossa kysymykset kohdennettiin erilaisiin ympäristöihin (teemat) pitäen sisällään sekä rakennetun ympäristön että luonnonympäristön. Tietoja monimuotoisuustoimista syvennettiin haastattelujen avulla.
- Mainintoja toteutetuista monimuotoisuustoimenpiteistä esiintyi 40/309 kunnan verkkosivuilla. Suurimmassa osassa maininnoista oli kyse yksittäisestä monimuotoisuustoimenpiteestä. Aineistosta voitiin kuitenkin erottaa myös monipuolisesti toimenpiteistä raportoivia kuntia. Toimenpiteiden laajuuden ja suunnitelmallisuuden perusteella kunnat voitiin jakaa perustasolla toimiviin, suunnittelijoihin ja kehittäjiin sekä aktiivisiin toimijoihin.
- Seuraavilla sivuilla esitetään verkkosivuaineiston perusteella laadittu kuntien luokittelu monimuotoisuustoimenpiteiden perusteella. Lisäksi esitetään teema-alueittain tehdyt ja suunnitellut luonnon monimuotoisuustoimenpiteet sekä niihin liittyvät haasteet.

Luokittelu monimuotoisuustoimenpiteiden perusteella

Määritelmä:

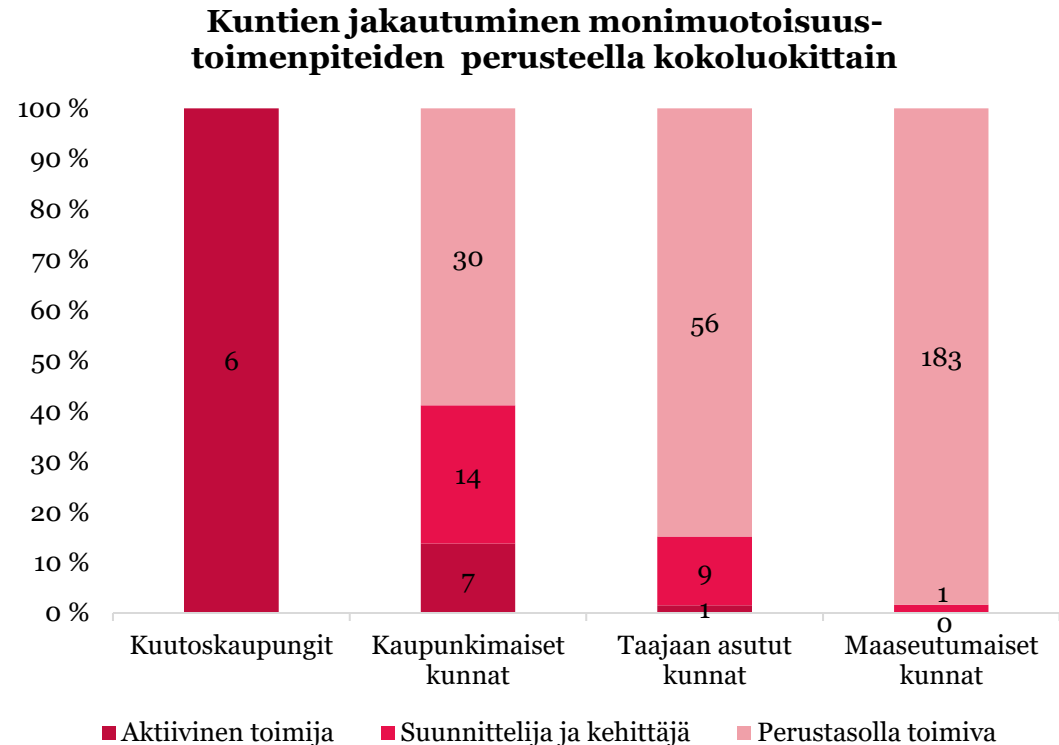
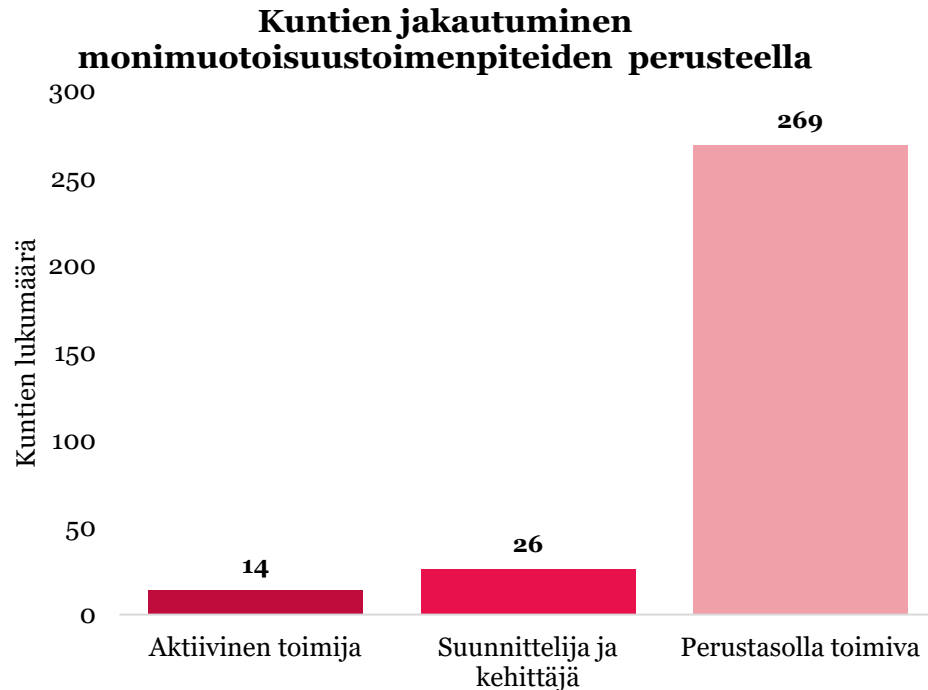
Kunta on määritellyt strategian tai muun ohjelman, joka ohjaa monimuotoisuustoimenpiteitä. Useita monimuotoisuustoimenpiteitä toteutettuna (esim. kompensatio, kunnostukset, monimuotoisuutta tukevien ympäristöjen aktiivinen rakentaminen).

Yksittäisiä luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä on toteutettu, mutta toimenpiteitä ei ole kytketty monimuotoisuusstrategiaan tai muuhun ohjelmaan (esim. vieraslajitorjunnat, perinnemaiseman hoito, vesistökuunnostukset).

Verkkosivuilla ei mainintoja toteutetuista toimenpiteistä.

Konkreettisia monimuotoisuustoimia eniten kaupunkimaisissa kunnissa

Kaupunkimaisten ja maaseutumaisten kuntien eroihin vaikuttavat esimerkiksi luontoalueiden määrä, erilaiset maankäyttöpaineet, maanomistus ja kuntien taloudelliset resurssit. Toisaalta kaikki kunnat eivät viesti toimistaan, ja kaikkia monimuotoisuutta edistäviä hankkeita ei mielletä varsinaiseksi monimuotoisuustyöksi.

Vesiin ja vesistöihin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

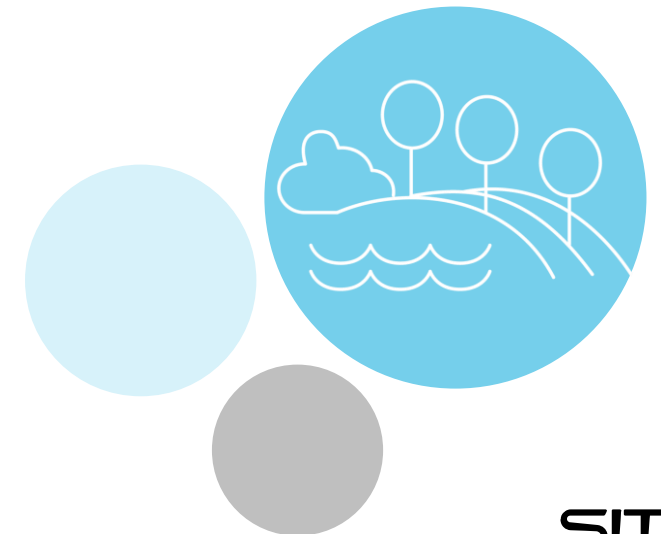
Kyselyaineistossa (17 kuntaa) mainittiin 16 vesistöihin kohdistunutta toimenpidettä. Maininnoista 6 oli konkreettisia vesistökunnostushankkeita. Yksi kohde oli muutettu luontomatkailukohteeksi. Muita mainittuja toimenpiteitä olivat erilaisten toimenpideohjelmien ja selvitysten laadinnat, joissa oli tehty laajaakin selvitystyötä arvokkaiden vesiluontokohteiden selvittämiseksi. Lisäksi kerran mainittiin viemäriverisien ylivuotojen vähentäminen ja jätevesien pääsyn estäminen puroihin ja mereen.

Suunnitellut toimet

Suunniteltuja toimia mainittiin 15 kappaletta ja niistä 10 oli konkreettisia vesistökunnostushankkeita. Loput olivat erilaisia selvitys- ja tutkimushankkeita sekä mainintoja vesistöihin liittyvien lumo-arvojen huomioimisesta kaavoituksessa.

Haasteet

Haasteina mainittiin vesistöjen omistustilanne (yhteisomistajuus) ja talkooväen puuttuminen. Ympäristönäkökulmasta haasteena nähtiin alkuperältään epäselvistä lähteistä peräisin oleva hajakuormitus, johon on vaikea puuttua. Vesiympäristöjä koskevat hoitotoimenpiteet nähtiin myös monimuotoisuuden kannalta ristiriitaisina. Lisäksi kahdessa vastauksessa tuotiin esiin ristiriitaa vesivoiman tuotannon ja vesiluonnon monimuotoisuuden välillä.

Metsiin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

Myös metsiin liittyviä toimenpiteitä mainittiin yleisesti (15 toimenpidettä). Metsänhoidollisista toimista mainittiin kestävä metsätalous ja jatkuvan kasvatuksen periaate sekä metsänhoidolliset suunnitelmat, joissa korostuvat monet erilaiset periaatteet, kuten kaupunkimetsien virkistyskäyttö ja luonnon monimuotoisuus metsänhoidollisena linjauksena. Suojelullisista toimenpiteistä mainittiin suojelualueiden perustaminen (useampi vastaus) sekä yksittäisenä toimenpiteenä lahopuiden jättäminen metsiin.

Suunnitellut toimet

Suunniteltuja toimia mainittiin 13 kappaletta. Toimenpiteistä suuri osa oli sellaisia, jotka ovat jo nykyisellään käytössä. Lisäksi koettiin, että on tarpeen selkiyttää ja ohjeistaa uhanalaisten lajien elinympäristöjen turvaamista (esim. liito-orava, lepakot, lahokaviosammal). Lisäksi tuotiin esille asennekasvatus sekä osallistumisen ja osallisuuden kasvattaminen.

Yhdessä kunnassa on lisäksi linjattu, että lähivirkistysmetsiä kehitetään monimuotoisuutta lisääviksi.

Haasteet

Haasteina mainittiin erityisesti taloudelliset paineet, metsien pirstaloituminen sekä intressiristiriidat maankäytössä. Haasteena pidetään myös maanomistustilannetta, sillä kunta ei voi vaikuttaa yksityismetsiin, mutta niiden hakkuut vaikuttavat monimuotoisuuteen koko kunnan tasolla.

Maatalousympäristöihin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

Maatalousympäristöihin liittyen mainittiin 12 toimenpidettä. Toimenpiteinä mainittiin mm. erilaiset selvitykset ja kulttuurimaisemien huomioiminen kaavoituksessa. Lisäksi mainittiin yksityiskohtaisina toimenpiteinä vieraslajien poisto, kukkaniityt ja maisemapellot sekä vesiensuojelullisina toimenpiteinä suorakylvö sekä suojavyöhykkeet vesistöjen varsilla.

Suunnitellut toimet

Suunniteltuja toimia mainittiin niin ikään 12 kappaletta. Konkreettisina toimenpiteinä mainittiin niittyverkoston täydentäminen ja mehiläistarhaus sekä laidunnuksen edistäminen. Lisäksi tuotiin esille, että suunniteltavat toimet ovat riippuvaisia maataloustuista.

Haasteet

Haasteena nähdään, että vanhat tavat toimia istuvat tiukassa: esimerkiksi luonnon monimuotoisuudesta kiinnostuneiden maatalousyrittäjien löytämisen nähtiin olevan vaikeaa.

Maatalousympäristöjen osalta tuotiin myös esille, että ne eivät kuulu kunnan ydintoimintaan. Osa maatalouteen soveltuvista maista on vuokrattuna viljelijöille ja lyhyiden vuokrasopimusten ei arvioitu edistävän luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi monissa kunnissa on paineita ottaa kunnan omistamia viljelysmaita rakennuskäyttöön.

Muuhun rakennettuun ympäristöön liittyvät toimenpiteet

(esim. lentokentät, soranotto- ja kaivosalueet, väylien varret)

Tehdyt toimet

Muuhun rakennettuun ympäristöön (pois lukien puisto- ja viheralueet) liittyen raportoitiin 14 toteutettua lumotoimenpidettä. Suurin osa maininnoista liittyi laadittuihin suunnitelmiin, ohjelmiin ja selvityksiin. Konkreettisista toimenpiteistä esille nousivat vieraslajien torjunta, lahopuun jättäminen puistoihin, kierrätettyjen maamassojen käyttö sekä viherkatot, joista kustakin oli yksi maininta. Myös ekologiset asuinalueet tuotiin esille.

Suunnitellut toimet

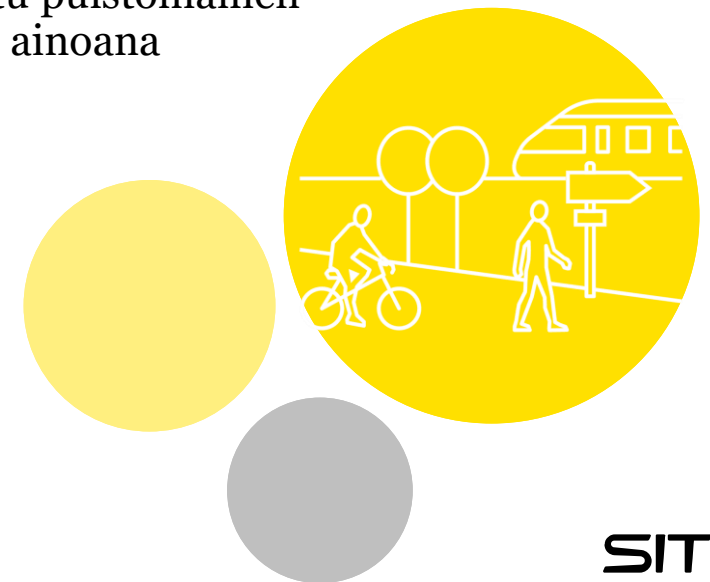
Suunniteltuja toimia mainittiin 13 kappaletta. Eniten mainintoja tehtiin luonnonmukaisen kasvillisuuden suosimiseen liittyen (dynaaminen kasvillisuus¹, niityt).

¹Dynaamisella kasvillisuudella tarkoitetaan muuttuvaa, joustavaa, monilajista ja kerroksellista kasvillisuutta, joka tukee monimuotoisen ekosysteemin kehittymistä sekä maaperässä että maan pinnalla.

Esiin tuotiin myös viherkattoratkaisujen edistäminen sekä hulevesialtaiden monimuotoisuuden edistäminen.

Haasteet

Haasteita mainittiin kuusi kappaletta. Mainintoja saivat rahoituksen ja resurssien puute, tahtotilan puute sekä vakiintuneiden toimintatapojen muuttamisen haasteet. Myös intressiristiriidat tuotiin esille: hyvin hoidettu puistomainen ympäristö nähdään ainoana mahdollisuutena rakennetussa ympäristössä.

Puisto- ja viheralueisiin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

Kyselyaineistossa mainittiin 12 puistoihin ja viheralueisiin liittyvää toteutettua toimenpidettä. Toimenpiteistä kaksi mainintaa saivat luonnonmukaisten niittyjen kehittäminen sekä viherverkostojen ja vaellusreittien kehittäminen. Muut maininnat olivat yksittäisiä, ja esille tuotiin esimerkiksi vieraslajien torjunta sekä hyönteishotellit.

Suunnitellut toimet

Suunnitteilla olevista toimenpiteistä tehtiin 8 yksittäistä mainintaa. Osin suunnitteilla olevat toimet olivat jo nykyisten toimenpiteiden jatkokehittelyä ja ylläpitoa. Uusina toimina mainittiin hulevesijärjestelmien yhteydessä tapahtuva kosteikkorakentaminen sekä käyttöpaineiselle luontoalueille suunniteltu luontopolun rakentaminen.

Haasteet

Erilaisia haasteita mainittiin 7 kappaletta. Ristiriitaiset maankäyttöpaineet saivat kaksi mainintaa. Lisäksi esiin tuotiin myös maankäyttöolot, henkilöresurssipula, tahtotilan puuttuminen sekä kulttuurisia tekijöitä, kuten asukkaiden siisteysvaatimukset (lahopuun ja pensaikkojen poisto, punkkipelko) sekä nurmialueiden ihailtu minimalismi.

Joutomaihin (ruderaatteihin) liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

Teemaan liittyen raportoitiin yhdeksän toimenpidettä. Osa toimenpiteistä oli suunnitelmien laatimisia. Maininnoista kaksi liittyi ruderaattialueiden metsittämiseen, ja muissa oli huomioitu uusympäristöjen muita käyttömahdollisuuksia (paahdeympäristöt, niityt, liikuntaympäristöt).

Suunnitellut toimet

Suunniteltuina toimina mainittiin virkistyskäyttöön liittyviä toimenpiteitä (luontopolkujen kunnostaminen, pitkospuiden rakentaminen), mutta toisaalta myös huomioitiin alueiden siemenpankin hyödyntäminen, uusympäristöt niittyverkoston kehittämisessä sekä alueiden suojele luontokohteina.

Haasteet

Haasteina mainittiin kaikkia alueita koskevat yhteiset haasteet (resurssien ja tahtotilan puute). Tämän lisäksi mainittiin joutomaille tyypillisenä piirteenä väliaikaisuus (alueille on tulossa muuta maankäyttöä). Lisäksi mainittiin yleinen kaupunkirakenteen kehittäminen ja tiivistäminen sekä pirstaleinen maanomistajuus.

Avoimiin paahdeympäristöihin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

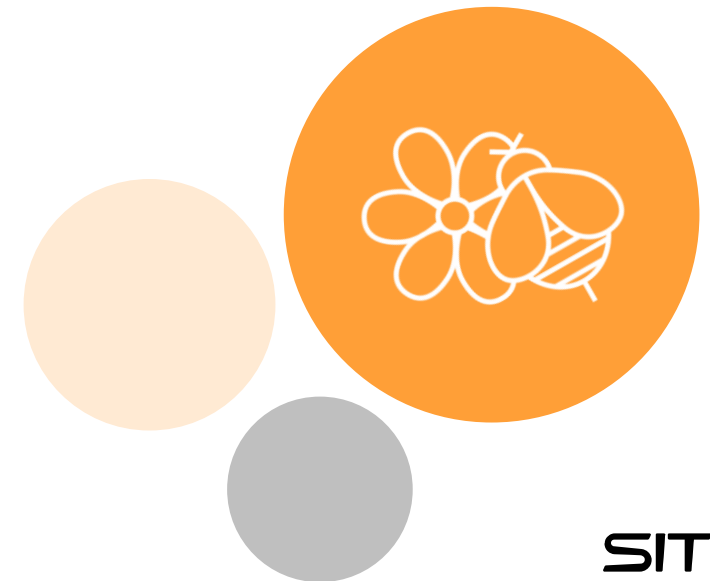
Avoimiin paahdeympäristöihin liittyen mainittiin yhdeksän toimenpidettä. Suurin osa toimenpiteistä oli selvittämistoimenpiteitä tai liittyi luonnon monimuotoisuuden huomioimiseen kaavoituksessa tai hoitosuunnitelmissa. Konkreettisina toimina mainittiin paahdekasvien siemenien kylväminen ja pölyttäjien lisäämiseen tähtäävät pilotit.

Suunnitellut toimet

Suunniteltuja toimia mainittiin 6 kappaletta. Niistä 5 liittyi alueiden kartoitukseen, kaavoitukseen tai hoitosuunnitelmiin. Yhtenä toimenpiteenä mainittiin raivaaminen.

Haasteet

Haasteina mainittiin kaikkia alueita koskevat yhteiset haasteet (resurssien ja tahtotilan puute). Tämän lisäksi mainittiin intressiristiriidat (vesihuoltolinja keskelle arvokkainta paahdeympäristöä), koulu- ja päiväkotiverkon uusiminen (päiväkotien pihojen paahdeympäristöt kärsivät rakennustöistä) sekä paahdeympäristön arkeologisen arvon huomioiminen, jonka nähtiin olevan ristiriidassa lumo-toimien kanssa.

Suoalueisiin liittyvät toimenpiteet

Tehdyt toimet

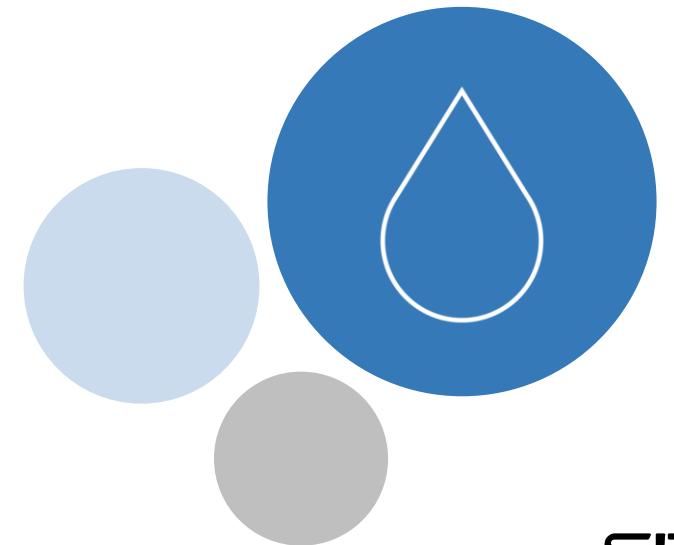
Suoalueisiin liittyen mainittiin yhdeksän toimenpidettä. Kolme liittyi suon ennallistamiseen, viisi suojeluun ja yksi selvityksiin ja julkaisuihin.

Suunnitellut toimet

Suunniteltuja toimia mainittiin kahdeksan kappaletta. Niistä neljä liittyi olemassa olevien suoalueiden suojeluun ja kaksi ennallistamiseen. Yksi liittyi suoalueiden vesien tarkkailuun ja yksi toi esille erillissuunnitelman laatimisen liittyen turpeen käytöstä luopumiseen.

Haasteet

Haasteina tuotiin esille erityisesti soiden vesitalouden ominaispiirteet ja maankäytön ristiriidat. Soita on kuivattu paljon ja lähes kaikkialla on vanhoja ojituksia. Olemassa olevat suot vaativat ympärilleen laajat suojavyöhykkeet, koska ne ovat herkkiä vesitalouden muutoksille. Näin ollen suojelustatuksen hakemisen kynnyks on korkea. Lisäksi soiden ennallistamisesta puuttuvat taloudelliset kannustimet.

Monimuotoisuustyötä tehdään monipuolisesti, mutta siitä viestitään vähän

- Vain 40 kunnan sivuilta oli löydettävissä tietoja toteutetuista monimuotoisuustoimenpiteistä. Kyselyyn saatiin myös niukasti vastauksia (17 kpl), mutta vastanneiden osalta paljastui, luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä tehdään laajalti eri osa-alueilla.
- Monimuotoisuuden ylläpitoon liittyvistä konkreettisista toimista oli yleisimmin mainittuna **vieraslajien torjunta**, joka on osa kunnan lakisääteisiä tehtäviä.
- Erityisesti luontomatkailukunnat toivat nettisivuillaan esille alueilleen sijoittuvia suojelu- ja luontoretkeilyalueita myös monimuotoisuusnäkökulmasta. Kaupunkimaiset kunnat korostivat monimuotoisuustyötä myös luonnon virkistyskäytön yhteydessä.
- Kyselyssä eniten mainintoja saatiin liittyen vesistöihin ja metsiin. Syynä tähän on todennäköisesti se, että kunnissa on jo pitkään tehty suojelutyötä niihin liittyen. Lisäksi vesistöt ja metsät ovat pinta-alaltaan merkittäviä verrattuna esimerkiksi joutomaa-alueisiin tai paahdeympäristöihin.
- Selkeimmin monimuotoisuustyöksi kunnissa tunnistetaan alueiden suojelu joko tekemällä aloitteita valtiollisista suojelualueista tai **suojelemalla alueita kuntien kaavoitustyön** yhteydessä. Ennallistavia toimenpiteitä tuotiin esille erityisesti vesistöihin ja suoalueisiin liittyen.

Toteutettuja monimuotoisuustoimia alueittain

*Eniten mainintoja saaneet toimet **lihavoituna**

Puistot ja muut viheralueet	Muu rakennettu ympäristö	Joutomaat	Avoimet paahdeympäristöt	Vedet ja vesistö	Suot	Metsät	Maatalous
<ul style="list-style-type: none"> • Vieraslajien torjunta • Luonnontilaisten niittyalueiden hoito • Vaellusreitistöt maisema- ja luontoalueille • Nurmikoiden muuttaminen niityiksi • Vihertoimien laskennan pilotointi • Hyönteishotellit • Hoitoluokitukset • Pusikkoraivaus lintujen pesimääjan ulkopuolella • Viheralueohjelmat • Viherverkostojen kehittäminen • Lahopuiden säilyttäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vieraslajien torjunta • Kaavoitus ja luontoselvitykset • Ekologiset asuinalueet • Hulevesikosteikot • Viheralueohjelmat • Kaupunkipuulajiston monipuolistaminen • Hyönteisille, linnuille ja muille eläimille sopivien ravintokasvien käyttö • Kierrätettyjen maamassojen käyttö • Viherkatot 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsitysmahdollisuuksien selvittäminen • Ennallistaminen • Suojelu ja huomioiminen maankäytön suunnittelussa • Niittykasvillisuuden lisääminen • Kehittäminen paahdeympäristöiksi • Joutomaiden kartoitus metsäsuunnitelmien päivityksen yhteydessä • Uusympäristöjen mahdollisuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohteiden selvittäminen ja kartoittaminen • Huomioiminen kaavoituksessa • Niittykasvillisuuden ja pölyttäjien lisäämiseen tähtäävät pilotit ja kampanjat, kuten Pelasta Pörriäinen –kampanja • Ympäristökasvatuksellinen paahdepihakokeilu, jossa lapset kylvivät paahdelajeja päiväkotien ja koulujen hiekkapihoille 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnostukset ja ennallistaminen • Luontomatkailukohteiksi muuttaminen • Hulevesiohjelma ja hulevesien hallinnan toimintamallit suunnittelijoille ja rakentajille • Viemärivuotojen vähentäminen ja jätevesien pääsyn estäminen vesistöihin • Ekologisten ja maisemallisten arvojen turvaaminen • Suojelualueet 	<ul style="list-style-type: none"> • Aloitteet suoje-lualueiden perustamisesta • Ennallistaminen, ojien sulkeminen • Luontoarvojen huomioiminen • Kunnostukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuvan kasvatuksen menetelmiin siirtyminen taajamametsissä • Metsänhoidon linjaukset ja suunnitelmat monimuotoisuutta kunnioittaen • Aloitteet suojelualueiden perustamiseksi • Metsäalueiden huomioiminen kaavoituksessa • Lahopuun jättäminen metsiin • Monimuotoisuuden huomioiminen hakkuutavassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Alueiden huomioiminen kaavoituksessa • Vieraslajien poisto • Maatalousmaiden ympäristö- ja ilmasto vaikutuksen selvittäminen ja toimenpiteet • Luonnonmukaisten viljelymenetelmien edistäminen • Hyönteisystävällinen kasvivalikoima • Hiiliviljelyhankkeet • Perinnetuotteen hoito • Peltojen ja pientareiden säilyttäminen

Suunniteltuja monimuotoisuustoimia alueittain

*Eniten mainintoja saaneet toimet **lihavoituna**

Puistot ja muut viheralueet	Muu rakennettu ympäristö	Joutomaat	Avoimet paahdeympäristöt	Vedet ja vesistö	Suot	Metsät	Maatalous
<ul style="list-style-type: none"> • Vieraslajien torjunta • Kosteikkojen ja tulvapenkereiden rakentaminen • Luonnonniityt • Vuosittaiset hoitosuunnitelmat • Tienvarsiniittojen parempi ajoittaminen • Luontopolun perustaminen ja virallisen kulkureitistön toteuttaminen • Verkostojen ekologisen toimivuuden arviointi ja kehittäminen • Lähiviheralueiden kartoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Nurmien muuttaminen niityiksi • Kaupunkivihreän lisääminen • Luontoselvitykset kaavoituksessa • Dynaaminen kasvillisuus • Hulevesialtaiden monimuotoisuuden huomioiminen • Olemassa olevien alueiden arvonnostaminen • Luonnonmukaistaminen • Kierrätettyjen maamassojen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> • Luontopolkujen kunnostaminen • Lupamääräykset, maa-aineslupa-kohteiden maisemointi • Pitkospuiden lisääminen alueille • Kunnostus ja hoitotyö • Siemenpankin hyödyntäminen • Joutomaiden metsitys • Uusympäristöjen huomioiminen niittyverkoston kehittämisessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Paahdeympäristöjen lisääminen tai säilyttäminen • Osaava huomioiminen kaavoituksessa • Paahdekohteiden tunnistaminen ja merkitseminen • Paikkatietojärjestelmään • Merkitseminen kaavoihin suojeltuina alueina • Pölyttäjien huomioiminen alueiden suunnittelussa ja hoidossa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnostukset, ennallistaminen ja suojelu • Pohjapadon rakentaminen ja korkeusvaihteluiden tarkistaminen • Kalatiet • Reitistöt • Rantautumispaikat • Hulevesikosteikot • Vihertehokkuuslaskenta kaavoissa • Vesistöjen huomiointi maankäytössä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennallistaminen ja suojelu • Suoalueiden huomiointi kaupungin toimissa ja kaavoissa • Metsä- ja vesilain mukaisten velvoitteiden tarkkailu suoalueille kohdistuvissa luvista ja metsätaloustoimenpiteissä • Turpeen käytöstä luopuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsäsuunnitelman päivittäminen • Asennekasvatus • Suojeluverkoston täydentäminen ja laajentaminen • Avohakkuiden kieltäminen (100m etäisyydellä vesistöistä) • Uhanalaisten lajien elinympäristöjen turvaaminen metsienhoidossa • Lähivirkistysmetsien kehittäminen • Metsäisten ja puustoisten alueiden pinta-alan säilyttäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädännön seuranta • Yhteistyö maanomistajien kanssa • Suojeluvyöhykkeiden perustaminen • Hiiliviljelyn lisääminen • Ympäristöystävällisten viljelymenetelmiin siirtymisen kannustaminen • Niittyverkoston täydentäminen • Mehiläistarhaus • Laidunnuksen edistäminen

Monimuotoisuustoimien haasteita alueittain

*Eniten mainittu haaste oli resurssien puute, ja se koski kaikkia kohdealueita.

Puistot ja muut viheralueet	Muu rakennettu ympäristö	Joutomaat	Avoimet paahdeympäristöt	Vedet ja vesistö	Suot	Metsät	Maatalous
<ul style="list-style-type: none"> Resurssien ja tahtotilan puute Tiedon puute (hyvään elinympäristöön liittyvä kulttuurinen ajattelu) Kasvupaine ja tiivis kaupunkirakenne Maanomistajien jakautuminen Toimintaohjeiden muuttaminen Asukkaiden siisteysvaatimukset Intressiristiriidat Lumo-toimien integroiminen yleiseksi käytännöksi kaikkien viheralueiden hoidossa 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien ja tahtotilan puute Vakiintuneiden toimintatapojen muuttaminen Rakennetun ympäristön rajatut mahdollisuudet monimuotoisuuden edistämisessä Intressiristiriidat Tiivis kaupunkirakenne 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien ja tahtotilan puute Asenteet Joutomaiden väliaikaisuus Työn organisoinnin vaikeus Tietämättömyys joutomaiden arvosta Maanomistajien pirstaloituneisuus Taloudellisten kannustimien puute Kaupunkirakenteen tiivistäminen Metsien priorisointi 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien, tahtotilan ja tiedon puute Kohteiden pienalaisuus Rakennusmaan tarve ja uudisrakentaminen Vakiintuneiden toimintatapojen muuttaminen Intressiristiriidat Tiedonkulun ongelmat 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien puute Kaupunki ei omista vesistöjä Keskustelun polarisoituminen Vanhat padot ja voimalat Vesistön vaatiman tilan puute Hajakuormitus Monet toimijat ja urakoitsijat vesistöjen läheisyydessä Hoitotoiveiden prioriteetti- ja intressiristiriidat Kartoitustieto vedenalaisesta luonnosta puutteellista Vedenalaisten vieraslajien torjunta Kunnostuskohteiden valinta 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien puute Maanomistajien jakautuminen Soiden vesitalouden ominaispiirteet Tarvittavat suojavaikykkeet Soita kuivattu paljon Vesitalouden muutokset Rakentamispaineet ja virkistyskäytön kasvu Intressiristiriidat Maanomistajuuskysymykset Suojelustatuksen hakemisen kynnys on korkea 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien puute Metsien kaatoperinne talousongelmissa, myös julkisella puolella Talousnäkökulma edellä metsänhoidossa Vanhat käytännöt, kuten kantojen ja oksien siivoaminen Tiedon puute Kunnan vaikutusmahdollisuuksien rajallisuus Tiedonkulun ongelmat Keskustelun polarisoituminen Intressiristiriidat ja erilaiset käyttöpaineet Rakennusmaan tarve 	<ul style="list-style-type: none"> Resurssien puute Ei kuulu kunnan ydintoimintaan Taloudellisen ja tehomaataloudellisen ajattelun voimakkuus Lyhyet vuokrasopimukset kaupungin maiden viljelijöillä Viljelysmaiden rakentamiskäyttö Yksityismaihin on hankala vaikuttaa Monimuotoisuudesta kiinnostuneiden maatalousyrittäjien ja edunvalvojien löytäminen Lumo-työn hyötyjen perustelu maanviljelijöille Umpeenkasvu

Metsät keskustelun herättäjänä

- Haastatteluissa monimuotoisuustoimenpiteiden kohdealueista keskustelua nousi eniten metsistä niin haasteiden kuin edistysaskelten osalta. Metsiin liittyvä lumo-työ koettiin tärkeäksi, mutta siihen mainittiin liittyvän merkittävä rahoituksen tarve. Esimerkiksi erään kunnan metsien lumo-indikaattoreihin liittyvä hankeaiho oli kariutunut rahoituksen puutteeseen.
- Luonnon monimuotoisuuden edistäminen talousmetsissä olikin monimuotoisuustyön yleisimmin mainittu haaste, joka mainittiin puolissa haastatteluista. Etenkin maaseutumaisissa kunnissa lumo-työn integroiminen talousmetsiin nähtiin haastavana taloudellisten tavoitteiden takia. Taloudellisten resurssien puute voi kasvattaa paineita hakkuiden lisäämiseen. Metsien hoidon taloudellinen painottaminen voi kuitenkin johtaa menetyksiin: esimerkiksi liian vähäinen suojausto voimakkaiden hakkuiden takia voi johtaa myrskytuhoihin.
- Yhteistyö yksityisten metsänomistajien kanssa luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi koettiin suurena haasteena.
- Esille tuotiin myös se, että jatkuvan kasvatuksen salliminen lainsäädännöllä on vienyt metsien lumo-työtä merkittäväällä tavalla eteenpäin. Monilla kunnilla on käytössä taajamametsäsuunnitelma, johon kuuluvia metsiä hoidetaan jatkuvan kasvatuksen periaatteella luonnon monimuotoisuutta ja virkistyskäyttömahdollisuuksia vaalien. Esimerkiksi Turun kaupungin vuonna 2019 hyväksyttyä metsäsuunnitelmaa on kiitetty siitä, että se pohjautuu jatkuvaan kasvatukseen.

Viheralueet haastavana kehityskohteena

- Sekä pieni että suuri haastateltava kunta mainitsivat kaava-alueiden tiivistämisen periaatteen olevan ristiriidassa lähiviheralueiden säilyttämisen kanssa. Lähivirkistysalueet pyritään ottamaan huomioon, mutta usein tiivistäminen koetaan tärkeämmäksi.
- Ongelmaa on lähestytty haastattelussa kasvavassa kaupungissa näin: talousarvioon ja suunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi, että keskustan täydennysrakentamista edistetään käyttämällä 10% tontista virkistyskäyttöön. Ekologinen ja virkistyksellinen arvo toimivat tässä käsikädessä.
- Yhdessä haastattelussa korostui tarve kaupungin viheralueiden hoitotoimenpiteiden muutokselle siten, että lumo-toimista tulisi yleinen käytäntö kaikilla viheralueilla (viherverkostojen huomioiminen, vieraslajien torjunta, luonnonmukaisten niittyalueiden ja lahoppuuston ylläpito).
- Haastatellut toivat myös esille, että helposti luonnon monimuotoisuudesta puhutaan vaan suojelualueiden ja laajempien luontoalueiden yhteydessä. Tämä ei kuitenkaan riitä. Lumo-toimien soveltamisella pienilläkin lähiviheralueilla on merkitystä.

Vesistökuunnostuksilla pitkä historia

- Sekä kyselyssä että haastatteluissa vesistöihin liittyvät kunnostustoimenpiteet saivat lukuisia mainintoja. Haastatteluissa mainittuja toteutettuja toimia olivat taimenen kutusoraikkojen kunnostus, kalaportaat, pohjapadot, hapettaminen, hoitokalastus sekä valuma-aluekunnostus. Erityisinä onnistumisina tuotiin esille esimerkiksi:
 - purotaimenen palautuminen koskikunnostuksen jälkeen
 - järven sinileväesiintymien taltuttaminen
 - veden laadun paraneminen
- Vesistöjen osalta mainittiin usein myös niiden tilan säännöllinen seuranta. Muita selvityksen kohteina olleita ympäristöjä ei tarkkailla ja seurata yhtä monipuolisesti ja laajasti kuin vesiympäristöjä. Syynä vesistöjen tarkemmalle seurannalle ovat eri tahoja koskevat lainsäädännöstä tulevat velvoitteet ja niiden pitkä historia ihmistoiminnan aiheuttaman kuormituksen kohteena.
- Vesistökuunnostuksissa yhteistyö asukasyhdistysten, asiantuntijaorganisaatioiden (esim. Valonia, Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry) ja Metsähallituksen kanssa on koettu merkittävänä mahdollistajana. Myös työttömiä on työllistetty vesistökuunnostustöihin.
- Haasteeksi puolestaan koettiin sopivien kunnostuskohteiden valinta. Tähän liittyen erään pienen kunnan edustaja nosti haastattelussa esiin tarpeen asiantuntemukselle ja tiedolle.

Luontotoimien yhteenveto ja päätelmät

- **40 kuntaa kertoi verkkosivuillaan toteutetuista toimista luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi.**
 - 14 kuntaa on verkkosivujen tietojen perusteella laatinut toimenpiteitä ohjaavan suunnitelman ja toteuttanut useita toimenpiteitä (luokitus: Aktiivinen toimija). Lakisääteisten toimien lisäksi yksittäisiä toimia oli toteuttanut 26 kuntaa (luokitus: Suunnittelija ja kehittäjä). Loppujen kuntien (269 kuntaa) verkkosivuilla ei löytynyt kuvauksia toteutetuista toimenpiteistä lakisääteisiä toimia lukuun ottamatta (luokitus: Perustaso).
- Kaupunkimaiset kunnat olivat verkkosivuilta löydettävissä olevien tietojen perusteella aktiivisten toimijoiden joukossa maaseutumaisia tyypillisemmin. Kaupungeissa monimuotoisuustoimenpiteisiin kannustavia ja niitä mahdollistavia tekijöitä ovat mm. maankäytön paineet, maanomistuksen tilanne ja kuntien käytettävissä olevat resurssit.
- **Yleisimpiä kunnissa toteutettuja toimia ovat luontoalueiden suojelu ja vieraslajien torjunta** (haitallisten vieraslajien torjunta on lakisääteinen tehtävä kiinteistön omistajille ja haltijoille). Myös virkistysalueiden perustaminen ja kaavoitukseen liittyvät luontoselvitykset ovat tyypillisiä toteutettuja toimia.
- Eri alueille kohdistuvista toimista kysely- ja haastatteluaineistossa **eniten mainintoja kohdistui vesistöihin ja metsiin liittyviin toimiin.**
 - Vesiympäristöjen tilaa seurataan tyypillisemmin kuin muita alueita (taustalla lainsäädännöstä tulevat velvoitteet)
 - Metsäalueisiin liittyen mainittiin sekä haasteita että edistysaskelia. Tyypillisesti haasteena haastatteluissa nousi esiin monimuotoisuuden vahvistaminen talousmetsissä ja yhteistyö yksityisten metsänomistajien kanssa. Toisaalta taajamien metsissä on kiinnitetty huomiota virkistysmahdollisuuksiin ja luonnon monimuotoisuuteen.
- **Puistoissa ja viheralueilla** voitaisiin tukea luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi päivittämällä viheralueiden hoitokäytäntöjä luonnon monimuotoisuutta kattavammin huomioiviksi (viherverkostojen ylläpitäminen, vieraslajit, luonnonmukaisten lajien, alueiden ja lahoppuuston ylläpito). Haasteena nostettiin esiin kulttuurisia tekijöitä, kuten mieltymykset koettuun siisteyteen ja nurmialueisiin.
- Merkittävimmät hyödyt monimuotoisuustoimilla saadaan, kun huomioidaan laajasti erilaisia elinympäristöjä sekä ympäristöjen muodostamien verkostojen toimivat yhteydet. Kattavampi luontotieto mm. elinympäristöistä ja verkostoista tukisi vaikuttavien toimien suunnittelua ja toteuttamisesta.

4 Ilmasto- ja luontotyön työkalut, tukimekanismit ja hyödyt

Läpileikkaavat työkalut

Tukimekanismit ja pullonkaulat

Hyödyt, synergiat ja ristikkäisvaikutukset

Läpileikkaavat työkalut

Läpileikkaavat työkalut tässä selvityksessä

Läpileikkaavat työkalut kuvaavat tapoja toteuttaa sekä ilmasto- että luonnon monimuotoisuustyötä. Työkalut ovat osa-alueittain samat, mutta ne pitävät sisällään erilaisia toimia.

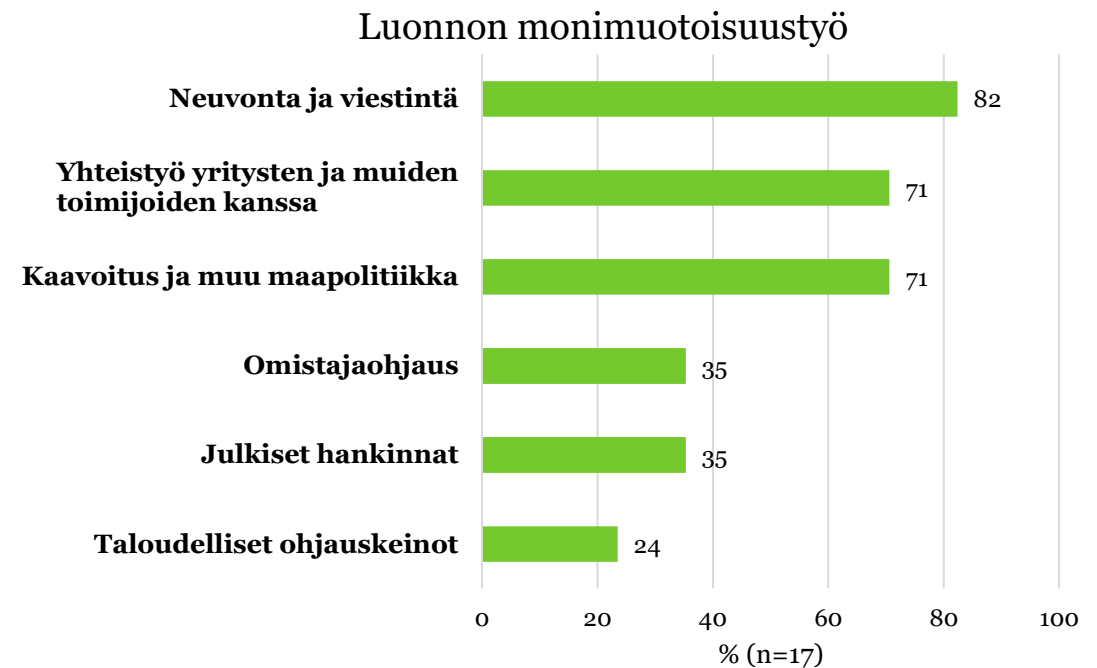
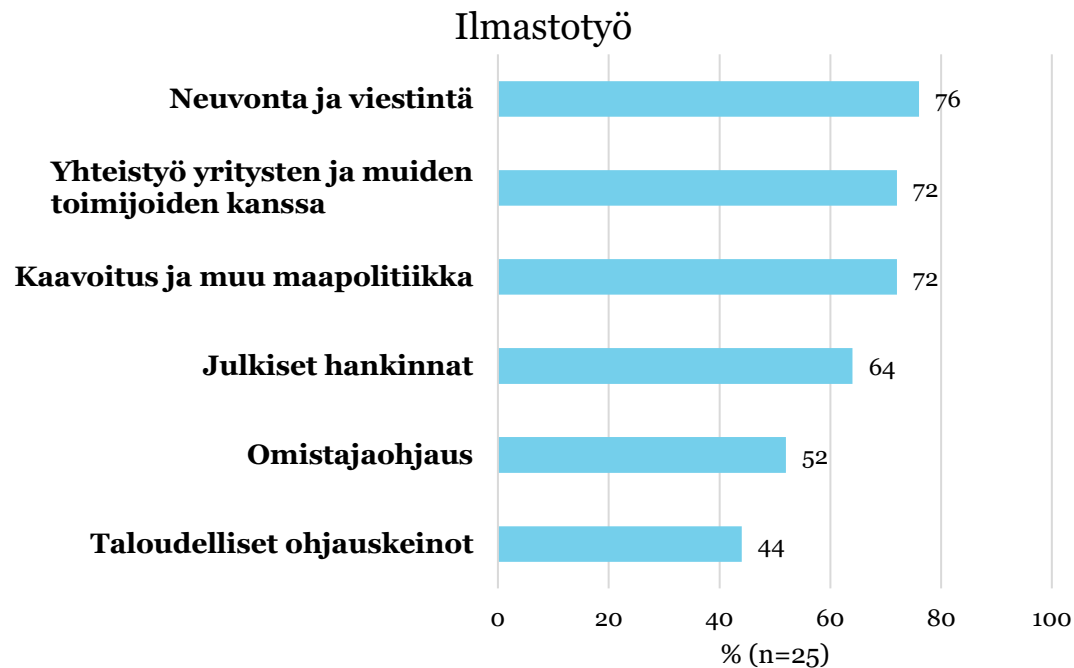
Läpileikkaavia työkaluja ovat mm:

- kaavoitus ja muu maapolitiikka (esim. yhdyskuntarakenne, liikennejärjestelmäsuunnittelu, hiilinielujen vahvistaminen, ilmasto- tai monimuotoisuustoimiin kannustaminen tontinluovutuksessa)
- taloudelliset ohjauskeinot (esim. pysäköintimaksut, julkisen liikenteen hinnoittelu, jätemaksut)
- julkiset hankinnat
- omistajaohjaus
- neuvonta ja viestintä
- yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa.

Työkalujen käyttöä selvitettiin sekä kyselyllä että haastatteluilla.

Taloudellisten ohjauskeinojen käyttäminen kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyössä harvinaisinta

Hyödynnättekö tätä työkalua ilmasto- tai monimuotoisuustoimissa? (“kyllä” vastanneiden osuus)

Neuvonnalla ja viestinnällä halutaan kannustaa kuntalaisia ympäristövastuullisuuteen...

Sekä ilmasto- että monimuotoisuustyössä kolme neljästä vastaajasta kertoi hyödyntävänsä työkalua.

Ilmastotyössä neuvonnalla pyritään erityisesti pitämään ilmastoasiat esillä kansalaisen arjessa. Lisäksi sillä tähdätään asenteiden muuttamiseen, tiedon lisäämiseen ja sitä kautta asukkaiden, taloyhtiöiden ja yritysten toiminnan muuttamiseen esimerkiksi neuvontatilaisuuksin ja hankkein. Asukkaille suuntautuva neuvonnan tavoitteena voi olla vaikkapa kannustaa öljylämmityksestä luopumiseen tai päästöjen vähentämiseen kestäviä liikennemuotoja suosimalla. Taloyhtiöille tarjolla on mm. energianeuvontaa rakennushankkeisiin.

Muutamia mainintoja saivat myös sidosryhmäkohtaiset (asukkaat, yritykset ja taloyhtiöt) asiantuntijapalvelut mm. energiahankkeista ja -avustuksista sekä ilmastotavoitteista. Esimerkiksi rakennusvalvonnan ilmaiset koulutukset energiatehokkuudesta uudisrakentajille koettiin hyvänä käytäntönä. Yksittäisissä maininnoissa esille tulivat myös teemaviikot ja seurantatyökalut.

Monimuotoisuustyössä neuvonnan ja viestinnän merkitys on suuri. Viestintä on erityisen suuressa roolissa esimerkiksi kaavoituksessa, hanketyön jalkautuksessa sekä vieraslajien torjunnassa. Muutamissa vastauksissa esille tuotiin myös viestintä paikallislehdessä, liittyen esimerkiksi puutarha-, piha ja metsänkäyttökysymyksiin.

Yksittäisinä mainintoina kunnissa toteutetuista viestintätoimista mainittiin ympäristökasvatus, luontokoulu ja työpajat, joilla on pyritty tavoittamaan eri ikäryhmiä. Valtuuston tukemat luonnon monimuotoisuuden teemavuodet kunnassa mainittiin myös yhdessä vastauksessa hyvänä käytäntönä.

... mutta kohdeyleisöä voi olla vaikea tavoittaa

Ilmasto- ja monimuotoisuustyön neuvonnan ja viestinnän yhteisinä haasteina olivat kohdeyleisön tavoittaminen ja resurssien puute.

Haasteena ilmastotyön neuvonnassa ja viestinnässä on kyselyn perusteella kuntalaisten tavoittaminen ja aiheesta kiinnostavasti viestiminen. Neuvontaa ja viestintää rajoittaa myös resurssipula, joka tekee viestinnästä epäsäännöllistä.

Kyselyssä yksittäisenä mainintana nousi esiin, että lisähaastetta tuo identiteettipoliittisista tai kaupallisista intresseistä käsin levitetty dis- ja misinformaatio, jotka vaikeuttavat entisestään oikeellisen tiedon välittämistä.

Haasteena monimuotoisuuspuolella on erityisesti resurssien puute. Keskustelu on polarisoitunutta, eikä viestintä välttämättä tavoita kohdeyleisöään. Myös oikeiden viestintäkanavien löytäminen koetaan hankalaksi.

Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa vaatii sitoutumista (1/2)

Ilmasto- ja monimuotoisuustyössä yli kaksi kolmesta vastaajasta kertoi hyödyntävänsä työkalua.

Ilmastopuolen vastauksissa korostuu erityisesti yhteistyö yritysten ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa mm. ilmastoalvmenusten ja -kumppanuusverkostojen muodossa. Seudullinen yhteistyö mainittiin hyvänä käytäntönä ilmasto-ohjelman suunnittelussa. Jonkin verran esille tulivat myös osallistavat ilmastotyön suunnittelun mallit, kuten asukaskysely ilmasto-ohjelman laadinnan pohjana, ja yhteishankkeet. Yksittäisissä vastauksissa esille tulivat yhteistyö paikallisten yhdistysten kanssa, energialaskentapalvelut yrityksille sekä kiertotalouden ja eloperäisten jätteiden hyödyntämisen kehityshankkeet. Ensisijaisen tärkeäksi yhteistyössä koetaan koko kaupunkiorganisaation sitoutuminen yhteistyöhön.

Monimuotoisuustyössä, niin suurissa kuin pienissä kunnissa, korostuu yhteistyö asukkaiden, kyläyhdistysten, järjestöjen, yritysten sekä muiden alueellisten toimijoiden kanssa esimerkiksi maankäyttöön liittyvissä hankkeissa, luvittamisessa tai vieraslajitorjunnoissa. Yhteistyö julkisten toimijoiden, kuten kalatalousviranomaisen, Metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Suomen riistakeskuksen kanssa mainittiin onnistuneeksi muutamassa vastauksessa. Pienvesistöjen suojelutyössä asukasyhdistykset ovat puolestaan olleet suuressa roolissa. Yhdistykset ovat aktiivisia ja niitä halutaan kuulla. Jonkin verran esille tulivat myös yhteistyöhankkeet esimerkiksi viljelijöiden kanssa kestävän viljelyn edistämiseksi sekä yritysten neuvonta. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin pilottihankkeet korkeakoulujen ja muiden kaupunkien kanssa.

Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa vaatii sitoutumista (2/2)

Ilmastotyössä yhteistyön haasteena ovat intressiristiriidat. Taloudelliset intressit saattavat saada päätöksenteossa ilmastoja suuremman painoarvon, ja kunnan, yritysten ja kuntalaisten prioriteetit saattavat hankkeissa olla erilaisia. Yksittäisiä mainintoja sai myös koronavirus, joka on hidastanut yritysten ja muiden toimijoiden investointeja.

Monimuotoisuustyön haasteena on yhteistyön suhteen ensisijaisesti resurssien puute, joka käytännössä tarkoittaa ettei kunnissa ole aikaa tai rahaa yhteistyön aloittamiseen tai kehittämiseen. Resurssien puute mainittiin lähes jokaisessa kyselyn vastauksessa. Yhteistyöhön ongelmia tuovat myös asenteet ja intressit, sillä vastaajat kokivat monien yritysten pitävän luontoarvoja vielä toissijaisena.

Kaavoitus ja muu maapolitiikka ovat vahvasti kuntien hallussa...

Sekä ilmasto- ja monimuotoisuustyössä yli kaksi kolmesta vastaajasta kertoi hyödyntävänsä työkalua.

Ilmastopuolella työkalua käytetään laajasti sekä liikennesuunnittelun perustana (päästöt, liikenteen sujuvuus, kestävän liikkumisen ohjelmat) että kaupunkirakenteen eheyttäjänä (täydennysrakentaminen, autoriippuvaisen asuinrakentamisen välttäminen, energiajärjestelmäselvitykset, asemakaavoituksen hiilijalanjäljen arviointi). Osassa kuntia kaavoituksen avulla uudisrakentamista kohdistetaan alueille, joilla on valmis infrastruktuuri esimerkiksi joukkoliikenteen ja kaukolämmön osalta. Yksittäisissä kunnissa kestävän liikkumisen ohjelmat ovat jo osa yleiskaavaa, ja niiden tavoitteena on lisätä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen käyttösuuksia sekä parantaa palvelupisteiden saavutettavuutta kestäväillä kulkumuodoilla.

Monimuotoisuustyössä kaavoituksen ja muun maapolitiikan rooli tunnistetaan tärkeäksi. Kaavoituksen kyselyvastauksissa korostuvat lumo-toimina erityisesti yhdyskuntarakenteen tiivistäminen, luontoselvitykset sekä ekologisen verkoston säilyttäminen (viherkatot, ekologiset käytävät). Osassa vastanneista kunnista kaavoituksella huomioidaan myös luonnon arvokohteet tai erilaiset vihertehokkuustyökalut ja monimuotoisuus huomioidaan myös tontinluovutuksessa. Yksittäisissä kunnissa mainittiin kaavoituksen ja maapolitiikan opastus sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden (uhanalaiset lajit, viherkäytävät yms.) kirjaaminen paikkatietoaineistoon kaavoittajien käyttöön.

...mutta haasteilta ei vältytä

Ilmastotyössä kaavoituksen ja muun maapolitiikan haasteena on päästövähennysten arvioimisen hankaluus. Laskentamenetelmät ja työkalut koetaan riittämättömiksi ja erilaisten tavoitteiden yhteensovittaminen sekä ilmastoystävällisten ratkaisujen huomioiminen vaatii osaamista ja kiinnostusta kaavoittajalta. Kunnan omien resurssien vähyden takia taustaselvityksiä joudutaan tilaamaan konsulttityönä.

Monimuotoisuustyössä haasteena kaavoituksen hyödyntämiselle puolestaan on sekä osaamisen puute kunnissa sekä kuntalaisten ymmärtämättömyys toimien tarkoituksista. Intressiristiriidat eri alueiden maankäytöstä tuottavat paljon haasteita kunnissa. Myös rajatut taloudelliset resurssit rajoittavat työkalun käyttöä.

Julkisia hankintoja haastaa hintapaine (1/2)

Ilmastopuolella työkalua vastasi käyttävänsä yli kaksi kolmesta, monimuotoisuuspuolella vain kolmannes.

Ilmastotyössä kunnat ovat kyselyn perusteella pääosin hyvin huomioineet julkisten hankintojen ilmastonäkökulmat, mutta julkisten hankintojen työkalu ei vielä ole aktiivisessa käytössä ja painoarvo vaihtelee kunnasta riippuen. Valtaosassa vastauksissa hankinnoissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan joko resurssiviisaita, vastuullisia tai innovatiivisia ratkaisuja, esimerkiksi koulukyytien, ruokahankintojen ja palveluliikenteen kilpailutuksissa.

Osassa kunnista käytössä ovat hankintaohjeistukset tai -strategiat, joissa huomioidaan tarkasti ympäristövaikutukset ja elinkaarikustannukset. Ympäristökriteerit ovat kunnasta riippuen hankintaperusteissa joko vähimmäisvaatimuksia tai vertailuperusteita. Yksittäisissä vastauksissa julkiset hankinnat on merkitty kunnan tai kaupungin SECAP:iin.

Luonnon monimuotoisuus on vastaajien mukaan usein hankintojen kriteerinä, mutta sen todellinen huomioiminen vaihtelee. Osassa kunnista monimuotoisuus on esillä etenkin maa-ainesten ja kasvien hankinnassa. Tämän lisäksi kunnilla ei kyselyn perusteella ole vielä kovinkaan tarkkaa tietoa siitä, miten julkisilla hankintojen työkalua voisi tehokkaasti hyödyntää lumotyössä.

Yksittäisissä vastauksissa suunnitteluhankinnoissa suunnittelijoille on asetettu vaatimuksia koulutuksen, kokemuksen ja referenssien osalta. Monimuotoisuus on myös asetettu osaksi kestävän ympäristön suunnittelukriteeriä, ja keinovalikoimaa laajennetaan esimerkiksi painottamalla dynaamista kasvillisuutta*.

*Dynaaminen kasvillisuus on monilajista, kerroksellista ja jatkuvasti muuttuvaa kasvillisuutta, joka tukee monimuotoisen ekosysteemin kehittymistä sekä maan pinnalla että maaperässä.

Julkisia hankintoja haastaa hintapaine (2/2)

Ilmastotyön hankintojen haasteena ovat erityisesti asenteet ja tiedon puute. Kustannuspaine ja hintaperusteinen hankintaperinne rajoittavat ilmastoasioiden huomioimista hankinnoissa. Toimintaohjeistuksien ja resurssien puute ovat haasteita työkalun käytölle.

Monimuotoisuustyössä haasteena on, että monimuotoisuuden huomiointi julkisissa hankinnoissa on vaikeasti konkretisoitavissa. Monimuotoisuutta on vaikea määritellä, mitata ja valvoa. Hankinnoissa taloudelliset intressit helposti yliajavat luonnon monimuotoisuuden. Hankintavastuun rajautuminen tietyille toimijoille luo lisäpainetta osaamisen kasvattamisesta näillä alueilla, mihin ei välttämättä ole resursseja.

Omistajaohjaus on vähemmän käytetty työkalu

Ilmastyössä hieman yli puolet vastasi käyttävänsä työkalua, monimuotoisuustyössä vain noin kolmannes.

Ilmastotyössä omistajaohjausta käytetään mahdollisuuksien mukaan. Eniten korostuu yleinen vuoropuhelun lisääminen koko kaupunkiorganisaation tasolla. Osa kunnista fokusoi toimia esimerkiksi energiantuotantoon, julkiseen liikenteeseen ja jätteiden käsittelyyn. Yksittäisissä maininnoissa nousi esille myös omistajaohjaus sote-sektorilla ja teollisuudessa. Kaupunkikonserneissa ilmastotavoitteet on otettu mukaan koko organisaation tasolla kaupungin omistamat yhtiöt mukaan lukien, ja tavoitteita on tarkasteltu myös tytäryhtiöiden toiminnan kannalta.

Haasteena on, ettei kunnalla välttämättä ole omistuksessaan yhtiöitä, joiden toimintaan se voisi vaikuttaa. Vaikka tahtoa löytyisi, resurssit ovat vähäisiä. Intressiristiriidat ja tiedon puute yhdistettynä vähäiseen ymmärrykseen omistajaohjauksen hyödyntämismahdollisuuksista saattavat myös rajoittaa työkalun käyttöä. Pienellä kunnalla ei välttämättä ole riittävästi ohjausvaltaa.

Monimuotoisuustyössä omistajaohjauksen keinot ovat moninaiset. Vastauksissa korostuu erityisesti kaavoituksen ja tontinluovutuksen kautta tapahtuva ohjaus. Omistajaohjausta tehdään myös panostamalla uusiutuvaan energiantuotantoon ja kestävään luonnonvarojen hyödyntämiseen. Muutamissa maininnoissa esiintyi myös yleinen monimuotoisuusasioiden tietoisuuden lisääminen omistajaohjauksessa.

Omistajaohjauksen haasteet monimuotoisuustyössä ovat luonnonarvojen muita arvoja heikompi arvostus, asenneilmapiiri sekä tietämättömyys. Asenteet ovat vastahakoisia sekä kuntien sisällä että rakennuttajien taholla, jolloin luontoarvot jäävät helposti muiden asioiden jalkoihin.

Taloudellisten ohjauskeinojen käyttö on vähäistä (1/2)

Ilmastotyössä työkalua kertoi käyttävänsä kaksi viidestä ja monimuotoisuustyössä yksi neljästä vastaajasta.

Ilmastopuolella taloudelliset ohjauskeinot ovat kunnissa vähiten käytetty ohjauskeino ja toimet keskittyvät pääosin liikenteeseen. Kyselyssä korostui erityisesti pysäköinnin ja julkisen liikenteen hinnoittelu. Pysäköinnin osalta toimet ovat usein pysäköintimaksuihin ja vähäpäästöisyysalennuksiin (esimerkiksi ilmainen sähköautojen lataus pysäköinnin aikana, omat alueet vähäpäästöisille autoille) keskittyviä. Julkisen liikenteen taloudelliset ohjauskeinot ovat kampanjoita ja erilaisia lipputuotteita erilaisille kohderyhmille. Yksittäisissä maininnoissa esille nousivat ilmaiset sähköautojen latauspisteet sekä asukkaiden henkilökohtainen liikenteen päästökauppa.

Monimuotoisuustyössä taloudellisten ohjauskeinojen käytössä oleva valikoima on varsin vähäistä ja ohjauskeinot kohdistuvat pääosin jätesektorille. Jättemaksut pidetään kunnissa kohtuullisina, jotta jätteitä tai puutarhojen vieraslajeja ei päätyisi luontoon.

Taloudellisten ohjauskeinojen käyttö on vähäistä (2/2)

Ilmastotyössä taloudellisten ohjauskeinojen haasteena mainittiin mm., että pienissä kunnissa taloudellisten ohjauskeinojen käyttämisen kustannukset ovat korkeampia kuin niistä saatu hyöty. Taloudelliset ohjauskeinot myös usein vaativat taustatyötä ja selvityksiä, joihin kunnissa ei ole resursseja. Taloudellisten ohjauskeinojen vaikuttavuutta on siten hankalampi arvioida, jolloin toimenpiteiden perustelu on haastavaa. Lisäksi julkinen liikenne on kyselyn mukaan joissakin kunnissa ulkoistettu, jolloin kunnan taloudelliset ohjauskeinot ovat vähäiset.

Myös kuntalaisten asenteiden sekä toimien hyötyihin liittyvien tietopuutteiden koettiin rajoittavan taloudellisten ohjauskeinojen hyödyntämistä.

Monimuotoisuustyössä haasteena ovat erityisesti lainsäädännön vähäiset ohjauskeinot sekä toimien ulkoistaminen. Jäteasioiden ohjauskeinot saatetaan määritellä seudullisesti ja ympäristölainsäädännössä on varsin vähän taloudellisia ohjauskeinoja. Keinoja ei ole kunnissa aktiivisesti tunnistettu ja kuntien vaikutusmahdollisuudet koetaankin varsin vähäiseksi.

Työkalujen hyödyntämisen tapoja ilmastotyössä

*Eniten mainintoja saaneet **lihavoituna**

Neuvonta- ja ilmastoviestintä	Taloudelliset ohjauskeinot	Julkiset hankinnat ja palvelut	Kaavoitus ja muu maapolitiikka	Omistajaohjaus	Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa
<ul style="list-style-type: none">• Ilmastoviestintää tekee koko kaupunkioorganisaatio• Suoraan kuntalaisille viestiminen ilmastotavoitteista ja keinoista, resurssien puitteissa• Erillinen tiedotus yrityksille ja taloyhtiöille• Energia-avustuksista tiedottaminen• Neuvottelutilaisuudet• Yhteinen energianeuvonta kaukolämpöyhtiön kanssa• Ilmastovahti-työkalu• Ympäristökasvatus	<ul style="list-style-type: none">• Pysäköintimaksut, vyöhykemaksut• Julkisen liikenteen seudullisuus• Julkisen liikenteen hinnanalennukset tai maksuttomuus tietyille ikäryhmille ja erilaiset lipputuotteet työmatkalaisille• Vähäpäästöisyysalennukset pysäköinnissä• Asukkaiden henkilökohtainen päästökauppa liikkumisessa	<ul style="list-style-type: none">• Kaupungin hankintaohjeistukset ja ilmaston huomioiminen hankintakriteereissä• Vastuullisuus hankinnoissa esim. ruokahankinnat kestävät kehityksen kriteerien perusteella• Hankintojen päästökuorman laskeminen• Hiilineutraaliuskriteerit• Hankintoja tekevien kouluttaminen• Palveluntuottajilta vaaditaan ympäristöohjelma tai vastaava	<ul style="list-style-type: none">• Ilmastovaikutusten huomioiminen kaupunkisuunnittelussa• Kaupunkirakenteen tiivistäminen• Hiilinielujen lisääminen kaupunkirakenteessa.• Kevyen liikenteen verkoston ylläpito• Liikennesuunnittelussa huomioidaan päästöt ja liikenteen sujuvuus• Kestävän liikkumisen edistämishjelmat• Maapoliittiset ohjelmat	<ul style="list-style-type: none">• Kaupungin yhtiöiden mukaan ottaminen ilmastotyöhön ja –hankkeisiin• Ilmasto-ohjelman laajentaminen koskemaan koko kaupunkikonsernia ja tytäryhtiöiden osallistaminen ohjelman laadintaan• Vuoropuhelu ja tavoitteiden asettaminen• Julkisen liikenteen kilpailutus• Jätevesilietteen käsittelyn ohjaus	<ul style="list-style-type: none">• Ilmastokumppanuusverkostot• Yhteistyö elinkeinopalveluiden kanssa• Yritysten ilmastovalmennus• Neuvonta ja yhteishankkeet• Energialaskentapalvelut yrityksille• Kiertotalouden ja eloperäisten jätteiden hyödyntämisen kehityshankkeet

Työkalujen hyödyntämisen tapoja monimuotoisuustyössä

*Eniten mainintoja saaneet **lihavoituna**

Neuvonta- ja ilmastoviestintä	Taloudelliset ohjauskeinot	Julkiset hankinnat ja palvelut	Kaavoitus ja muu maapolitiikka	Omistajaohjaus	Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa
<p>Neuvonnan ja viestinnän merkitys kuntien monimuotoisuustyössä on suuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viestintä osana kaavoitusta • Hanketyön jalkauttaminen • Avustaminen vieraslajien torjunnassa • Ympäristökasvatus • Luontokoulu • Työpajat • Erilaiset viestintämuodot 	<p>Monimuotoisuustyön taloudelliseksi ohjauskeinoiksi mainittiin esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kohtuulliset jätemaksut • Lainsäädäntö 	<p>Monimuotoisuuden huomiointi julkisissa hankinnoissa mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maa-aineisten, taimien ja siementen hankinta • Koulujen pihasuunnittelu-kriteerit • Puun hyödyntäminen uudisrakennuksissa • Mukana hankintakriteereissä aina kun mahdollista • Suunnittelu-hankinnassa referenssivaatimukset 	<p>Kaavoituksessa ja muussa maapolitiikassa luonnon monimuotoisuutta huomioidaan erityisesti näillä keinoilla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opastaminen • Luontoselvitykset • Inventoinnit • Luonnon arvokohteiden huomiointi • Vihertehokkuus-työkalut 	<p>Monimuotoisuustyössä omistajaohjauksen keinot ovat moninaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Panostaminen uusiutuvaan energiantuotantoon • Kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen • Kaavoitus 	<p>Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa kokoaa laajalti eri tahoja toimimaan monimuotoisuustyössä yhdessä erityisesti hankkeiden parissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö kyläyhdistysten ja maaseudun sivistysliiton kanssa (esim. vieraslajikitkennät) • Pilotit ja hankkeen korkeakoulujen ja muiden kaupunkien kanssa

Ilmastotyön työkaluihin liittyviä haasteita

*Eniten mainintoja saaneet **lihavoituna**

Neuvonta- ja ilmastoviestintä	Taloudelliset ohjauskeinot	Julkiset hankinnat ja palvelut	Kaavoitus ja muu maapolitiikka	Omistajaohjaus	Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa
<ul style="list-style-type: none">• Kuntalaisten tavoittaminen viestinnällä on vaikeaa ja aiheesta viestiminen kiinnostavasti haastavaa.• Resurssipula, jolloin viestintä ei ole säännöllistä• Neuvonta on yleensä henkilökohtaista• Dis- ja misinformaatio (kaupalliset ja identiteettipoliittisten intressien vuoksi)	<ul style="list-style-type: none">• Pienissä kaupungeissa ei ole pysäköintimaksuja, pysäköintivalvontaa tai julkista liikennettä ja niistä saatava hyöty on siksi vähäinen• Vaikuttavuutta on hankala arvioida ja siten toimenpiteiden perustelu on haastavaa• Asenteet ja tietämättömyys (esim. yksityisautoilu)• Taloudelliset ohjauskeinot vaativat taustatyötä ja -selvityksiä, joihin ei ole resursseja	<ul style="list-style-type: none">• Asenteet ja tiedon puute• Hankintayksikön osaamista ei välttämättä osata hyödyntää• Toiminta-ohjeistusten puute• Kustannuspaine ja hintaperusteinen hankintaperinne• Pienessä kaupungissa ei ole erityisesti hankinnoista vastaavaa asiantuntijaa	<ul style="list-style-type: none">• Prioriteettien yhteensovittaminen on haasteellista• Konkreettisten päästövähennysten arvioiminen on haastavaa• Laskentamenetelmät ja työkalut ovat osin kehittymättömiä• Taustaselvitykset vaativat konsulttityötä• Hiilinielukykyksiin ei ole ehditty perehtyä• Tavoitteiden yhteensovittaminen ja ilmastoystävällisten ratkaisujen huomioiminen vaatii osaamista ja kiinnostusta kaavoittajalta	<ul style="list-style-type: none">• Kunnalla ei ole sellaista omistusta, jossa omistajaohjauksella olisi merkitystä• Pienellä kunnalla ei ole montaa ääntä kuntayhtymän päätöksenteossa• Voiton maksimointi• Intressiristiriidat• Tahtoa on, resursseja ei• Tiedon puute ja kaikkia keinoja ei ole ymmärretty hyödyntää	<ul style="list-style-type: none">• Kaupalliset intressit yliajavat ilmastoasiat: Kaikki yritykset eivät vielä koe, että ilmastonmuutos koskisi heitä• Intressi- ja prioriteettiristiriidat kunnan, yrityksen ja kuntalaisen välillä• Yritykset suhtautuvat varautuneesti yhteisiin projekteihin• Koronavirus on hidastanut investointeja

Monimuotoisuuden työkaluihin liittyviä haasteita

*Eniten mainintoja saaneet **lihavoituna**

Neuvonta- ja ilmastoviestintä	Taloudelliset ohjauskeinot	Julkiset hankinnat ja palvelut	Kaavoitus ja muu maapolitiikka	Omistajaohjaus	Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa
<ul style="list-style-type: none">• Resurssien puute• Kaupungissa ei ole riittävän kattavaa tietojärjestelmää, johon kaikki luontotiedot olisi merkitty• Viestintä ei tavoite yleisöään	<ul style="list-style-type: none">• Monimuotoisuuden tukemiseksi taloudellisia ohjauskeinoja koetaan olevan vähän käytettävissä• Lainsäädännön puute• Liiketoiminnan ulkoistaminen (esimerkiksi kunnan seudulliseen yksikköön), jolloin kunnan vaikutusmahdollisuus vähenee	<ul style="list-style-type: none">• Luonnon monimuotoisuutta on vaikea konkretisoida, määritellä, mitata ja valvoa• Taloudelliset intressit yliajavat luonnon monimuotoisuuden• Viheralueiden kulutuskestävyyden ja ekologisen kestävyyden yhteensovittaminen• Urakoitsijoiden osaaminen• Hankintavastuun rajautuminen tietyille taholle, joilla ei välttämättä osaamista lumo-asioista	<ul style="list-style-type: none">• Resurssien puute• Taloudelliset intressit yliajavat luonnon monimuotoisuuden• Ymmärtämättömyys monimuotoisuuden heikkenemisestä• Tontinluovutusehdot ja maankäyttö- sopimusten lumo-työkalut keskeneräiset• Maankäytön intressiristiriidat• Kaavoittajien tiedoissa puutteita• Tiedonkulku ja tietojärjestelmät	<ul style="list-style-type: none">• Tietämättömyys ja tiedonkulun ongelmat• Luontoarvot jäävät helposti muiden asioiden alle• Asenteet kaupungin sisällä• Toimien työllisyysvaikutukset koetaan negatiivisena• Rakennuttajien vastahakoisuus	<ul style="list-style-type: none">• Resurssien puute• Osaamisen kehittämisen hitaus• Luontoarvojen huomioiminen on toissijaista joillekin yrityksille• Tiedon puute ja ymmärtämättömyys

Työkalut: Yhteenveto ja päätelmät

- **Yleisimmin hyödynnettynä työkaluna kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyössä näyttäytyy aineiston perusteella neuvonta ja viestintä.** Vastauksissa korostuu kuntien rooli neuvojana ja tiedon välittäjänä esim. asukkaille ja talonyhtiöille.
- Myös yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa koettiin tärkeänä edellytyksenä tehokkaalle ilmasto- ja monimuotoisuustyölle
 - Kuntaorganisaation ulkopuolisten tahojen aktivoiminen tunnistetaan tärkeäksi tavoitteiden saavuttamisen kannalta
- Kaavoituksessa ja maapolitiikassa kunnilla on keskeinen rooli, ja niiden hyödyntäminen ilmasto- ja monimuotoisuustyössä on vastausten perusteella niin ikään yleistä.
 - Kaavoitukseen liittyvinä haasteina mainittiin päästövähennysten arvioimisen hankaluus, erilaisten maankäytön tavoitteiden yhteensovittamisen haasteellisuus sekä puutteet osaamisessa.
- **Harvemmin hyödynnettyjä työkaluja** ovat julkiset hankinnat, omistajaohjaus sekä taloudelliset ohjauskeinot.
 - Erityisesti monimuotoisuustyön osalta taustalla on luultavasti vaikutusten mittaamisen haasteellisuus sekä yleisesti vähäinen kokemus luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta taloudellisessa päätöksenteossa.
- Kaikkiin läpileikkaaviin työkaluihin liittyvä yhteinen haaste on **henkilö-, rahoitus- ja tietoresurssien vähyys**, joka rajoittaa sekä työkalujen tehokasta hyödyntämistä että niiden mahdollisuuksiin perehtymistä. Haastetta tuovat myös tietämättömyys sekä vastahakaiset asenteet kuntaorganisaation sisällä. Myös kunnan sisäiset prioriteetti- ja intressiristiriidat koettiin asettavan ongelmia eri työkalujen hyödyntämiselle.

Tukimekanismit ja niihin liittyvät pullonkaulat

Tukimekanismeja ja pullonkauloja tunnistettiin kyselyn ja haastattelujen perusteella

- Ilmasto- ja lumotyön tukimekanismeja ja niihin liittyviä pullonkauloja (käyttöön liittyviä haasteita) selvitettiin sekä kyselyn että haastattelun avulla. Tukimekanismeihin liittyviä pullonkauloja nostivat esiin myös haastatellut tukea ja rahoitusta ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustyöhön tarjoavat tahot (ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja Kuntarahoitus).
- Ilmasto- ja luontotyön rahoitus on yksi merkittävistä tukimuodoista, joka käsittää mm. suoran hankerahoituksen, vihreän lainan ja erilaiset avustukset. Ministeriöiden (YM, TEM, MMM) ja ELY-keskusten lisäksi Kuntarahoitus sekä kansainväliset rahoitusinstrumentit (esim. EAKR ja EU:n LIFE-ohjelma) tarjoavat rahoitusta päästövähennystoimien toteutukseen ja luontotyöhön.
- Ilmastotyön tukipilarina korostui yhteistyö kuntaorganisaation sisällä, kun taas lumotyössä viranomaisten välinen yhteistyö. Selvityksen aineiston perusteella ilmasto- ja lumotyön useimmiten mainitut tukimekanismit ovat samankaltaisia:
 - Rahoitus – ilmastotyössä kaikki haastatellut kunnat mainitsivat, lumotyössä n. 80% kunnista
 - Yhteistyö (ja yhteistyöverkostot) – ilmastotyössä n. 90% haastatelluista kunnista mainitsi, lumotyössä n. 80%
 - Neuvonta ja viestintä – ilmastotyössä n. 40% haastatelluista kunnista mainitsi, lumotyössä n. 30%

Rahoitus on ilmastotyön yksi tärkeimmistä tukimekanismeista

- **Rahoitus** koetaan yhdeksi tärkeimmistä tukimekanismeista ilmastotyössä. Erilaisia rahoitusinstrumentteja koetaan olevan riittävästi tarjolla, ja rahoitus kohdistuu konkreettisiin toimiin. Pullonkaulana on kuitenkin rahoitushaun aikataulu, joka koetaan epäsopivaksi kunnan talousarvion aikataulun kanssa. Lisäksi valtion tuki vaatii kunnilta hankkeistamista ja hallinnon perustamista toimenpiteiden ympärille, mikä koetaan haasteelliseksi. Rahoituksen hakeminen myös vaatii kunnilta resursseja, jotta tukiin ehditään perehtyä ja niitä voidaan hakea, eikä siihen ole välttämättä riittävästi aikaa.
- **Yhteistyö** mahdollistaa osaamisen jakamista ja säilyttämistä kunnassa. Verkostomuotoinen työskentely ja parhaiden käytäntöjen jakaminen niissä tukevat kunnissa tehtävää ilmastotyötä. Tärkeiksi verkostoiksi mainittiin haastatteluissa esimerkiksi ympäristöministeriön Kestävä kaupunki –verkosto. Yhteistyötä kuitenkin haastaa tahojen siiloutuminen: tukimekanismit kanavoituvat eri toimijoiden ja ministeriöiden kautta vastapuolelle, jolla on samanlainen siiloutunut organisaatio. Lisäksi ilmastotyöhön heijastuu ministeriötason moninäkökulmaisten keskustelujen puute.
- Kunnat nostivat myös **neuvonnan ja viestinnän** tärkeänä tukimekanismina. Haastavien päästölähteiden osalta kunnat toivoivat valtiolta aktiivisempaa ohjausta neuvonnan ja viestinnän tueksi, esimerkiksi liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja harvaan asuttujen alueiden infrastruktuurin tukemiseksi.

Ilmastotyön tukimekanismit ja pullonkaulat

Tukimekanismi	Pullonkaula
Rahoitus	<ul style="list-style-type: none">- Rahoitushaun aikataulu ei ole yhteensopiva kunnan talousarvioinnin aikataulun kanssa.- Valtion tuki edellyttää hankkeistamista ja siten hallinnon rakentamista itse toimenpiteiden ympärille.- Tukimekanismien luonne: toisella annetaan, toiselta otetaan. Tuet ovat kuin kompensatio jo toteutuneista heikennyksistä.- Tukimekanismeja ei voida hyödyntää, ellei henkilöresursseja niihin perehtymiseen ja niiden hakemiseen ole riittävästi.
Yhteistyö	<ul style="list-style-type: none">- Ministeriöt (mm. YM, MMM ja TEM) eivät keskustele riittävästi keskenään.
Neuvonta ja viestintä	<ul style="list-style-type: none">- Kunnat toivovat valtiolta aktiivisempaa neuvontaa ilmastotyön tueksi- Kunnilla toive saada lisää tietoa hyvistä käytännöistä sekä hankerahoituksen hakemisesta

Lumo-puolella tarvitaan keinoja toimien mitallistamiseen ja tehostusta rahoitushakuun

- **Rahoitus** koetaan lumo-puolellakin yhdeksi tärkeimmistä tukimekanismeista. Rahoitus koetaan parhaaksi kannustimeksi toimien käynnistämiseksi. Esimerkiksi suojelualueiden perustamisessa rahoitus ja tuet ovat verkostojen toiminnan sekä toteutettavien toimenpiteiden perusedellytys. Kuitenkin rahoituksen hakemisen haasteet tulivat esiin useissa haastatteluissa. Tieto rahoitusmahdollisuuksista ei aina löydy helposti; esimerkiksi suuressa haastattelussa kunnassa Kunta Helmi -rahoitusta ei ollut löydetty ajallaan. Toiseksi, hakemusten tekemiselle ei ole tarpeeksi työtunteja. Lisäksi rahoitushakemusten ja kunnan budjetoinnin aikataulut eivät kohtaa, ja hakuprosessi koetaan kankeaksi. Rahoituksen pullonkaulana on useimmiten puolestaan mitallistamisen haastavuus: rahoittajat kaipaavat mitattavia hyötyjä, mutta luonnon monimuotoisuushankkeissa sitä on haastavaa tehdä.
- **Yhteistyö**, ja erityisesti viranomaisten välinen (esim. ELY, AVI, liitot) yhteistyö, on yksi tärkeimmistä tukimekanismeista lumo-työssä. Haastatteluissa hyvänä keskusteluverkostona mainittiin erityisesti ELYn hallinnoima vesistöverkosto. Pullonkaulana onkin toimijoiden siiloutuminen sekä eripuraisuus.
- **Neuvontaa ja viestintää** tarvitaan hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen, mutta niitä ei kuntien mukaan ole saatavilla tarpeeksi. Ohjeistuksia tulisi lisäksi yhdenmukaistaa ja myös resursseja olisi lisättävä.

Monimuotoisuustyön tukimekanismit ja pullonkaulat

Tukimekanismi	Pullonkaula
Rahoitus	<ul style="list-style-type: none">- Rahoittajat kaipaavat mitattavia hyötyjä, mutta luonnon monimuotoisuuden mitallistaminen on haastavaa. Tämä hidastaa tai jopa estää kuntien onnistumista rahoituksen haussa.- Tieto rahoitusmahdollisuuksista ei aina löydy helposti eikä hakemusten tekemiselle ole tarpeeksi työtunteja. Rahoitushakemusten ja kunnan budjetoinnin aikataulut eivät kohtaa, ja hakuprosessi koetaan kankeaksi.
Viranomaisten välinen yhteistyö ja yhteistyöverkostot	<ul style="list-style-type: none">- Eri viranomaistoimijat eivät keskustele riittävästi ja oikea-aikaisesti keskenään, mikä syventää siiloutumista ja vaikeuttaa monimuotoisuustyön tehokasta toteuttamista kunnissa.- Ennallistamisen tukeminen vaatii verkostoja ja sitä kautta rahoitusta, jotta verkostot pystyvät toimimaan.
Neuvonta ja viestintä	<ul style="list-style-type: none">- Neuvontaa ja keskusteluapua tarvitaan lisää hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämiseen- Tarvitaan päätöksentekoa tukevaa, yhdenmukaista materiaalia esim. ohjeet, kustannusanalyysit, vaihtoehtotarkastelut.- Neuvontaa ja viestintää, sekä niiden tarvitsemia henkilöresursseja on lisättävä niin kunta- että tukioorganisaatioissa, sillä tiedonkulku ei ole riittävää.

Tukimekanismit: Yhteenvedo ja päätelmät

- **Rahoitus koetaan kunnissa tärkeimmäksi tukimekanismiksi** niin ilmasto- kuin monimuotoisuustyössä.
 - Haasteena ilmastotyön näkökulmasta nousivat esiin rahoitushakujen **heikko yhteensopivuus talousarvion kanssa** ja merkittävät **resurssivelvoitteet** rahoitusten hakuprosesseissa.
 - Luonnon monimuotoisuustyön puolella **riittämättömien henkilöresurssien** sekä toimenpiteiden tuomien hyötyjen **mitallistamisen haasteiden** koetaan vaikeuttavan rahoituksen täysimääräistä hyödyntämistä.
- Tiukassa taloudellisessa tilanteessa ilmasto- ja luontotoimet voivat jäädä kuntien toiminnansuunnittelussa prioriteettilistalla loppupäähän.
 - Rahoitukseen liittyvien pullonkaulojen poistamisen ohella **tietoisuuden jakaminen kustannustehokkaista ja vaivattomista luonto- ja ilmatoratkaisuista** kunnissa voisi auttaa edistämään toimia – esimerkkeinä niittyjen lisääminen ja ruohonleikkuun vähentäminen tai energiatehokkuuteen liittyvät toimet.
- **Neuvonta ja viestintä koetaan tärkeinä tukimekanismeina** sekä ilmasto- että monimuotoisuustyössä. Kunnat toivovat valtiolta aktiivisempaa neuvontaa ilmastotyön **hankerahoitukseen liittyen sekä yleisesti ilmastotyön tueksi**. Luonnon monimuotoisuustyössä kunnat toivovat neuvontaa **hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen**.
- Yhteistyöhön liittyvänä pullonkaulana nousi esiin kunnille näyttäytyvät **ministeriöiden väliset siilot ja ristivedot**.
 - Satsaukset **siilojen poistamiseen ja yhteistyön lisäämiseen** voisivat näin ollen edesauttaa ilmasto- ja luontotyötä kunnissa.

Hyödyt, synergiat ja ristikkäisvaikutukset

Yleisimmin mainitut ilmastotyön hyödyt

Ilmastotyön hyötyjä kartoitettiin sekä kyselyssä että haastatteluissa.

Yleisimmin mainitut, saavutetut hyödyt

1. Päästövähennykset
2. Taloudelliset säästöt
3. Imagohyödyt
4. Yhteistyön lisääntyminen kuntien välillä sekä kuntaorganisaation sisällä
5. Yritysyhteistyön lisääntyminen

Tulevaisuudessa ilmastotyöllä tavoitellaan myös liiketoiminnan kehitystä sekä viihtyisyyden ja hyvinvoinnin lisäämistä.

Ilmastotyön hyötyjä on käsitelty myös johdanto-osiossa.

Yleisimmin mainitut monimuotoisuustyön hyödyt

Monimuotoisuustyön hyötyjä kartoitettiin sekä kyselyssä että haastatteluissa.

Yleisimmin mainitut, saavutetut hyödyt

1. Luontoarvojen säilyminen
2. Imagohyödyt ja vetovoimaisuus
3. Luonnon virkistyskäytön edistyminen
4. Viihtyisyys ja asukkaiden tyytyväisyys
5. Vesien laadun parantuminen

Tulevaisuudessa eniten tavoitellut hyödyt

1. Imagohyödyt
2. Viihtyisyyden lisääminen
3. Terveiden ja hyvinvoinnin parantaminen
4. Alkuperäisluonnon monimuotoisuuden edistäminen
5. Toimivat ekosysteemipalvelut

Lumo-työn hyötyjä on avattu myös johdanto-osiossa.

Ilmasto- ja monimuotoisuustyö hyödyttävät toinen toistaan...

Esimerkkejä:

- Tärkeiden hiilinieluja sisältävien maaekosysteemien säilyttäminen ja ennallistaminen hyödyttää monimuotoisuutta ja estää hiilen karkaamista maaperästä (esim. suo- ja metsäojitusten tukkiminen).
- Ruohomaiden oikeaoppinen ja luonnonmukainen laidunnus sitoo hiiltä ja tukee monimuotoisuutta.
- Betonimurskeen käyttö rakentamisessa sitoo hiilidioksidia ilmasta, puskuroi kasvualustoissa typpilaskeuman happamoittavaa vaikutusta sekä vaikuttaa myönteisesti luonnon monimuotoisuuteen.
- Paikallinen ylijäämämaiden hyödyntäminen vähentää kuljetusten päästöjä ja vähentää vieraslajien leviämisen riskiä.

... mutta ristiriitajakin on

- Päästöjen vähentäminen kaupunkialueita tiivistämällä vie tilaa luonnon monimuotoisuutta tukevilta alueilta kaupungeissa ja vaikuttaa alueiden virkistyskäyttömahdollisuuksiin.
 - Toisaalta kaupunkialueiden tiivistämisen vaihtoehtona on uudisrakentamisen toteuttaminen kauemmaksi asutuskeskuksista, joka myös aiheuttaa vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastopäästöihin.
- Uhanalaisten avomaaympäristöjen istuttaminen metsäksi hiilinielujen tavoittelun takia heikentää luonnon monimuotoisuutta.

Hyödyt: Yhteenveto ja päätelmät

- Haastatteluiden ja kyselyn perusteella **ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustyö** voivat **lisätä kunnan elinvoimaisuutta, parantaa kunnan imagoa, luoda uusia liikeideoita, ja lisätä asukkaiden viihtyvyyttä sekä terveyttä.**
- **Hyötyjen tunnistaminen** ja niiden perusteleminen eri yhteistyötahoille helpottaa pitkäjänteisiin toimiin sitoutumista.
 - Ilmastotyöhön liittyen erityisesti **taloudelliset hyödyt ja kustannussäästöt** nousivat aineistossa esille.
 - Luonnon monimuotoisuustyön hyödyistä korostuivat **luontoarvojen säilyminen** sekä **imago- ja virkistyshyödyt.**
- **Ilmasto- ja monimuotoisuustoimien luonne vaatii pitkän aikavälin seuranta**. Lisäksi seuranta on tärkeä kehittää, jotta saavutettuja hyötyjä saadaan nostettua esiin.
- Ilmasto- ja monimuotoisuustyön **on tunnistettu hyödyttävän toinen toisiaan** (esim. ylijäämämaa-aineksen hyödyntäminen paikallisesti vähentää kuljetusten päästöjä ja samalla estetään vieraslajien leviämistä)
 - **Ristiriitatilanteitakin kuitenkin koetaan olevan** (esim. kaupunkialueen tiivistäminen voi viedä tilaa luonnolta kaupungin alueella ja vaikuttaa virkistyskäyttömahdollisuuksiin).
 - Toisaalta kaupunkialueiden tiivistämisen vaihtoehtona on uudisrakentamisen toteuttaminen kauempana asutetusta alueesta, joka myös aiheuttaa **vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastopäästöihin** (mm. teiden ja muun infran rakentamisen sekä kasvavien liikkumistarpeiden vuoksi).

5 Haasteet ja mahdollistajat

Taustaa haasteista ja mahdollistajista

- Kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyön yleisimpiä haasteita ja mahdollistajia selvitettiin kyselyn avulla. Lisäksi tarkentavaa aineistoa kerättiin kuntien edustajia haastatteleamalla.
- Mahdollistajien osalta selvitettiin, mitkä asiat ovat tähän mennessä mahdollistaneet kunnissa tehtävää ilmasto- ja monimuotoisuustyötä, ja toisaalta, mitkä asiat tukisivat tai edesauttaisivat tätä työtä jatkossa. Lisäksi selvitettiin erikseen sitä, mitä valtion tulisi tehdä luodakseen parempia edellytyksiä ilmasto- tai monimuotoisuustyölle.
- Haasteiden osalta käytiin läpi käytännön työssä havaittuja, ilmasto- ja monimuotoisuustyötä haittaavia tekijöitä.
- Lisänäkökulmaa haasteiden ja mahdollistajien selvittämiseen haettiin haastatteleamalla ilmasto- ja lumotyötä tukevia sekä rahoitusta tarjoavia tahoja. Haastatellut tahot olivat Kuntarahoitus Oyj, ympäristöministeriö sekä Kuntaliitto.
- Osiossa pohditaan eroja ilmasto- ja monimuotoisuustyön haasteissa ja mahdollistajissa, mutta toisaalta poimitaan myös yhtäläisyyksiä.

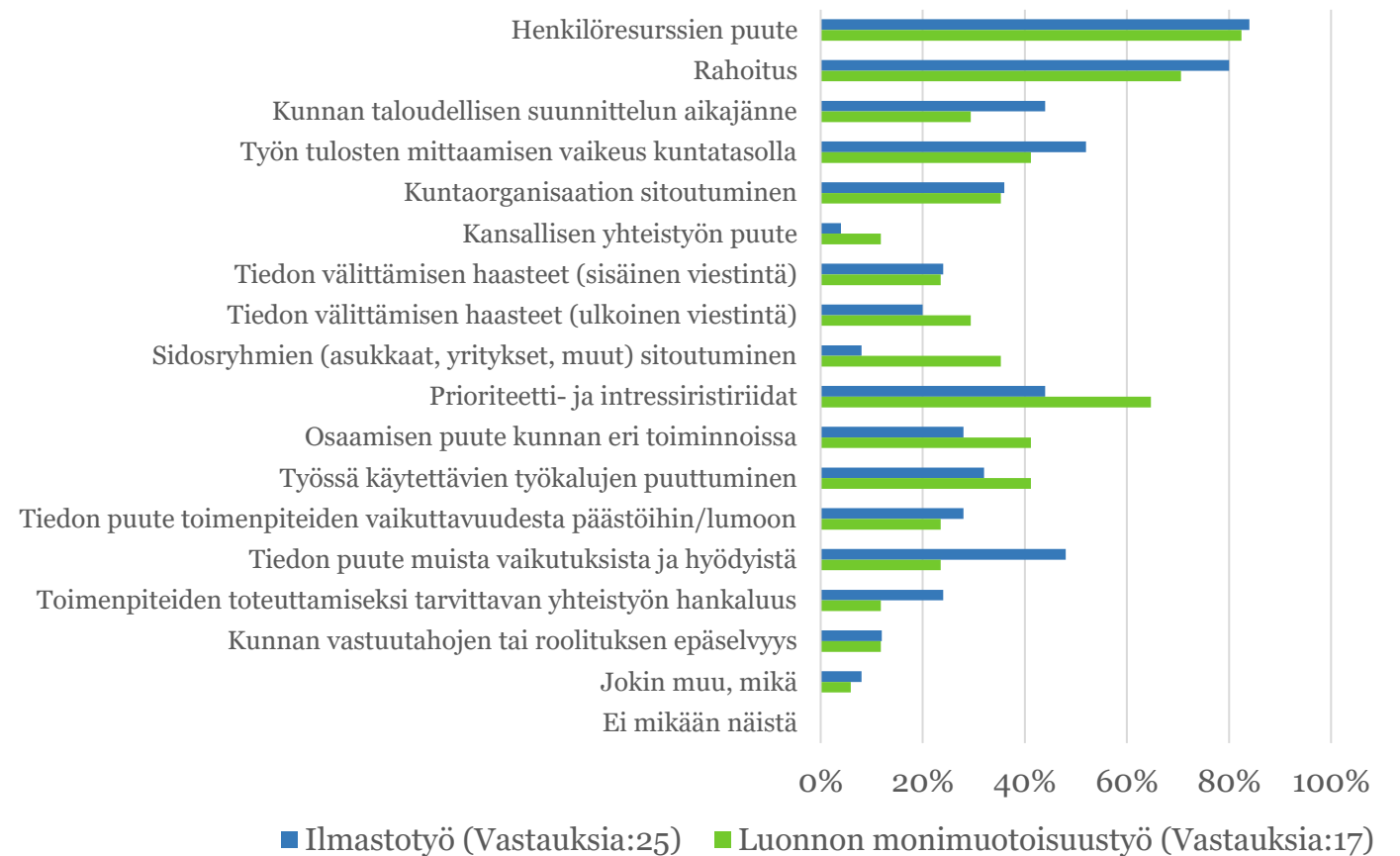
Resurssien puute hidastaa kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyötä

Yleisimpiä haasteita sekä ilmasto- että monimuotoisuustyössä olivat henkilöresurssien puute ja rahoitus.

Prioriteetti- ja intressiristiriidat sekä sidosryhmien sitoutuminen nähtiin monimuotoisuustyössä haasteena useammin kuin ilmastotyössä.

Ilmastotyössä tiedon puute siitä, mitä vaikutuksia ja hyötyjä toimenpiteillä on päästövähennysten lisäksi, nähtiin useammin haasteena kuin monimuotoisuustyössä vastaava tiedonpuute siitä, mitä vaikutuksia ja hyötyjä toimenpiteillä on luontovaikutusten lisäksi.

Mitkä ovat yleisimpiä haasteita kunnassasi? (voi valita useita vaihtoehtoja)

Ilmasto- ja monimuotoisuustyötä tehdään monissa kunnissa pienimuotoisesti muun työn ohella

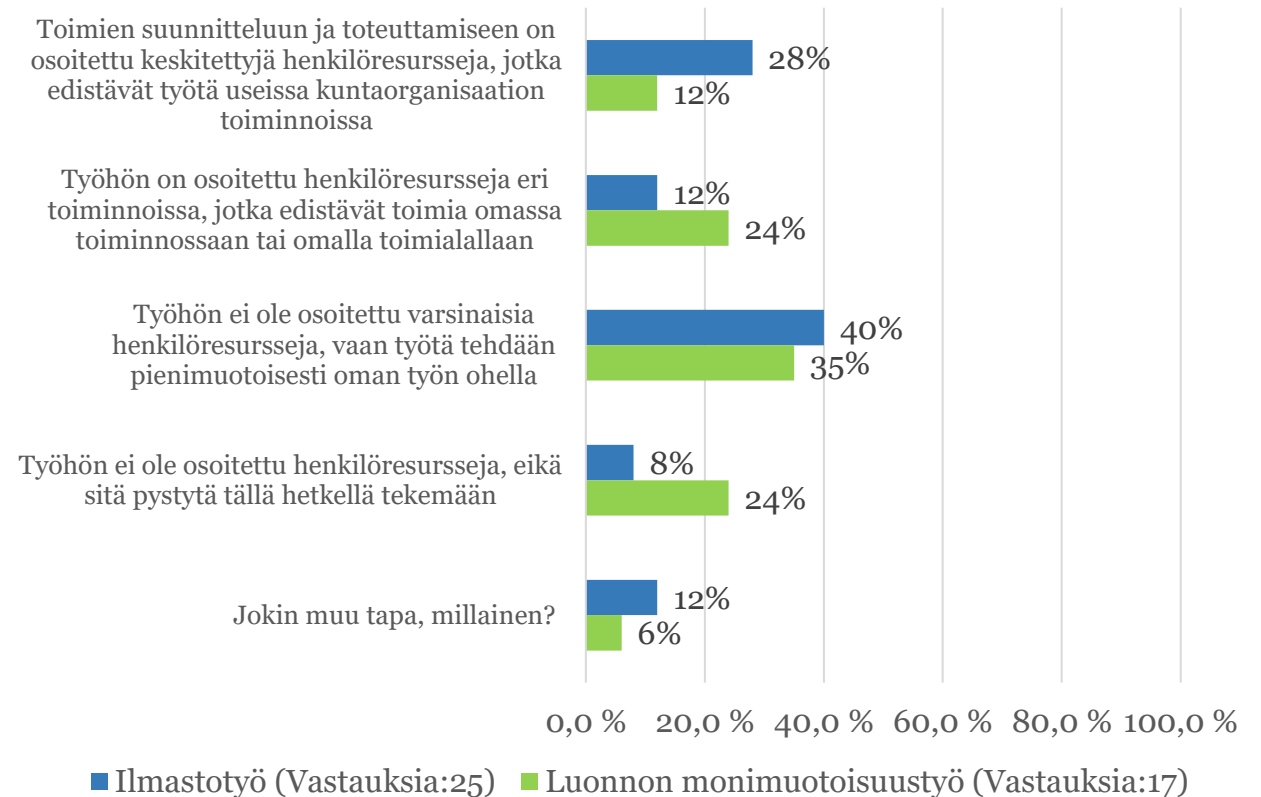
Sekä ilmasto- että lumotyössä yleisin vastaus työn organisoinnista oli, että työhön ei ole osoitettu varsinaisia henkilöresursseja.

Keskitettyjä henkilöresursseja on vastanneiden kuntien joukossa tyypillisemmin käytössä ilmastotyöhön kuin monimuotoisuustyöhön. Toisaalta monimuotoisuustyöhön on käytettävissä hajautettuja resursseja eri toiminnoissa useammin kuin ilmastotyössä.

Muita työn organisointitapoja:

- Ilmastotyössä tilapäinen henkilöresurssi, ja vakituiset työntekijät tekevät työtä pienimuotoisesti.
- Ympäristökeskuksessa ja kaavoituksessa henkilöresurssi lumotyössä, muissa toiminnoissa lumotyö oman työn ohella.

Miten työ on organisoitu?

Haastatteluissa korostuneita haasteita

Ilmasto- ja monimuotoisuustyön yhteiset haasteet

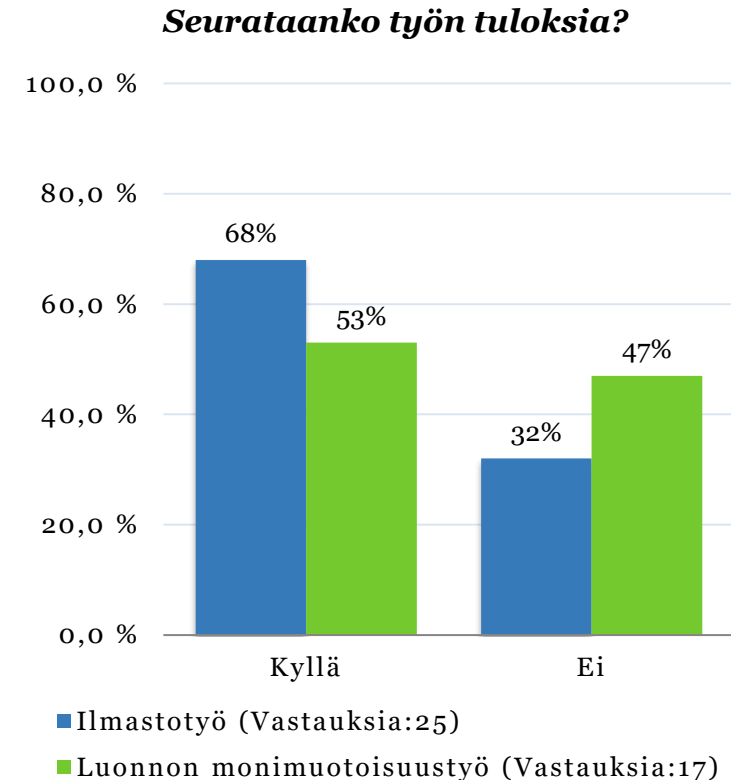
Myös haastatteluissa korostui, että niin pienillä kuin suurilla kunnilla on **puutteita ilmasto- ja lumotyön henkilöresursseista ja taloudellisista resursseista. Tukimekanismeja jää hyödyntämättä**, kun niihin perehtymiseen ja rahoitushakemusten tekemiseen ei ole riittävästi aikaa. Jos rahoitusta onnistutaan saamaan, se ei yksinään saa hankkeita onnistumaan, jos työntekijöitä ja osaamista ei ole riittävästi. Resursseja tarvitaan myös työntekijöiden kouluttamiseen. Osaamisen puute korostuikin useissa haastatteluissa. Myös ilmastoviestinnän mainittiin kärsivän resurssipulasta niin asukkaiden suuntaan kuin toimialojen välillä.

Ilmasto- ja lumotyöltä **puuttui vastaava johtaja** monissa haastatteluissa kunnissa. Esimerkiksi pienessä kunnassa työtä johdetaan hankekohtaisesti ja eri toimialojen sisällä, mutta koordinoiva johtaminen puuttuu. Myös **kielteiset asenteet** ilmasto- ja lumotyötä kohtaan niin johdossa kuin kunnassa yleisesti hidastavat työn edistämistä. Selityksenä kielteisille asenteille mainittiin useassa haastattelussa, ettei taloudellisia tavoitteita pidetä yhteensopivina ilmasto- ja lumotyön kanssa. Taustalla vaikutti esimerkiksi vahva historia teollisuuskaupunkina tai tärkeä metsä- tai maatalouspolitiikan rooli kunnan taloudessa. Lisäksi muutaman pienen kunnan haastattelussa tuli esiin **puutteita kunnan hallinnonalojen yhteistyössä** ja kuntien välisessä yhteistyössä. Niin ikään sekä ilmasto- että lumotyön haasteeksi mainittiin, että **työn jatkuvuudella ei ole vakaata pohjaa**, koska se riippuu valtuustokausittain vaihtuvista päättäjistä.

Ilmastotyön tuloksia seurataan aktiivisemmin kuin monimuotoisuustyön

Yleisimpiä ilmastotyön seurantatapoja kyselyn perusteella olivat CO₂-raporttipalvelu, KETS-seuranta, kunnan vuosittainen ympäristöraportointi ja SYKE:n alueellinen laskentamalli (ALas). ALas-mallilla lasketaan kaikkien kuntien päästöt, ja siihen sisältyvät nykyään myös Hinku-kuntien seurannat. Muutamilla kunnilla mittareita oli lukuisia liittyen mm. liikenteeseen, energiatehokkuuteen, kiertotalouteen, hankintoihin ja jätehuoltoon.

Luonnon monimuotoisuuden seurantatavoissa oli enemmän vaihtelua kuntien välillä. Kahdella kunnalla oli monipuolinen lumo-mittaristo, ja muut kunnat seurasivat vain yhtä monimuotoisuuden osa-aluetta. Mainittuja seurantoja olivat metsänhoitosuunnitelmat, vesistökuunnostusten seurannat, suojelualueiden pinta-ala ja luontoselvitykset. Verkostojen tarjoamasta seurannasta mainittiin Kuutoskaupunkien ekologisen kestävyuden indikaattorit.

Kuntien haastatteluissa esiin nousseita seurannan haasteita ja tarpeita

Ilmasto- ja monimuotoisuustyö

Ilmasto- ja lumotyön seurannan yhteisenä haasteena korostui se, että konkreettisia työn tuloksia on haastavaa erottaa ja esittää. Lisäksi lumo- ja ilmastotyön kustannuksia on vaikea erottaa muusta työstä, sillä hankkeilla ja investoinneilla on usein ilmasto- tai lumotyön edistämisen lisäksi muitakin tavoitteita. Yhdessä haastattelussa todettiin, että ilmasto- ja lumotyöllä olisi hyvä olla yhteinen seurantamenettely, jolla vältettäisiin ilmastotyön mahdollisia haitallisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen.

Monimuotoisuustyö

Haastatelluissa kunnissa kattavalle lumotyön seurannalle ei ollut työkaluja. Vesistökuunnostusten tulosten seuranta oli kuitenkin aktiivista muutamassa kunnassa. Yhdessä haastattelussa metsän lumo-indikaattorit olivat erityisen kiinnostuksen kohteena, mutta rahoitus kehitystyölle puuttui. Myös tarve kuntatason lumo-indikaattoreiden laatimiselle mainittiin yleisesti.

Ilmastotyö

Ilmastotyön seurannan haasteena mainittiin, että monien toimien tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Kuntien talousseurannan todettiin olevan liian lyhytnäköistä tähän nähden. Mitattavia lähitavoitteita tarvittaisiin lisää, ja niiden kokoaminen on vaikeaa. Olisi tärkeä kyetä näyttämään edistymisen askel askeleelta. Lisäksi seurantaan tarvittavaa aineistoa ei löydy helposti kaikista ilmastotoimista, vaikka osajia olisikin mukana työssä. Ilmastovahti-seurantapalvelua pidettiin mallikkaana ja tavoitteellisena suuressa kunnassa, jolla palvelua ei vielä ollut. Haastattelun perusteella pienelle kunnalle tällainen palvelu on kuitenkin mahdoton resurssipulan takia, joten pienille kunnille toivottiin kehitettäväksi toisenlainen ratkaisu.

Tukevien tahojen haastatteluissa esiin nousseita haasteita

Tukevista ja rahoitusta tarjoavista tahoista haastateltiin Kuntarahoitus Oyj:n, ympäristöministeriön ja Kuntaliiton asiantuntijoita. **Haastatteluissa keskeisinä haasteina nostettiin esiin kohtaanto-ongelmat rahoituksen ja suunnitelmien toteuttamisen aikatauluissa** (hankerahoitus). Lisäksi kunnallispolitiikan aikajänne koettiin lyhyeksi suhteessa tarvittaviin toimiin ja hyötyjen realisoitumisen viipeeseen. Tähän kokonaisuuteen kytkeytyvät myös kilpailuttamiseen ja/tai hankintaprosesseihin liittyvät haasteet kunnissa: henkilö- ja osaamisresurssien niukkuus hidastavat tai jopa estävät toimet menestyksekkään kilpailutuksen järjestämiseksi, jolla loppukädessä tavoitellaan päästövähennyksiä tai luonnon monimuotoisuuden säilymistä kunnassa.

Toisena keskeisenä haasteena tukijatahot ovat tunnistaneet **toimintaympäristön pirstaleisuuden, toimijoiden siiloutumisen, ristiriitaisen ilmapiirin** ja jopa vastakkainasettelun. Tämä näkyy mm. vaillinnaisena toimien jalkauttamisena sekä hankkeissa että laajemmin, jos tietotaito ei välity, yhteistyö ei suju ja toimenpiteet jäävät pahimmillaan toteuttamatta.

Kolmas selkeä haaste, jonka tukijat ovat havainneet, on **puuttuva tieto onnistumisista ja toiminnan hyödyistä**. Tähän kytkeytyy myös moniammatillisen osaamisen puute hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja aikajänteiden eroavaisuudet kunnan toiminnan ja vaikutusten hyötyjen havaitsemisessa.

Ilmastotyön mahdollistajista korostui johdon sitoutuminen, monimuotoisuustyössä yhteistyö

Kyselyssä kysyttiin, mitkä toimet ovat tähän mennessä mahdollistaneet ilmasto- tai monimuotoisuustoimien toteuttamista.

Ilmastotyö

Eniten mainintoja ilmastotyön mahdollistajiksi sai kunnan johdon sitoutuminen ilmastotyöhön sekä sitoutuminen strategisella tasolla. Myös riittävää resursointia, energiatehokkuus- ja päästövähennyssitoumuksia ja kunnan yhtiöiden ilmastotyötä pidettiin tärkeinä mahdollistajina.

Yleinen ilmapiirin muutos ilmastotyön hyväksi mainittiin muutaman kerran. Tähän kytkeytyy myös henkilöstön innostuneisuus, joka sai maininnan. Lisäksi yksittäisiä esiin tuotuja mahdollistajia olivat valtion ja maakuntaliiton tuki, valtakunnallinen ja paikallinen yhteistyö sekä toimenpiteet, jotka edistävät sekä ilmastotyötä että taloutta.

Monimuotoisuustyö

Selvästi eniten mainintoja monimuotoisuustyön mahdollistajana sai hyvä yhteistyö niin kuntaorganisaation sisällä kuin ulkoisten kumppaneiden kanssa. Kumppanuuksista mainittiin tutkimusyhteistyö, kehityshankkeet ja asiantuntijaverkostot.

Yksittäisiä mainintoja työn mahdollistajina saivat oman organisaation sitoutuminen ja pitkäjänteisyys, pienet tavoitteet, tietoisuuden lisääntyminen, sujuva tiedonkulku sekä päättäjien aloitteet ja päätökset. Lisäksi mainittiin kunnan oma osaaminen – ja esimerkkinä siitä puisto-yksikön itsenäinen toiminta ja vahva rooli lumotyössä.

Tukevien tahojen haastatteluissa esiin nousseita mahdollistajia

Tukea ja rahoitusta tarjoavien tahojen haastatteluissa keskeisimpinä mahdollistajina ja onnistumisen avaintekijöinä nostettiin neljä seikkaa: 1) sitoutuneet ja intohimoiset tekijät, joilla on tarvittavat resurssit, 2) hyötyjen ja seurausten kytkeminen ja esittäminen euroina sekä niiden selkeä viestintä, 3) avoimuus, vuoropuhelu sekä yhteistyö ja 4) jämäkkä päätöksenteko.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa nostettiin erityisesti esiin paikallisten yhdistysten ja kunnan asukkaiden voimavarojen sekä osaamisen hyödyntäminen. Tällä hetkellä näiden resurssien nähtiin olevan alihyödynnettyjä, ja yhteistyön avulla saataisiin sitoutettua uusia tekijöitä ja lisättyä toimien vaikuttavuutta.

Tuloksellisen ilmasto- ja lumotyön mahdollistajina nostettiin esiin myös osaamisen jakaminen sekä säilyttäminen kunnissa, mikä mahdollistaa kokonaisuuksien sekä syy-seuraussuhteiden syvemmän ymmärryksen. Tämä taas mahdollistaa tehokkaiden toimien jalkauttamisen ja pitkäjänteisen työn, mitä sekä ilmastonmuutoksen torjunta että luonnon monimuotoisuuden tilan parantaminen vaativat.

Hallinnolliset hyvät käytännöt ilmasto- ja monimuotoisuustyön mahdollistajina

Kyselyllä selvitettiin myös hyväksi koettuja käytäntöjä sekä käytäntöjä, jotka eivät ole toimineet.

Hyvinä käytäntöinä ilmastotyössä mainittiin hallintoon ja työn organisointiin liittyen:

- Ilmastotyön poikkihallinnollinen työryhmä, jossa yritykset mukana
- Ilmastotyön koordinoinnille oma tiimi, ja työn jalkauttaminen kaikille toimialoille
- Vahva ilmastojohtaminen ja ilmastokärjen vieminen strategiaan, mikä helpottaa toimenpiteiden poliittista hyväksymistä ja työn jalkauttamista

Monimuotoisuustyössä vuorostaan hyviksi hallinnon ja työn organisoinnin käytännöiksi erottuivat:

- Kaupungin osayleiskaavan laadinta laajassa yhteistyössä, mikä edistää arvokkaiden luontoarvojen huomiointia
- Kunnan oma korkeatasoinen suunnittelu-, rakentamis- ja ylläpito-osaaminen

Käytäntöjä, jotka eivät ole toimineet

Ilmastotyöstä mainittiin, että toimenpiteet, joilla ei ole selkeää mittaria tai vastuutahoa eivät onnistu. Samoin toiminta, josta puuttuu erillinen henkilöresurssi, koettiin huonoksi käytännöksi. Mainittiin myös, että verkossa järjestetyt kuntalaisten ilmastotalkoot eivät olleet tarpeeksi konkreettiset johtaakseen käytännön toimiin. Myös kehittämistyön hankkeistamisen käytännöistä esitettiin painavaa kritiikkiä:

“Se, että nyky-yhteiskunnassamme ilmastotyön henkilöresurssia lähinnä pystyy saamaan kehittämällä hankkeita, joilla haetaan julkista rahoitusta valtiolta ja/tai EU:lta, johtaa myös merkittävään ajankäyttöön sellaiseen työhön, joka ei juurikaan vie asiaa käytännössä eteenpäin, vaan on lähinnä hankkeen synnyttämiseen, rahoituksen hakemiseen, hankkeen pyörittämiseen, hallintointiin ja raportointiin liittyvää keskustelua ja “tiedottamista”. - - luonnostaan pitkäjänteinen kehittämistyö on pitänyt väkisin yrittää saada lyhytkestoisten erillisten hankkeiden muotoon, jotta rahoitusta voidaan hakea.”

- Kunnan virkahenkilö

Monimuotoisuustyön huonoksi käytännöksi mainittiin kunnan strategia, joka ei sisällä riittävän monipuolisia lumo-tavoitteita. Todettiin, ettei riitä, että strategia huomioi luonnon osalta vain suojelalueet. Lisäksi mainittiin, että neuvonta ja tiedotus eivät vie viestiä välttämättä perille, vaan sen sijaan toiminta vaatii yhdessä tekemistä. Esimerkiksi tavoitteet eivät välity aina toivotulla tavalla urakoitsijoille ja muille käytännön toimijoille. Huonoksi käytännöksi mainittiin myös se, ettei toimia dokumentoida.

Haasteita ilmasto- ja monimuotoisuustyön integroinnissa osaksi kunnan muuta työtä

- Ilmasto- ja lumotyö koettiin kyselyvastausten perusteella kunnan muusta työstä irrallisiksi osa-alueiksi. Yhtenä syynä tähän mainittiin se, että kunnissa ei täysin hahmoteta ilmasto- ja lumotyön positiivisia vaikutuksia.
- Työstä on **puuttunut konkretia**. Aineiston perusteella konkretiaa voitaisiin lisätä esimerkiksi kehittämällä **ymmärrettäviä mittareita**. Luonnon monimuotoisuuden mitattavuus ja konkreettiset ratkaisumallit olisivat tärkeitä suunnittelun apuvälineitä.
- Muita yleisesti mainittuja esteitä integroitumiselle ovat **tiedon puute ja tiedonkulun ongelmat**. Lisäksi kaivattiin erilaisia yhteistyöverkostoja, jotka mahdollistaisivat luovien ratkaisujen löytämistä.
- **Tahtotilan puute** tuotiin esille useammassa vastauksessa. Tahtotilan muuttamiseksi esitettiin ratkaisuksi koulutuksen ja tiedon kulun lisäämistä.
- **Resurssipula** koettiin ongelmana, sillä resurssipulasta johtuen aikaa ei jää yhteistyöverkostoille.
- Yksi vastaaja koki myös, että luonnon monimuotoisuus jää vähäisemmälle huomiolle kuin ilmastonmuutoksen torjuntaan panostaminen. Tässä selvityksessä kootut, aiemmin esitetyt tiedot tukevat vahvasti havaintoa.

Keinoja ilmasto- ja monimuotoisuustyön integroimiseksi kunnan kaikkeen työhön

- Haastatteluissa nousi esiin hyviä käytäntöjä ilmasto- ja monimuotoisuustyön integroinnista kunnan muuhun työhön. Näihin kuuluivat:
 - Ilmasto- ja lumotoimia sisältävät ohjelmat, jotka integroidaan koko kunnan työhön, kuten pienen esimerkkikunnan kestävän kehityksen ohjelma
 - Kasvavassa kaupungissa ilmasto- ja lumotyön johtamisen integroiminen osaksi koko kaupungin johtamista siten, että ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö ovat tulevan kaupunginjohtajan ohjauksessa
 - Hankkeet, jotka mahdollistavat kunnan koneiston avautumisen uusille ajatuksille
 - Ilmasto- että lumotavoitteiden sisällyttäminen kaupungin strategiaan
 - Ilmasto- ja lumotyön sisällyttäminen kunnan tilapalvelun ja kiinteistöhuollon työhön
 - Tiedonjakaminen organisaation sisällä
 - Ilmasto- ja lumoasioiden integroiminen peruskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen
- Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen mainittiin haastatteluissa mahdollistajana ilmasto- ja lumotyön integroimisessa kunnan muuhun työhön

Ilmastotyön haasteita ja mahdollistajia teemoittain

	Haasteet	Mahdollistajat	Esimerkit
 Rahoitus	Rahoituksen hakemiseen ja rahoituslähteisiin perehtymiseen ei ole riittävästi aikaa. Rahoitushaun aikataulu ei kohtaa talousarvion kanssa. EU-rahoituksiin liittyy työtunteja vievää byrokratiaa.	Rahoitusta on ollut hyvin tarjolla nykyisellä hallituskaudella. Hankerahan kriteeristö herättää johtotasoa.	Yhteistyöverkoston pidettiin tärkeänä tukena myös rahoitusten hakemisessa.
 Henkilö-resurssit	Työtunteja ja asiantuntemusta puuttuu hankkeiden toteuttamisesta, rahoituksen hankkimisesta, viestinnästä, työntekijöiden kouluttamisesta.	Ilmastovastuuhenkilön virka selkeyttää kunnan ilmastotyötä.	Ilmastohankkeen rahoitushakemukseen on sisällytetty ilmastokoordinaattorin palkkaaminen.
 Tietopohja	Tietoa eri sektoreiden ilmastotoimien etenemisestä ja vaikutuksista ei ole helposti saatavilla.	Esimerkiksi maakuntaliittojen ja hankerahoitusten tuki on koettu avuksi tietopohjan kehittämisessä.	Ilmastotoimenpiteiden keskitettynä seurantapalveluna toimii kunnan Ilmastovahti-sivusto.
 Johtaminen	Ilmastotyöstä puuttuu johto: se on jakautunut eri toimialoille ja hankkeisiin.	Strategiaan kirjatut ilmastotavoitteet kirkastavat vision, joka integroidaan kaikille organisaation tasoille.	Kunnan ilmastosuunnitelman laati poikkihallinnollinen ohjausryhmä, jossa on mukana yliopistojen ja eri toimijoiden edustus.
 Poliittinen ohjaus	Lainsäädäntö ja verotus eivät tue riittävästi ilmastotoimia.	Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain sekä verotuksen uudistuksilla voidaan edistää ilmastotoimia.	Jatkuvan kasvatuksen salliminen lainsäädännössä on helpottanut ilmastotyötä.
 Parhaat käytännöt	Kuntien parhaista käytännöistä ei ole tietoa helposti saatavilla.	Toiveena on, että kuntien parhaita käytäntöjä, saavutuksia ja vinkkejä hankkeiden perustamiseen koottaisiin yhteen kuntien saataville.	Keski-Suomen liiton ilmastohankkeessa kerättiin tietoa kuntien ilmastotyön tueksi. SYKE:n energialoikka.fi-sivusto tarjoaa energia- ja materiaaliiviisaita ratkaisuja.
 Sitoutuminen	Ilmastotoimien riippuvuus valtuustokausittain vaihtuvien päättäjien mielipiteistä ei luo vakaata pohjaa ilmastotoimien jatkuvuudelle.	Asukkaat ja yritykset voidaan innostaa ja sitouttaa ilmastotyöhön osallistamalla heidät mukaan suunnitteluun.	Kunnan ilmasto-ohjelman taustoittaminen asukkaille ja yrityksille suunnatulla kyselyllä.

Monimuotoisuustyön haasteita ja mahdollistajia teemoittain

	Haasteet	Mahdollistajat	Esimerkit
 Rahoitus	Luonnon monimuotoisuustyön rahoitus nähtiin haasteena 70 %:ssa kyselyyn vastanneista kunnista. Rahoitushakemusten ja budjetoinnin aikataulut eivät kohtaa.	Helmi-rahoitus koettu hyväksi. Tältä odotetaan linjakkuutta ja pysyvyyttä.	Vesistökuunnostuksissa yhteistyö ELY-keskuksen kanssa.
 Henkilöresurssit	Henkilöresursoinnissa vajetta yli 80 %:ssa kyselyyn vastanneista kunnista.	Hankerahoituksen kohdentaminen myös henkilöresursointiin työn koordinoimiseksi. Suurissa kunnissa mahdollisuus laajaan organisaatioon.	Ympäristöpuolen asiantuntevaa henkilöresurssia lisäämällä saatu konkreettisia parannuksia lumopuolelle.
 Tietopohja	On epäselvää, mitä tietoa kerätään valtakunnallisesti ja mikä jää kuntien tehtäväksi. Tietojärjestelmäinfrastruktuurissa on puutteita.	Kaavatyö ja hyvät taustaselvitykset mahdollistavat luontoa tukevia toimia, erityisesti yleiskaavatasolla verkostotarkastelut.	Kantakaupungin osayleiskaavassa luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kokonaisvaltaisesti.
 Johtaminen	Koordinoiva johtaminen puuttuu monimuotoisuustyöstä. Johdon henkilökohtaiset näkemykset vaikuttavat luontotyön edistämiseen.	Konkreettisten monimuotoisuustavoitteiden sisällyttäminen kunnan strategiaan.	Eri hallinnonalojen ja asiantuntijoiden yhteistyö lumotavoitteiden sisällyttämisessä kunnan strategiaan.
 Poliittinen ohjaus	Eri ministeriöiden koetaan edistävän tavoitteita, jotka voivat olla toistensa kanssa ristivetoisia. Kunnissa muutokset toiminnassa valtuustokausittain.	Luonnonsuojelulain uudistus siten, että direktiivilajien suojelun lisäksi painoarvoa saisivat myös uhanalaiset luontotyypit.	Vahva poliittinen sitoutuminen kaupunginjohtajien aloitteesta on motivoinut asettamaan monimuotoisuustavoitteita.
 Parhaat käytännöt	Tietoa luonnon monimuotoisuustyön parhaista käytännöistä ei ole helposti saatavilla.	Tiedon jakaminen toimivista tai epäonnistuneista käytännöistä verkostoissa.	Hyvä yhteistyö kuntaorganisaation sisällä ja ulkoisten sidosryhmien kanssa. Luontokuntien verkoston toiminta.
 Sitoutuminen	Konkreettisissa toimintaa ohjaavissa suunnitelmissa, kuten esim. metsänhoitosuunnitelmissa, painotetaan ensisijaisesti talousnäkökulmaa monissa kunnissa.	Monimuotoisuustyön kytkeytyminen virkistykseen, matkailuun tai riistanhoitoon voi lisätä sitoutumista kunnissa. Win-win ratkaisujen hakeminen. Kansalaisjärjestöjen aktiivisuus.	Metsäkanalintujen soidinalueiden suojeleu tehtiin metsästyslähteisesti, mutta samalla turvattiin luonnon monimuotoisuutta.

Ilmastotyössä toivottiin integroitumista taloussuunnitteluun, monimuotoisuustyössä lisää tietoa

Kyselyssä kysyttiin, mitkä asiat tukisivat tai edesauttaisivat kunnissa tehtävää ilmasto- ja lumotyötä jatkossa.

Ilmastotyö

Selvästi eniten mainintoja sai tarve resursseille. Useasti mainittiin myös ilmastotoimenpiteiden tuominen selkeämmin budjetteihin ja kunnan taloussuunnitteluun. Vahvempaa johdon sitoutumista kaivattiin kolmessa vastauksessa. Lisäksi muutamassa vastauksessa todettiin, että toimenpiteiden vaikuttavuuden mittausta on tarpeen kehittää.

Yksittäisissä vastauksissa tarpeiksi nostettiin hyvien käytäntöjen jakaminen, työnjaon selkeämmät vastuut ja roolit, ohjeistus ja neuvonta, sekä sisäisen tiedonvälityksen tehostaminen. Olennaisena pidettiin myös suunnitelmien ja talouslaskelmien aikajänteen venyttämistä nykyistä pidemmäksi.

Monimuotoisuustyö

Yleisimmin mainittiin resurssien sekä tiedon tarve. Tiedonsaannin parantamiseksi valtakunnallinen tiedotus ja ohjeistus, esimerkiksi lumo-mittareista, sekä asiantuntija-apu, esimerkiksi ilmaisen hankeverkostojen tuen muodossa, koettiin tarpeellisiksi. Tietoon liittyen yhden maininnan sai myös tarve kunnan luontotietojärjestelmän ja arvokkaiden luontokohteiden tietovarannon kehittämiseksi.

Tarve hyvien käytäntöjen levittämiseksi mainittiin kahdessa vastauksessa. Yksittäisiä mainintoja saivat monimuotoisuustyön yhdistäminen metsätalouteen sekä se, että strategiassa sitouduttaisiin lumotyöhön.

Sekä ilmasto- että monimuotoisuustyöhön kaivattiin resursseja, hyvien käytäntöjen levittämistä ja ohjeistusta.

Valtiolta kaivattiin erityisesti taloudellista tukea (1/2)

Kyselyssä kysyttiin erikseen, mitä valtion tulisi tehdä luodakseen parempia edellytyksiä kuntien ilmasto- ja lumotyölle.

Ilmastotyö

Selvästi eniten vastauksissa korostettiin valtiolta tulevan **taloudellisen tuen tarvetta**. Siihen liittyen mainittiin, että tukielementtien pitäisi tukea pitkäjänteistä toimintaa, ja että **hankerahoitusmahdollisuuksista pitäisi saada tietoa hyvissä ajoin**, jotta niihin voidaan varautua kunnan omassa suunnittelussa. Yhdessä vastauksessa korostettiin tarvetta keventää hankkeisiin liittyvää byrokratiaa. Taloudellista ohjausta korostettiin muutamassa vastauksessa, joista yhdessä peräänkuulutettiin, ettei valtio rahoittaisi ilmastotyön kannalta haitallisia hankkeita. Lisäksi monessa vastauksessa korostui tarve lainsäädännöllisten vaatimusten vahvistamiselle. Tähän liittyen yhdessä vastauksessa korostettiin tarvetta saada ilmastolakiin kuntia sitova hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035. Myös eri toimien ilmastovaikutusten arviointia toivottiin pakolliseksi.

Muutamassa vastauksessa korostettiin tutkimusta, neuvontaa, yksinkertaisia ohjeistuksia ja hyvää vuorovaikutusta kuntien ja valtion välillä – myös kuntien kuulemista. Muutamassa vastauksessa valtion liikennepolitiikalta toivottiin alueellisten liikenteen ilmastovaikutusten huomiointia, ja siihen liittyen erityisesti ratahankkeiden ja joukkoliikenteen edistämistä. Lisäksi yhdessä vastauksessa mainittiin, että kansallisesti tarjottavat yhdenmukaistetut hiilinielulaskelmat, skenaariotyökalut ja kulutusperusteisten päästöjen laskennan kehittäminen tukisivat ilmastotyötä.

Lisäksi haastatteluissa toivottiin valtiolta puuttumista liikenteen päästöihin ja ratkaisuja infrastruktuuriin, joilla tuettaisiin myös harvaan asuttuja alueita.

Valtiolta kaivattiin erityisesti taloudellista tukea (2/2)

Monimuotoisuustyö

Yleisin toive valtiolle oli taloudellinen tuki, ja esimerkiksi Helmi-rahoitusta toivottiin pysyväksi ja kannustimia, kuten suojelukorvauksia kaivattiin. Seuraavaksi eniten vastauksissa korostui tarve valtion ohjaukselle ja neuvonnalle, selkeille käytäntöehdotuksille ja asiantuntija-avulle. Muutamia mainintoja sai lainsäädännön vahvistaminen paremmin lumo-työtä tukevaksi, esimerkiksi siten, että luonnonsuojelulain nojalla voisi estää luonnon monimuotoisuutta uhkaavia hankkeita muulloinkin kuin pelkästään direktiivilajien tai selkeästi uhanalaisten luontotyyppeiden ollessa kyseessä. Myös maankäyttö- ja rakentamislain uudistamista pidettiin tärkeänä.

Yksittäisiä toiveita luontotietoon liittyen olivat toimivat lajitietokannat, luontotiedon saatavuuden kehittäminen ja aineiston keruun sekä seurannan yhdistäminen kansalliselle tasolle. Toivottiin selkeytystä siihen, mitä valtio monitoroi ja mikä jää kuntien tehtäväksi. Yhdessä vastauksessa peräänkuulutettiin monimuotoisuusteeman nostamista valtiotasolla ilmastoteeman veroiseksi. Valtiolta toivottiin myös linjakkuutta monimuotoisuustyössä siten, että eri ministeriöiden toimet eivät olisi ristiriidassa keskenään. Yksittäisissä vastauksissa valtiolta kaivattiin myös selkeitä tavoitteita, tutkimusta ja koulutusta sekä Ely:lle monimuotoisuusasiantuntijaa kuntien tueksi.

Sekä ilmasto- että monimuotoisuustyöhön kaivattiin valtiolta taloudellista tukea, lainsäädännöllisen ohjauksen vahvistamista, ristiriitaisen ohjauksen poistamista, selkeitä tavoitteita ja tutkimusta.

Haasteet ja mahdollistajat: Yhteenvedo ja päätelmät (1/2)

- **Monet haasteista ja mahdollistajista ovat yhteisiä ilmasto- ja monimuotoisuustyölle.** Merkittävimpänä haasteena korostuu selkeästi **taloudellisten resurssien sekä henkilöresurssien puute.**
 - Rahoituksen hakemiseen liittyvänä haasteena nousi esiin rahoitushakujen ja kunnan toiminnan suunnittelun eritahtisuus sekä rahoitushakemusten valmisteluun vaadittavat panostukset.
- Muina haasteina mainittiin mm. tahtotilan puute, prioriteetti- ja intressiristiriidat sekä osaamisen ja työkalujen puute.
- Mahdollistajina vuorostaan mainittiin mm. johdon sitoutuminen, hyvä yhteistyö kunnan sisällä ja ulkoisten kumppanien kanssa sekä eri toimialoille ilmasto- ja monimuotoisuustyötä jalkauttavat toimintatavat ja -ohjelmat.
- Kyselyvastausten perusteella tulevaisuudessa kuntien työtä edesauttaisi **erityisesti ilmastotyön tuominen osaksi kunnan taloussuunnittelua, ja luonnon monimuotoisuustyöhön liittyvän tietotason kohentaminen** esim. mittaroinnista.
- Erikseen kysyttiin, miten valtio voisi luoda parempia edellytyksiä kuntien ilmasto- ja monimuotoisuustyölle. Niin ilmasto- kuin monimuotoisuustyön kannalta toivottiin taloudellisen tuen ohella mm. ohjauksen vahvistamista (esim. lainsäädännön keinoin), ristiriitaisen ohjauksen poistamista, selkeitä tavoitteita ja tutkimusta.
- **Työn seurantaan** liittyvänä haasteena korostui, että konkreettisten työn tulosten esittäminen koetaan haastavana. Seuranta vaatii lisäksi pidemmän aikavälin tarkastelua kuin kuntien talousseurannassa tyypillisesti sovelletaan.
 - Erityisesti haastatteluissa nousi esiin, että **luonnon monimuotoisuustyön seurantaan ei toistaiseksi ole käytettävissä riittäviä työkaluja.**

Haasteet ja mahdollistajat: Yhteenveto ja päätelmät (2/2)

- **Ilmasto- ja monimuotoisuustyön irrallisuus** kunnan muusta työstä koettiin yhtenä tyypillisenä haasteena (muutamien kuntien esimerkkejä lukuun ottamatta). Syitä tähän koetaan olevan resurssien puutteen lisäksi ymmärrettävien mittareiden puute ja se, että työn positiivisia vaikutuksia ei vielä täysin hahmoteta, mikä vaikuttaa kuntapäätäjien tahtotilaan.
 - **Ilmasto- ja monimuotoisuustyön integroimiseksi kunnan kaikkeen työhön nousi esiin myös hyviä käytäntöjä:** esimerkiksi konkreettisia ilmasto- ja monimuotoisuustoimia kunnan kaikelle työlle kohdistavat ohjelmat, ilmasto- ja ympäristöpolitiikasta vastaavan henkilöstön sijoittaminen organisaatiossa kaupunginjohtajan suoraan alaisuuteen sekä ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden kirjaaminen kunnan strategiaan
- **Kaiken kaikkiaan** vastausten perusteella näyttää siltä, että suunnitelmallinen ja koko kunnan tasolla näyttäytyvä ilmastotyö on vastaajien kunnissa tyypillisempää kuin luonnon monimuotoisuustyö – vaikka luonnon monimuotoisuutta vahvistavilla työllä on kuntien toiminnassa pitkä historia (esim. vesistökuunnostukset).
- Ilmastotyössä saavutetut edistysaskeleet osoittavat, että määrätietoinen tavoitteiden asettaminen kunnan strategiassa, johdon sitoutuminen, työn seuranta sekä tiedon ja tuen tarjoaminen tuottavat tulosta, vaikka muutos olisikin aluksi hidasta.
 - Erityisesti luonnon monimuotoisuustyötä voitaisiin ensi vaiheessa vauhdittaa mahdollistamalla tietojen ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Lähteet

Lähdeluettelo

Deloitte 2018, Kuntien ilmastotavoitteet ja –toimenpiteet. 12.10.2018.

Suomen ilmastopaneeli, Ilmastolakiin kirjattavat pitkän aikavälin päästö- ja nielutavoitteet- ilmastopaneelin analyysi ja suositukset, Raportti 1/2021

Lounasheimo ym. 2020, Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöjen laskenta, ALas-mallin menetelmäkuvaus ja laskentojen tuloksia 2005-2018. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2020.

Tilastokeskus, tilastollinen kuntaryhmitys, [Vuoden 2020 kuntien ja kuntaryhmien välinen luokitusavain \(Luokitusavain: kunta 1 20200101#kuntaryhmitys 1 20200101\) | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

Liitteet

Liite 1: Kuntien luokittelu – taulukon lukuohje (1/2)

Seuraavilla kalvoilla on taulukoitu Suomen kunnat (309) ja niiden luokittelu selvityksessä toteutetun verkkosivuanalyysin perusteella. Aineisto kerättiin tammi-helmikuun aikana 2021.

Luonnon monimuotoisuustyön osalta kuntia on tarkasteltu kolmesta eri näkökulmasta (1) Tahto & tavoitteet, (2) Tieto ja (3) Toimenpiteet, ja jokaisen näkökulman osalta kunta on luokiteltu kolmiportaisella asteikolla (Perustaso, Suunnittelija ja kehittäjä, Aktiivinen toimija). Asteikon määrittelyt kullekin näkökulmalle on kuvattu tarkemmin raportin Monimuotoisuustyö-osiossa.

- Lisäksi kuntien ilmastotavoitteista on esitetty seuraavat tiedot:
 - tavoitetyyppi (esim. Hinku-verkosto, Maakunnallinen, muu tai ei määritetty)
 - tavoiteluokka tai tavoiteltu päästövähennys; hiilineutraalius tai prosentti (esim. -40 %)
 - vertailuvuosi eli vuosi, jonka päästöt muodostavat vertailutason (esim. 2007)
 - tavoitevuosi eli vuosi, johon mennessä tavoite on määrä saavuttaa (esim. 2030)

Liite 1: Kuntien luokittelu – taulukon lukuohje (2/2)

Mikäli kunnalla on useampia tuleville vuosille asetettuja ilmastotavoitteita (esim. kunnan oma määrällinen päästövähennystavoite ja seudullinen tavoite), on taulukossa esitetty ensisijaisesti kunnan verkkosivuilla esitetty tavoite ja mikäli tämä on puuttunut, niin seudun verkossa julkaistu tavoite.

Kuntien ilmastotavoitteiden asetanta vaihtelee. Tavoitteiden joukossa on sekä täsmällisesti asetettuja määrällisiä tavoitteita että täsmentymättömiä hiilineutraaliustavoitteita. Mikäli kunta on strategiassa ilmoittanut tavoitteekseen hiilineutraaliuden, mutta tavoite- ja vertailuvuodet puuttuvat, on hiilineutraalius esitetty taulukossa ilman vertailu- ja tavoitevuosia.

Ilmastotavoite on esitetty seuraavassa formaatissa:

tavoitetyyppi / tavoiteluokka tai tavoiteltu päästövähennys (desimaalimuodossa) / vertailuvuosi / tavoitevuosi

- esim: Kunta X
 - Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
- mikäli tietoa ei ole ollut löydettävissä, sen kohdalle on merkitty viiva ("")
- esim: Kunta Y
 - Maakunnallinen / -0,4 / - / 2050

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Akaa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Alajärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Alavieska	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Alavus	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 1990 / 2020
Asikkala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Askola	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Aura	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Brändö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Eckerö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Enonkoski	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Enontekiö	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Espoo	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2030
Eura	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Eurajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Evijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Finström	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Forssa	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2050
Föglö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Geta	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Haapajarvi	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Haapavesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Hailuoto	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Halsua	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Hamina	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Hammarland	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Hankasalmi	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Hanko	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Harjavalta	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Hartola	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Hattula	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Hausjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Heinola	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Heinävesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Helsinki	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2035
Hirvensalmi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Hollola	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Huittinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Humppila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Hyrynsalmi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,25 / 2009 / 2020
Hyvinkää	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Hämeenkyrö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Hämeenlinna	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2035
Ii	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2020
Iisalmi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2050
Iitti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,7 / 2008 / 2035
Ikaalinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Ilmajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 1990 / 2020
Ilomantsi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Imatra	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Inari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Inkoo	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Isojoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2030
Isokyrö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Janakkala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Joensuu	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2025
Jokioinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Jomala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Joroinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Joutsa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -
Juuka	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Juupajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Juva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Jyväskylä	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen toimija	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2012 / 2030
Jämijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Jämsä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Järvenpää	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2035
Kaarina	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Kaavi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kajaani	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,4 / 2009 / 2030
Kalajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -
Kangasala	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Kangasniemi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Kankaanpää	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kannonkoski	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Kannus	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Karjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Karkkila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Karstula	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Karvia	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kaskinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Kauhajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Kauhava	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kauniainen	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2035
Kaustinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Keitele	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kemi	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Kemijärvi	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Keminmaa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kemiönsaari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Kempele	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Kerava	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2020 / 2050
Keuruu	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Kihniö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Kinnula	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kirkkonummi	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Kitee	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Kittilä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kiuruvesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kivijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Kokemäki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kokkola	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kolari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Konnevesi	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Kontiolahti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,5 / 2005 / 2030
Korsnäs	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Koski Tl	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Kotka	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Kouvola	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2040
Kristiinankaupunki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kruunupyä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Kuhmo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,25 / 2009 / 2020
Kuhmoinen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Kumlinge	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Kuopio	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Perustasolla toimiva	Aktiivinen toimija	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / '- / 2030
Kuortane	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Kurikka	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Kustavi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Kuusamo	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Kyyjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Kärkölä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Kärsämäki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Kökar	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Lahti	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 1990 / 2025
Laihia	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Laitila	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Lapinjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Lapinlahti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Lappajärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Lappeenranta	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Lapua	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 1990 / 2020
Laukaa	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Lemi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Lemland	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Lempäälä	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Leppävirta	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Lestijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Lieksa	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Lieto	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Liminka	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Liperi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Lohja	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Loimaa	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Loppi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Loviisa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Luhanka	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Lumijoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Lumparland	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Luoto	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Luumäki	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Maalahti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Maarianhamina	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / -0,9 / 2002 / 2030
Marttila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Masku	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Merijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Merikarvia	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Miehikkälä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2040
Mikkeli	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,8 / 1990 / 2050
Muhos	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Multia	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Muonio	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Mustasaari	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Muurame	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Mynämäki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Myrskylä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Mäntsälä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2020 / 2050
Mänttä-Vilppula	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Mäntyharju	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Naantali	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,8 / 2007 / 2030
Nakkila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Nivala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Nokia	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Nousiainen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Nurmes	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Nurmijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2020 / 2050
Närpiö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Orimattila	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Oripää	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Orivesi	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Oulainen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Oulu	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Perustasolla toimiva	Aktiivinen toimija	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2040
Outokumpu	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Padasjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Paimio	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Paltamo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,25 / 2009 / 2020
Parainen	Perustasolla toimiva	Aktiivinen tiedonkerääjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2035
Parikkala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Parkano	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Pedersören kunta	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 1990 / 2020
Pelkosenniemi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Pello	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Perho	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Pertunmaa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Petäjävesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Pieksämäki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Pielavesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Pietarsaari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 1990 / 2020
Pihtipudas	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Pirkkala	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Polvijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Pomarkku	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Pori	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Pornainen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Porvoo	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Posio	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / - / - / -
Pudasjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Pukkila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Punkalaidun	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Puolanka	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Puumala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Pyhtää	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2040
Pyhäjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Pyhäjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Pyhäntä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Pyhäranta	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Pälkäne	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Pöytyä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Raahe	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Raasepori	Perustasolla toimiva	Aktiivinen tiedonkerääjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2035
Raisio	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Rantasalmi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Ranua	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Rauma	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Rautalampi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Rautavaara	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Rautjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Reisjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Riihimäki	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / -0,5 / 2007 / 2030
Ristijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,25 / 2009 / 2020
Rovaniemi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Ruokolahti	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Ruovesi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Rusko	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Rääkkylä	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Saarijärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Salla	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Salo	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Saltvik	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Sastamala	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Sauvo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Savitaipale	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Savonlinna	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Savukoski	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Seinäjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Sievi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Siikainen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Siikajoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Siikalatva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Siilinjärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -
Simo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Sipoo	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2020 / 2050
Siuntio	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Sodankylä	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / 0 / ' - / -
Soini	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Somero	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / -0,2 / 2009 / 2025
Sonkajärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Sotkamo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Sottunga	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Sulkava	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 1990 / 2050
Sund	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Suomussalmi	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,25 / 2009 / 2020
Suonenjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / '- / -
Sysmä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,7 / 2008 / 2035
Säkylä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / '- / -
Taipalsaari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2030
Taivalkoski	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,8 / 2007 / 2050
Taivassalo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Tammela	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Tampere	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 1990 / 2030
Tervo	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Tervola	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Teuva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Tohmajärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Toholampi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Toivakka	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Tornio	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Turku	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 1990 / 2029
Tuusniemi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Tuusula	Suunnittelija ja kehittäjä	Aktiivinen tiedonkerääjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 2020 / 2050
Tyrnävä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Uvila	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Urzala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Utajärvi	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Utsjoki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / -
Uurainen	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,4 / 2005 / 2030
Uusikaarlepyy	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Uusikaupunki	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Vaala	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Vaasa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Suunnittelija ja kehittäjä	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2029

Liite 2: Kuntien luokittelutaulukko

Kunta	Luonnon monimuotoisuustyö			Ilmastotyö
	Tahto ja tavoitteet	Tieto	Toimenpiteet	Tavoite
Valkeakoski	Suunnittelija ja kehittäjä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Vantaa	Aktiivinen tavoitteiden asettaja	Aktiivinen tiedonkerääjä	Aktiivinen toimija	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 1990 / 2030
Varkaus	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Vehmaa	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / Hiilineutraalius / - / 2035
Vesanto	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Vesilahti	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Suunnittelija ja kehittäjä	Hinku-verkosto / Hiilineutraalius / 2007 / 2030
Veteli	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Vieremä	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Vihti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / 1990 / 2050
Viitasaari	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / 2004 / 2020
Vimpeli	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,2 / 2010 / 2020
Virolahti	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / Hiilineutraalius / - / 2040
Virrat	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 1990 / 2040
Vårdö	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Maakunta / -0,6 / 2005 / 2030
Vöyri	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -
Ylitornio	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Perustasolla toimiva	Muu, tai ei määritetty / - / - / -

Liite 3: Kyselylomake

Ilmastotyö

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
1. Onko kunnassanne asetettu ilmastotavoitteita? (Valitse) *	Kyllä, hiilineutraaliustavoite Kyllä, päästövähennystavoite Kyllä, energiatehokkuustavoite Kyllä, uusiutuvan energian tavoite Jokin muu, mikä Ei, mutta tavoitteen asettaminen on valmisteilla Ei, mutta olemme pohtineet tavoitteen asettamista Ei	<i>Millaisia ilmastotavoitteita kunnassanne on? Onko suunnitelmisianne tavoitteiden tarkastaminen lähiaikoina? Miten? Minkä arvioitte olevan syynä siihen, ettei tavoitetta ole asetettu?</i>
2. Onko kunnassanne asetettu ilmastotyötä ohjaavaa strategiaa? (Valitse) *	Kyllä, kunnan oma ilmastostrategia Kyllä, ilmasto huomioitu osana muuta kunnan strategiaa Kyllä, seudullinen ilmastostrategia Kyllä, maakunnan ilmastostrategia Ei, mutta strategia on valmisteilla Ei, mutta strategian tekoa on harkittu Ei	<i>Kerro lisää valmisteilla olevasta strategiasta Minkä arvioitte olevan syynä siihen, ettei kunnassa ole laadittu ilmastostrategiaa?</i>
3. Seurataanko ilmastotyön tuloksia? (Valitse) *	Kyllä, miten ja millä mittareilla? Ei	
4. Hyvitättekö päästöjä (esim. kompensoinnin kautta)? (Valitse)*	Kyllä, miten? Emme vielä, mutta suunnittelemme asiaa. Miten? Emme, eikä päästöhyvytys ole suunnitelmassa	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
5. Millaisia toimia kunnassa on tehty ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi tai varautumiseksi?	Avoin	
6. Miten ilmastotyö on organisoitu? (Valitse) *	<ul style="list-style-type: none">• Toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen on osoitettu keskitettyjä henkilöresursseja, jotka edistävät ilmastotyötä useissa kuntaorganisaation toiminnoissa• Ilmastotyöhön on osoitettu henkilöresursseja eri toiminnoissa, jotka edistävät toimia omassa toiminnossaan tai omalla toimialallaan• Ilmastotyöhön ei ole osoitettu varsinaisia henkilöresursseja, vaan työtä tehdään pienimuotoisesti oman työn ohella• työhön ei ole osoitettu henkilöresursseja, eikä sitä pystytä tällä hetkellä tekemään• Jokin muu tapa, millainen?	
Ilmastotyön sektorit Seuraavassa osiossa selvitetään miten ilmastotyö kohdistuu eri sektoreille. 7. Liikenne 8. Kaukolämpö 9. Öljylämmitys 10. Rakennusten energiatehokkuus 11. Jätteiden käsittely	<u>Kustakin osa-alueesta kysymyksenä:</u> <i>Mitkä ovat kunnassanne merkittävimmät jo tehdyt toimet päästöjen vähentämiseksi tällä sektorilla?</i> <i>Mitkä ovat merkittävimmät toimet, joita on suunniteltu toteutettavaksi?</i> <i>Mitkä tekijät tekevät ilmastotoimien toteuttamisesta tällä sektorilla haastavaa?</i>	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
Läpileikkaavat työkalut ilmastotyössä 12. Kaavoitus ja muu maapolitiikka (mm. yhdyskuntarakenne, liikennejärjestelmäsuunnittelu, hiilinielujen vahvistaminen, ilmastotoimiin kannustaminen tontinluovutuksessa) 13. Taloudelliset ohjaukset (esim. pysäköintimaksut, julkisen liikenteen hinnoittelu) 14. Julkiset hankinnat 15. Omistajaohjaus 16. Neuvonta ja ilmastoviestintä 17. Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa	Avoin	<i>Kustakin osa-alueesta: Hyödynnättekö tätä työkalua päästöjen vähentämiseksi? (Valitse, miten-lisäkysymys?) * Mikä aiheuttaa haasteita työkalun hyödyntämisessä päästöjen vähentämiseksi?</i>
18. Onko kuntanne käytössä lisäksi joitakin muita työkaluja, mitä?	Avoin	
19. Millaisia hyötyjä kuntanne on jo saavuttanut ilmastotyön ansiosta?	Avoin	
20. Millaisia hyötyjä arvioitte suunnittelemienne tulevien ilmastotoimien tuovan?	Avoin	
21. Mikä on kuntien rooli ilmastomuutoksen torjunnassa ja Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa?	Avoin	
22. Mitä hyviä käytäntöjä kunnallanne on ollut ilmastotyössä? Mikä on erityisesti toiminut? *	Avoin	
23. Mitkä käytännöt eivät ole toimineet? *	Avoin	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
22. Mitkä ovat yleisimpiä ilmastotyön haasteita kunnassanne? * Valitse yksi tai useampi vaihtoehto	<ul style="list-style-type: none">• Henkilöresurssien puute• Rahoitus• Kunnan taloudellisen suunnittelun aikajänne• Ilmastotyön mittaamisen vaikeus kuntatasolla• Kuntaorganisaation sitoutuminen• Kansallisen yhteistyön puute• Tiedon välittämisen haasteet (sisäinen viestintä)• Tiedon välittämisen haasteet (ulkoinen viestintä)• Sidosryhmien (asukkaat, yritykset, muut) sitoutuminen• Prioriteetti- ja intressiristiriidat• Osaamisen puute kunnan eri toiminnoissa• Ilmastotyössä käytettävien työkalujen puuttuminen (taloudelliset ohjauskeinot, neuvonta...)• Tiedon puute toimenpiteiden päästövaikuttavuudesta• Tiedon puute toimenpiteiden muista vaikutuksista ja hyödyistä• Toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvittavan yhteistyön hankaluus• Kunnan vastuutahojen tai roolituksen epäselvyys• Jokin muu, mikä• Ei mikään näistä	
23. Mitkä tekijät ovat mahdollistaneet ilmastotoimien toteuttamista?	Avoin	
24. Mitkä asiat tukisivat tai edesauttaisivat kunnissa tehtävää ilmastotyötä jatkossa? *	Avoin	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
25. Mitkä asiat tai tekijät jatkossa tukisivat ilmastotyön ja luonnon monimuotoisuustyön integroitumista kunnan muuhun työhön?	Avoin	
26. Mitä valtion tulisi tehdä luodakseen parempia edellytyksiä kuntien ilmastotyölle? *	Avoin	

Luonnon monimuotoisuustyö

1. Onko kunnassanne asetettu monimuotoisuustavoitteita? (Valitse) *	Kyllä, kunnan oma tavoite Kyllä, osana kestävän kehityksen tavoitetta Jokin muu, mikä Ei, mutta tavoitteen asettaminen on valmisteilla Ei, mutta olemme pohtineet tavoitteen asettamista Ei	<i>Mitä monimuotoisuustavoitteita kunnassa on asetettu, tarkistettu tai suunniteltu asetettavan? Minkä arvioitte olevan syynä siihen, ettei tavoitetta ole asetettu?</i>
2. Onko kunnassanne asetettu monimuotoisuustyötä ohjaavaa strategiaa? (Valitse) *	Kyllä, kunnan oma monimuotoisuusstrategia Kyllä, monimuotoisuus huomioitu osana muuta kunnan strategiaa Kyllä, seudullinen monimuotoisuusstrategia Kyllä, maakunnan monimuotoisuusstrategia Ei, mutta strategia on valmisteilla Ei, mutta strategian tekoa on harkittu Ei	<i>Kerro lisää valmisteilla olevasta strategiasta Minkä arvioitte olevan syynä siihen, ettei tavoitetta ole asetettu?</i>
3. Seurataanko monimuotoisuustyön tuloksia? (Valitse) *	Kyllä, miten ja millä mittareilla? Ei	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
4. Hyvitetäänkö kunnassasi monimuotoisuutta heikentäviä toimia? <i>(Valitse) *</i> Ns. ekologinen kompensatio, esimerkiksi elinympäristölle aiheutetun haitan hyvitys parantamalla elinympäristön tilaa toisaalla.	Kyllä, miten? Ei Suunnittelemme asiaa, mitä ja miten?	
5. Miten monimuotoisuustyö on organisoitu? <i>(valitse) *</i>	<ul style="list-style-type: none">• Toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen on osoitettu keskitettyjä henkilöresursseja, jotka edistävät monimuotoisuustyötä useissa kuntaorganisaation toiminnoissa• Monimuotoisuustyöhön on osoitettu henkilöresursseja eri toiminnoissa, jotka edistävät toimia omassa toiminnossaan tai omalla toimialallaan• Monimuotoisuustyöhön ei ole osoitettu varsinaisia henkilöresursseja, vaan työtä tehdään pienimuotoisesti oman työn ohella• Työhön ei ole osoitettu henkilöresursseja, eikä sitä pystytä tällä hetkellä tekemään• Jokin muu tapa, millainen?	Kustakin osa-alueesta:
6. Puistot ja muut viheralueet 7. Muu rakennettu ympäristö 8. Joutomaat 9. Avoimet paahdeympäristöt 10. Vedet ja vesistö 11. Suot 12. Metsät 13. Maatalousympäristöt	Avoin	<i>Mitkä ovat kunnassanne merkittävimmät jo tehdyt monimuotoisuustoimet tällä alueella?</i> <i>Mitkä ovat merkittävimmät toimet, joita on suunniteltu toteuttavaksi</i> <i>Mitkä tekijät tekevät monimuotoisuustoimien toteuttamisesta tällä alueella haastavaa?</i>

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
14. Kaavoitus ja muu maapolitiikka (esim. yhdyskuntarakenne, monimuotoisuustoimiin kannustaminen tontinluovutuksessa) 15. Taloudelliset ohjaukset (esim. jätemaksut) 16. Julkiset hankinnat 17. Omistajaohjaus 18. Neuvonta ja viestintä 19. Yhteistyö yritysten ja muiden toimijoiden kanssa	<u>Kunkin osalta avoimet kysymykset:</u> Hyödynnättekö tätä työkalua monimuotoisuustoimissa? (Valitse, Miten?) * Mikä aiheuttaa haasteita työkalun hyödyntämisessä monimuotoisuustyössä?	
20. Onko kuntanne käytössä lisäksi joitakin muita työkaluja, mitä?	Avoim	
21. Millaisia hyötyjä kuntanne on jo saavuttanut monimuotoisuustyön ansiosta?	Avoim	
22. Millaisia hyötyjä arvioitte suunnittelemienne tulevien monimuotoisuustoimien tuovan?	Avoim	
23. Mikä on kuntien rooli luonnon monimuotoisuuden vahvistamisessa ja Suomen monimuotoisuustavoitteiden saavuttamisessa?	Avoim	
24. Mitä hyviä käytäntöjä kunnallanne on ollut luonnon monimuotoisuustyössä? Mikä on erityisesti toiminut? *	Avoim	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
25. Mitkä käytännöt eivät ole toimineet?*	Avoin	
26. Mitkä ovat yleisimpiä monimuotoisuustyön haasteita kunnassasi?*	<ul style="list-style-type: none">• Henkilöressurssien puute• Rahoitus• Kunnan taloudellisen suunnittelun aikajänne• Luonnon monimuotoisuuden mittaamisen vaikeus kuntatasolla• Kuntaorganisaation sitoutuminen• Kansallisen yhteistyön puute• Tiedon välittämisen haasteet (sisäinen viestintä)• Tiedon välittämisen haasteet (ulkoinen viestintä)• Sidosryhmien (asukkaat, yritykset, muut) sitoutuminen• Prioriteetti- ja intressiristiriidat• Osaamisen puute kunnan eri toiminnoissa• Monimuotoisuustyössä käytettävien työkalujen puuttuminen (taloudelliset ohjauskeinot, neuvonta...)• Tiedon puute toimenpiteiden vaikuttavuudesta luonnon monimuotoisuuteen• Tiedon puute muista vaikutuksista ja hyödyistä• Toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvittavan yhteistyön hankaluus• Kunnan vastuutahojen tai roolituksen epäselvyys• Jokin muu, mikä• Ei mikään näistä	

Liite 3: Kyselylomake

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	Ehdolliset lisäkysymykset
27. Mitkä tekijät ovat mahdollistaneet luonnon monimuotoisuustoimien toteuttamista?	Avoin	
28. Mitkä asiat tukisivat tai edesauttaisivat kunnissa tehtävää luonnon monimuotoisuustyötä jatkossa?*	Avoin	
29. Mitkä asiat tai tekijät jatkossa tukisivat ilmastotyön ja luonnon monimuotoisuustyön integroitumista kunnan muuhun työhön?	Avoin	
30. Mitä valtion tulisi tehdä luodakseen parempia edellytyksiä kuntien monimuotoisuustyölle?*	Avoin	

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

